

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİMDALI
HASTANE VE SAĞLIK KURUMLARI YÖNETİMİ BİLİM DALI

**TOPLUMSAL CİNSİYET OLGUSUNUN FARKLI
EĞİTİM DÜZEYİNDEKİ HEMŞİRELER ÜZERİNDEKİ
ETKİSİNİN İNCELENMESİ**
(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan: **Rabia ZORLU**

İSTANBUL, 2011

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
HASTANE VE SAĞLIK KURUMLARI YÖNETİMİ BİLİM DALI

**TOPLUMSAL CİNSİYET OLGUSUNUN FARKLI
EĞİTİM DÜZEYİNDEKİ HEMŞİRELER ÜZERİNDEKİ
ETKİSİNİN İNCELENMESİ**
(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan:
Rabia ZORLU
Öğrenci No:
080746108

Danışman:
Yrd. Dc. Dr. Haluk TANRIVERDİ

İSTANBUL, 2011

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak “Toplumsal Cinsiyet Olgusunun Farklı Eğitim Düzeyindeki Hemşireler Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi” başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere uygun bir şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 12/02/2011

Rabia ZORLU

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

12 / 2 / 2011

Enstitümüz *İşletme Yönetimi* Anabilim dalı *Hastane ve Sağlık Kurumları Yönetimi* Bilim dalı yüksek lisans öğrencilerinden 080746108 numaralı *Rabia Zorlu'nun* "Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "**TOPLUMSAL CİNSİYET OLGUSUNUN FARKLI EĞİTİM DÜZEYİNDEKİ HEMŞİRELER ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ**" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 01.02.2011 tarih ve 2011/02 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (6a) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında **oyçokluğu/oybirliği** ile **Kabul/Red veya Düzeltme** kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 1 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

Haluk Tanrıverdi

DANIŞMAN
YRD.DOÇ.DR. HALUK TANRIVERDİ

ÜYE
DOÇ.DR. CEMAL ZEHİR

ÜYE
YRD.DOÇ.DR. SEFER GÜMÜŞ

TOPLUMSAL CİNSİYET OLGUSUNUN FARKLI EĞİTİM DÜZEYİNDEKİ HEMŞİRELER ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Tezi Hazırlayan: Rabia ZORLU

Özet

Bu araştırmanın amacı; toplumsal cinsiyet olgusunun farklı eğitim düzeyindeki hemşireler üzerindeki etkisinin incelenmesidir. Amaç doğrultusunda hazırlanan anket; İstanbul genelinde ki Avrupa ve Anadolu yakası olmak üzere toplam on devlet hastanesinde görev yapan 578 hemşire üzerinde uygulanmıştır.

Anketten elde edilen veriler bilgisayar ortamında Çalışmada elde edilen bulgular SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 17.0 programında analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel metotların (Frekans, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) yanı sıra niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup durumunda, gruplar arası karşılaştırmalarında Bağımsız örnekler (Independent samples) t testi, ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Tek yönlü (One way) Anova testi ve farklılığa neden olan grubun tespitinde Tukey testi kullanılmıştır. Alt boyutların güvenilirliği için Cronbach's Alpha katsayısı hesaplanmıştır.

Ölçekler arası ilişkileri saptamak için Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır. Toplumsal cinsiyet olgusunun farklı eğitim düzeyindeki hemşireler üzerindeki etkisini incelemek için Doğrusal Regresyon Analizi uygulanmıştır.

Araştırma sonucunda; toplumsal cinsiyet bağlamında hemşirelik mesleğine ilişkin yaklaşımlardan ataerkil gelenek, sosyo-ekonomik düzey ve medeni durum, farklı eğitim düzeyindeki hemşireler üzerinde benzer etkileri gösterirken, hemşireliğe ilişkin toplumsal statü, cinsiyet, eğitim düzeyi ve örgütlenmenin etkisi hemşirelerin eğitim düzeyine göre farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır. Sağlık meslek lisesi mezunu olan hemşireler üzerinde hemşireliğe ilişkin toplumsal statü ve hemşireliğe ilişkin yaklaşımlardan cinsiyetin etkisi; sağlık yüksek okulu ve lisans üstü mezunu olan hemşirelerden yüksek, eğitim düzeyinin ve örgütlenmenin etkisi

ise; sağlık meslek lisesi mezunu olan hemşirelerin, sağlık hizmetleri ylık okulu, sağlık ylık okulu, 6n lisans, lisans ve lisans 6st6 mezunu olan hemşirelerden ylıksektir.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet, Hemşirelik

THE ANALYSIS OF THE EFFECT OF THE PHENOMENON OF SOCIAL GENDER ON NURSES AT DIFFERENT EDUCATIONAL LEVELS

Prepared by : **Rabia ZORLU**

ABSTRACT

The purpose of this research is to investigate the effect of the phenomenon of social gender on nurses at different educational levels. The questionnaire prepared for this purpose is applied on for a total of 578 nurses working in 10 public hospital in the European and Asian sides of İstanbul.

The data obtained from the questionnaires were analyzed on SPSS (Statistical Package for Social Sciences) computer program for Windows 17.0. In quantitative evaluation of the data, as well as descriptive statistical methods, in case of the two groups, (frequency, per cent, average, standard deviation) for the comparisons between the groups independent samples t-test, if more than two groups comparisons of parameters between the groups one-way Annona test and for the determination of the group that is causing the difference Tukey test were used. Cronbach's Alpha co-efficient was calculated (scaled) for the reliability of sub-dimensions.

Pearson Correlation Analysis was used to determine the relationships between scales. The Linear Regression Analysis were applied to nurses to examine the effect of the phenomenon of social gender on nurses at different educational levels.

As a result of research; in the context of the social gender approaches, patriarchal tradition of the nursing profession, socio-economic status and marital status, showed similar effects on different educational levels of nurses, on the other hand it is concluded that the effect of social status of nursing, gender, level of education and organization showed in difference according to the educational level of nurses. The effects of social status of nursing and gender, on the approaches the

nursing, on the nurses graduated from health vocational high school is higher than on the nurses graduated from health college and mastered , on the other hand the effect of educational level and organization on the nurses graduated from health vocational high school is higher than on the nurses graduated from health services college, health college, associate, undergraduate and mastered.

Key words: gender, social gender, nursing

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR	xiii
1. GİRİŞ	1
2. CİNSİYET VE TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMI	3
2.1. Cinsiyet ve Cinsellik Kavramları	3
2.2. Toplumsal Cinsiyet Kavramı	6
2.3. Toplumsal Cinsiyeti Belirleyen Normlar	9
2.3.1. Toplumsal Giyim Özellikleri	9
2.3.2. Toplumun Kadın ve Erkekten Beklediği Nitelikler	11
2.3.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerini	12
2.3.4. Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları	17
2.4. Medyada Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Cinsiyet Ayrımcılığı	20
2.5. Toplumsal Cinsiyet Kuramları	24
2.5.1. Freud'un Toplumsal Cinsiyet Kuramı (Psikanalitik Kuram).....	24
2.5.2. Chodorow'un Toplumsal Cinsiyet Kuramı	26
2.5.3. Kohlberg'ün Toplumsal Cinsiyet Kuramı (Bilişsel Gelişim Kuramı)	29
3. TOPLUMSAL STATÜ KAZANMA SÜRECİNDE CİNSİYET	33
3.1. Kadının Değişen Konumu ve Aile İçi Rollerini	33
3.2. Çalışma Yaşamında Kadın	39
3.2.1. Kadının Çalışma Yaşamında Yer Alması	40
3.2.2. Türk Çalışma Yaşamında Kadın	43
3.3. Kadının Statü Kazanma Sürecinde Karşılaştığı Cinsiyet Ayrımcılığı	47
3.3.1. Eğitim Kurumlarında Cinsiyet Farklılıkları	47
3.3.2. Sosyal Kurum Olarak Türk Hukukunda Cinsiyet Kalıpları	49

3.4.	Meslek Eğilimleri ve Cinsiyet Kalıpları	51
3.5.	Toplumsal Cinsiyet Roller ve Hemşirelik.....	52
3.6.	İlgili Araştırmalar	56
4.	YÖNTEM.....	59
4.1.	Araştırmanın Modeli	59
4.2.	Evren Örneklem	59
4.3.	Araştırmanın Hipotezleri.....	60
4.4.	Veri Toplama Araçları	60
4.5.	Verilerin İstatistiksel Analizi ve Yorumlanması.....	61
4.5.1.	Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Ölçeğine İlişkin Güvenilirlik Çalışması.....	62
4.5.2.	Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Ölçeğine İlişkin Güvenilirlik Çalışması.....	64
5.	BULGULAR.....	66
5.1.	Örneklem Grubuna İlişkin Demografik Özellikler	66
5.2.	Hemşirelik Mesleğine Yaklaşımlara Dair Bulgular	73
5.3.	Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statüye Dair Bulgular.....	77
5.4.	Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statünün Hemşirelik Mesleğine İlişkin Yaklaşımlardan Etkilenme Düzeyine Dair Bulgular	79
5.5.	Araştırmaya Katılan Hemşirelerin Demografik Özelliklerine Göre Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü ve Hemşirelik Mesleğine İlişkin Yaklaşımlardan Etkilenme Düzeylerine Dair Bulgular	81
6.	SONUÇ VE ÖNERİLER.....	110
	KAYNAKÇA	126
	EKLER.....	134

TABLULAR LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Arasındaki Farklılıklar.....	8
Tablo 2. Hipotezler.....	60
Tablo 3. Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Ölçeği Faktör Yapısı.....	62
Tablo 4. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Ölçeği Faktör Yapısı.....	64
Tablo 5. Hemşirelerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı.....	66
Tablo 6. Hemşirelerin Ebeveyn Özelliklerine Göre Dağılımı.....	67
Tablo 7. Hemşirelerin Medeni Durum ve Evlilik Özelliklerine Göre Dağılımı.....	68
Tablo 8. Hemşirelerin Meslek Özelliklerine Göre Dağılımı.....	70
Tablo 9. Hemşirelerin Çalışma Saatleri Dışında Etkinliğe Katılmalarına Göre Dağılımı.....	71
Tablo 10. Hemşirelerin Gelir ve Harcama Özelliklerine Göre Dağılımı.....	72
Tablo 11. Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeyleri.....	73
Tablo 12. Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeylerinin Alt Boyutları Arasındaki İlişkilere İlişkin Korelasyon Analizi.....	74
Tablo 13. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Düzeyleri.....	77
Tablo 14. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü İle Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeyleri Arasındaki İlişkiye İlişkin Korelasyon Analizi.....	78
Tablo 15. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Düzeyinin Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Boyutlarından Etkilenip Etkilenmeme Durumunun Regresyon Analizi ile İncelenmesi.....	79

Tablo 16. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Düzeyi ve Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeylerinin Cinsiyete Göre Dağılımı	81
Tablo 17. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Düzeyi ve Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeylerinin Yaşa Göre Dağılımı	83
Tablo 18. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Düzeyi ve Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeylerinin Doğum Yerine Göre Dağılımı	85
Tablo 19. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Düzeyi ve Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeylerinin Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı	87
Tablo 20. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Düzeyi ve Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeylerinin Ebeveyninin Şu An Yaşamakta Olduğu Yere Göre Dağılımı	91
Tablo 21. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Düzeyi ve Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeylerinin Ebeveyninin Gelir Düzeyine Göre Dağılımı	93
Tablo 22. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Düzeyi ve Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeylerinin Medeni Durumuna Göre Dağılımı	95
Tablo 23. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Düzeyi ve Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeylerinin Eş Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı	96
Tablo 24. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Düzeyi ve Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeylerinin Meslekte Görev Süresine Göre Dağılımı.....	99
Tablo 25. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Düzeyi ve Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeylerinin Çalışmakta Olduğu Birime Göre Dağılımı	102
Tablo 26. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Düzeyi ve Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeylerinin Aylık Nöbet Sayısı Göre Dağılımı.....	104
Tablo 27. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Düzeyi Ve Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeylerinin Çalışma Saatleri Dışında Herhangi Bir Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Dağılımı	107
Tablo 28. Hipotezler ve Sonuçları.....	114

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No.
Şekil 1. Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım.....	81
Şekil 2. Araştırmanın Modeli.....	89

KISALTMALAR

b.t.	: Belirtilmemiş tarih
s.	: Sayfa
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
Md.	: Madde
MK.	: Medeni Kanun
KMO	: Kaiser Meyer Olkin

1. GİRİŞ

Toplumsal cinsiyet; kadın ve erkeğin toplum tarafından belirlenen rol ve sorumluluklarını ifade etmekte olup, toplumsal cinsiyet rolü de kadın ve erkeklerden beklenen davranış normlarıdır. Yani kişinin kendi cinsiyetine uygun eylemleri gerçekleştirmesidir. Kadın ve erkekten beklenen roller aile içerisinde belirlenmekte, eğitim kurumlarında bu roller pekiştirilmekte ve çalışma yaşamında da kadın ve erkeklere biçilen mesleklerde çalışmaları ile şekillenmektedir. Ancak tüm bu süreçte cinsiyete dayalı olarak ayrımcılık yapıldığı, erkeklerin daha baskın, kadınların ise pasifize edilmiş olduğu görülmektedir.

Kadına karşı yapılan ayrımcılığın ataerkil toplumun getirdiği bir yenilik olduğu açıktır. Cinsiyet ayrımcı ve erkeğin egemen olduğu dünyanın birden değişmeyeceği ve bu ayrımcılığında bir anda son bulmayacağı açıktır.

Cinsiyet farklılıklarının önemli olduğu bir dünyada yaşamaktayız. Cinsiyet kişilerin yaşantılarını büyük ölçüde belirlemektedir. Hatta cinsiyet ayrımcı bir dünyada yaşadığımızı, kadının baskı ile kontrol altında tutulup sınırlandırıldığını ve neredeyse daima bir erkeğin kontrolü altında yaşamını ve çalışma yaşamını düzenlediğini söyleyebiliriz.

Türkiye’de kadınların çalışma hayatında var olduğu günden bugüne en önemli mesleklerden birisi hemşireliktir. Hemşirelik günümüzde; kadınların kısa bir eğitim sonunda kazandıkları gönüllü bir uğraş olmaktan çıkarak, karmaşık, üst düzeydeki bilgi, beceri ve tutumların sergilendiği dinamik sürece dönüşmüştür. Ancak toplum tarafından kadın mesleği olarak nitelendirilen ve toplumsal cinsiyet olgusunun en çok hissedildiği ve cinsiyete dayalı ayrımcılığın en çok yapıldığı mesleklerden biri olarak da nitelenebilir.

Bu araştırmanın amacı; toplumsal cinsiyet olgusunun farklı eğitim düzeyindeki hemşireler üzerindeki etkisinin incelenmesidir.

Amaç doğrultusunda çalışmada öncelikle cinsiyet ve toplumsal cinsiyet olgusundan bahsedilerek, toplumsal cinsiyeti belirleyen normlar üzerinde durulmuş, toplumsal cinsiyet kuramlarına yer verilmiştir. Ardından toplumsal statü kazanma sürecinde toplumsal cinsiyet olgusunu açıklamak için, kadının tarih içerisinde değişen konumundan ve aile içerisindeki rollerinden bahsedilmiştir. Kadınların cinsiyetlerine dayalı ayrımcılığın eğitim kurumlarında ve Türk hukukunda da yer bulduğu açıklanarak, meslek eğilimlerindeki ayrımcılıktan bahsedilmiştir. Ayrıca toplumsal cinsiyet bağlamında hemşirelik mesleği ve hemşirelik rollerine de yer verilmiştir.

Araştırmanın takip eden bölümlerinde ise; farklı eğitim düzeyindeki hemşireler üzerinde gerçekleştirilen araştırmanın yöntemine dair bilgiler, ardından elde edilen bulgulara yer verilmiş, araştırmadan ortaya konulan sonuçların açıklanmasıyla araştırma tamamlanmıştır.

2. CİNSİYET VE TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMI

Araştırmanın bu bölümünde cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları açıklanmakta, toplumsal cinsiyeti belirleyen normlar ve toplumsal cinsiyetle ilgili kuramlara yer verilmektedir.

2.1. Cinsiyet ve Cinsellik Kavramları

“Cinsiyet, kişinin kadın ya da erkek olarak gösterdiği genetik, fizyolojik ve biyolojik özellikleri olarak tanımlanmaktadır” (Türk Tabipleri Birliği, 2008).

Cinsiyet temelde “erkek” ve “kadın” olarak iki tipe ayrılır. Biyolojik olarak kromozomlarımızdaki bu ayırımın fiziksel göstergesi de bu tipte olduğu için Kadın ve Erkek temel cinsel kimlikleri oluştururlar (Başar, 2004, s. 107).

Genel anlamıyla “cinsiyet” dişi ve erkeği ifade eden bir sözcüktür. Her birey doğduğunda, hatta daha anne karnındayken biyolojik bir cinsiyete sahiptir. Fiziksel olarak cinsiyet diğer herhangi bir fiziksel özellik gibi sadece biyolojik bir olgudur (Kaypakoğlu, 2003, s. 7).

Türkçede “cinsiyet” sözcüğü biyolojik olarak erkeği ve dişi yani cinsi ifade etmekle beraber cinsiyetin sosyal ve kültürel anlamını da ifade eder. İngilizce’de cinsiyetin biyolojik anlamı “sex” sözcüğüyle ifade edilir. Cinsiyetin toplumsal-kültürel anlamına karşılık gelen sözcük ise “gender” sözcüğüdür. Yakın zamana kadar Batı dillerinde de biyolojik olan “cins”i ve toplumsal-kültürel cinsiyeti ifade eden farklı sözcükler kullanılmıyordu. Bunun nedeni biyolojik olanla ona dayandırılan ve üzerine inşa edilen toplumsal cinsiyetin özdeşliğine inanılmasıdır. Cinsiyetlere atfedilen farklı özelliklerin “doğal”, “biyolojik”, “evrensel” ve “ilahi” olduğuna inanılmıştır. Yakın zamanlarda yapılan araştırmalar ise cinsiyetlere atfedilen özelliklerin ve davranış biçimlerinin toplumdan topluma, kültürden kültüre

ve zaman boyutunda değişiklikler gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu gelişmelerin sonucu olarak da Batı dillerinde biyolojik cinsiyetin (sex) üzerine inşa edilen toplumsal – kültürel yönünü ifade etmek üzere- “gender” kavramı kullanılmaya başlanılmıştır (Aksu, 2004).

Cinsiyet, atfedilmiş bir statüdür. Bir diğer anlatımla, cinsiyet toplumda bireye atfedilen bir konumdur. Bireyler, atfedilen statüleri üzerinde kontrole sahip değildirler. Bunun aksine, aldıkları eğitim ve/veya meslekleri aracılığıyla kazanılmış statülerini belirleyebilirler. Bir atfedilmiş statü olan cinsiyeti ise, değiştiremezler. Cinsiyet aynı zamanda temel bir statüdür. Bunun nedeni, cinsiyetin bütün toplumlarda önemli bir sosyal anlama sahip olmasıdır. Bu bağlamda kadınlar, çoğunlukla annelik ve eşlik gibi toplumsal cinsiyetleri ile erkekler ise mesleki unvan gibi statülerle tanımlanırlar (Demirbilek, 2007, s. 13).

Cinsellik bu cinsiyet kimliklerinin içinde ya da homoseksüellikte olduğu gibi bu kimliklerin dışında biyolojik olarak yaşanan, dürtü, haz ve arzularla ilişkili, bir yandan son derece çekici, diğer yandan ise korkutucu bir olay olarak görülen bir olgudur (Aksu, 2004).

Cinsellik kadın ile erkeğin cinsel organlarının buluşmasıyla sınırlanacak bir kavram, cinsel eylem de salt biyolojik bir dürtü değildir. Tasarlanabilir, ertelenebilir, “terbiye edilebilir”, kısaca seçimli olarak yaşanabilir bir olgudur. Cinsellik, kişinin içinde bulunduğu kültürel, sosyal, psikolojik bağlantılar içinde, çok kez bir başka kişiyle uygulanır. Dokunma yeterli olmadığı gibi, doyumlu bir cinsel ilişki de teknik bir sorun değildir. Cinsel yakınlık sırasında beden aracılığıyla fizik ve sosyal ilişki kurulur. Kişinin sosyal, bireysel, cinsel önceliklerinin, konumunun ve çok kere de karşı karşıya bulunduğu baskıların ve bunları üreten kişi ve kurumlarla ilişkilerinin bir parçasıdır. Dolayısıyla cinsellik ve duygusal yaşam, insan yaşamının bütünlüğü içinde birbirinden çok farklı biçimlerde adlandırılabilir ve yaşanabilir (Yüksel, 1992, s. 117).

Bu nedenle zaman ve mekâna, kültüre göre değişiklikler gösteren, norm ve değer yargılarıyla bağlantılı olan bir kavramdır. Cinselliğin içsel siyaseti,

eşitsizlikleri ve tahakküm biçimleri vardır. Belirli bir zaman ve mekânda kurumlaşmış biçimleri insan davranışlarının bir ürünü olmakla beraber bu ürün çıkar çatışmaları ve siyasal manevralarla doludur. Bu sebepten de daima siyasal olarak kabul edilmiştir.

Ancak bazı tarihsel dönemlerde cinsellik daha keskin biçimde eleştirilmiş ve daha yaygın olarak siyasallaştırılmıştır. Bu dönemin sonucu olarak ta “erotik” yaşamın üzerinde yeni bir uzlaşma durumu gündeme gelmiştir (Spargo, 2000, s.5).

Farklı cinsiyetlerden olan kadın ve erkek anatomilerinin cinsel doyum noktaları birbirlerinden farklı olduğu gibi, neslin devamı için de biyolojik zorunlulukları vardır. Ancak üreme temeline dayalı olan cinsel davranışlar sadece biyolojik özelliklere yüklenmeyecek kadar karmaşıktır. Bununla ilgili iki yaklaşım vardır. İlk yaklaşım da insanlığın büyük çoğunluğu, heteroseksüel olarak örülmektedir. Duygusal bağlanma ve cinsel dürtüler nedeniyle karşı cinsle ilişkiye girenler, heteroseksüel evlilik ve ailenin temel yapısını oluştururlar. Ancak toplumun büyük kesiminin heteroseksüel olması farklı cinsel eğilimlerin olmadığı anlamına gelmez. Homoseksüellik, biseksüellik ya da travestilik çeşitli cinsel tercihlerin örneklerini oluştururlar. Tüm toplumların cinsel davranışların temelinin oluşturduğu ya da bu davranışları dışlayan baskı altına almaya çalışan normları vardır. Ancak bunlar birbirinden çok farklıdır. Günümüzde Hollanda’da eşcinsel evliliklerin desteklenmesi; ülkemizde ise yasak olması bunun en güzel örneğidir. Ya da Antik Yunan’da sevginin en yüce biçimi sayılan “erkeklerin birbirlerine olan sevgisi” olduğu görüşü cinsel normların kültürden kültüre ve dönemden döneme değiştiğinin göstergesidir. Cinsel davranışın farklı biçimleri arasındaki farklılık cinsel davranışların, tepkilerin doğuştan gelmek yerine öğrenilmiş olduğunu destekler.

Cinselliğin sadece biyolojik olmadığına dair ikinci yaklaşım ise dinin cinsel yaşamı şekillendirmesi durumudur. Batıda Hıristiyanlığın cinsel davranışları etkilediği, özellikle kilisenin üreme dışındaki bütün cinsel davranışlara kuşkuyla baktığı görülmektedir. Ancak kilisenin bu yasaklarına birçok insan tepki göstermiş bu kurallara uymamıştır. Batıda zina ya da fuhuşun var olması kilisenin bu yasaklarına uyulmadığının kanıtıdır.

TV haberlerine ve dizilerine de yaşanan heteroseksüel dışı cinselliğe oldukça sık rastlanmaktadır. Ancak toplum bunu hoş ve doğru görmemekle birlikte, çoğu kitleler tarafından cinsel sapkınlık olarak nitelendirilmektedir.

19. Yüzyılda kilisenin yargılarının yerini tıbbi yargılar almıştır. Ancak doktorlar tarafından yazılan ilk yazılarda, cinselliğe ilişkin tutumlar çok katı ve yanlıştır. Cinsel doyumların deliliğe ya da kansere yol açacağı düşünülmüştür. Viktorya çağında ise cinsel ikiyüzlülük kendini göstermiştir. Kadınların kocalarıyla münasebeti erdemli kadınların görevleridir. Kadınlar cinselliğe karşı kayıtsızdır. Ancak gelişen kasaba ve kentlerde fuhuş yaygın bir biçimde görülmektedir. Kendisini eşine adanmış görünen Viktorya çağı erkeğinin de çok masum olmadığını, fuhuşun var olmasının tek başına kadınlardan kaynaklanmayacağını belirtebiliriz. Bu davranışlar normal karşılanırken bir kadının es bulmak amacıyla sevgili edinmesi skandallar yaratmaktadır. Bu kadınların davranışları eğer öğrenilirse seçkin kimseler tarafından dışlanmaktadırlar. Kadınlara karşı yapılan bu eylemler uzun yıllar sürmüş ve kalıntıları hala var olan bir çifte standart oluşturmuştur. Cinselliğe yönelik geleneksel tutumlar 1960'lerden sonra güçlenen özgürlükçü görüşlerle yakından bağlantılıdır. Hıristiyan öncesi inançlardan etkilenen kimseler, evlilik öncesi cinsel ilişkinin yanlış olduğunu düşünmüşler ve heteroseksüel davranış biçiminin dışına çıkılmasının varlığını kabul etseler de yine de bu eğilime karşı olmuşlardır (Giddens, 2000, s. 106- 109). Türkiye'de de durum böyledir. Yaşanması uygun görülen heteroseksüel bir cinselliktir. Farklı cinsel tercihlerin olduğu ve yaşandığı da bilinen bir gerçektir. Hatta TV haberlerine ve dizilerine de yaşanan heteroseksüel dışı cinselliğe oldukça sık rastlanmaktadır. Ancak toplum bunu hoş ve doğru görmemekle birlikte, çoğu kitleler tarafından cinsel sapkınlık olarak nitelendirilmektedir.

2.2. Toplumsal Cinsiyet Kavramı

Toplumsal Cinsiyet, doğuştan kazanılan biyolojik cinsiyetten farklı olarak, toplumsal/kültürel olarak kadına ve erkeğe yüklenen rollerdir. Birey bu rolleri doğduğu andan başlayarak ailede ve daha geniş toplumsal çerçevedeki deneyimleri aracılığıyla ve kurumsal yollardan (örn. okul, basın v.b) dizgesel olarak öğrenmektedir. O nedenle, toplumsal cinsiyet kavramının içeriği toplumlara göre

farklılıklar gösterirken, kavram bir yandan da, tarihsel süreç içerisinde çevrilmektedir (Çubukçu ve Sivaslıgil, 2007, s.8)

Toplumsal cinsiyet kısaca, sosyal yönden kadın ve erkeğe verilen roller, sorumluluklar olarak tanımlanmaktadır. Hepimiz dünyaya kız ya da oğlan olarak geliriz. Bu bizim seçtiğimiz bir şey değildir. Hangi kültürde, çağda yaşarsak yaşayalım, kız ya da erkek olarak doğmak, tıpkı ölümlü olmak gibi, biyolojik varlığımızın bir niteliğidir. Ancak daha doğum öncesinde kız bebeklerin eşyaları için pembe, erkek bebeklerin eşyaları için mavi rengin tercih edilmesiyle başlayan süreç, erkeklerin ve kadınların yapabileceği işler konusunda da yapay ayrımlar üretir. Bu çerçevede erkek cinsiyeti ile kadın cinsiyeti arasında toplumsal yaşama katılma düzeyi açısından farklılıklar oluşur. Sayısal bakımdan eşit olmakla beraber iki cinsin toplumsal alanda temsilîyetleri farklılaşır. Kadın cinsiyeti daha çok ev gibi özel alandan kalırken, erkek cinsiyeti dışarıda her türlü kamusal alanda kendini ifade eder. Çalışma yaşamından siyasete, sivil toplum örgütlenmesinden eğitime kadar her türlü kamusal alanda iki cins temelindeki bu görünüm toplumsal cinsiyet eşitsizliğini oluşturur. http://www.gata.edu.tr/ureme_sagligi/toplumsal_cinsiyet.htm (03.11.10)

Kadın ve erkek arasındaki köken bakımından biyolojik nitelikte olmayan farklılıklar ve onların yüklendikleri rollerin ve ilişkilerin sosyal olarak yapılandırılması olan toplumsal cinsiyet; kişinin kültürel, toplumsal rolü, ruhsal-işsel tanımlaması ve onların temsil edilmesi anlamında kullanılmaktadır. Cinsiyeti doğa belirlerken, toplumsal cinsiyeti kültür belirlemekte ve toplumsal cinsiyet kimliği hakkındaki anlayışlar, bunlarla bağlantılı olan cinsel tutum ve eğilimlerle birlikte, çok erken yaşlarda oluşmaktadır (Üner, 2008, s. 6- 7).

Cinsiyet için İngilizce “sex” terimi kullanılırken, toplumsal cinsiyet için “gender” terimi kullanılmaktadır. Böyle bir ayrıma ihtiyaç olduğu için, Türkçede başka terimlerden de söz edilmekle birlikte, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet terimleri ile bu iki kavram karşılanmaya çalışılmaktadır.

Cinsiyet (sex) terimi kadın ya da erkek olmanın biyolojik yönünü ifade etmekte ve biyolojik yapıya karşılık gelmektedir. Cinsiyet bireyin biyolojik cinsiyetine dayalı olarak belirlenen demografik bir kategoridir. Toplumsal cinsiyet

(gender) terimi ise kadın ya da erkek olmaya toplumun ve kültürün yüklediği anlamları ve beklentileri ifade etmektedir (Dökmen, 2004, s. 2- 5).

Toplumsal cinsiyet bilinçli bir kimlik olmamasına karşın, çevremizdeki mesaj ve anlam yapılarına ilişkin olarak, medya, iş ve ev gibi ortamlarda sürekli olarak oluşturulur. Cinsiyet fizyolojik bir farklılık, toplumsal cinsiyet ise kültürel bir farklılıktır. Cinsiyet toplumsal bakımdan nötrdür, toplumsal cinsiyet ise değildir. Toplumsal cinsiyet fiziksel cinsiyeti toplumsal, kültürel ve cinsel bağlamda anlamlı kılar.

Cinsiyet kavramı biyolojik farklılaşmanın dışında erkeğin ve kadının toplumsal tanımını da içermektedir. Bu toplumsal tanım erkeğin ve kadının toplum içindeki konumlarını ve davranışlarını belirlemektedir. Toplumsal cinsiyet, erkek ve kadınlar arasındaki ruhsal, toplumsal ve kültürel farkları dikkate almaktadır. Seks ve toplumsal köken bakımından biyolojik nitelikte değildirler (Giddens, 2000, s. 97). Toplumsal cinsiyet, erkek ya da kadınların birbirlerinden farklı olmalarına yol açan fiziksel niteliklere değil, erkeklik ve kadınlık hakkındaki toplum tarafından oluşturulmuş özelliklere göndermede bulunmaktadır. Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları arasındaki temel farklılıklar şu şekilde tablolştırılarak gösterilebilir.

Tablo 1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Arasındaki Farklılıklar

Cinsiyet	Toplumsal Cinsiyet
Cinsiyet doğaldır	Toplumsal cinsiyet sosyo-kültürel, insan icadıdır.
Cinsiyet biyolojiktir. Cinsel organlardaki görünür farklılıklara ve buna bağlı olarak üreme işlevindeki farklılıklara işaret eder.	Toplumsal cinsiyet sosyo-kültürel, eril ve dişil niteliklere, davranış modellerine, rollere, sorumluluklara vs. işaret eder.
Cinsiyet değişmez her yerde aynıdır.	Toplumsal cinsiyet değişkendir, zamana, kültüre hatta aileye göre değişir.

Kaynak: Bhasin, K. (2003). *Toplumsal Cinsiyet "Bize Yüklenen Roller*. (Çev: Kader Ay). İstanbul: Kadav Yayınları, s.2.

2.3. Toplumsal Cinsiyeti Belirleyen Normlar

Her kültürün kabul ettiği cinsiyet kimlikleri vardır. Bir kültürün sosyal normları bir erkeğin ve bir kadının nasıl görünmeleri, davranmaları ve birbirleri ile ilişkilerinin nasıl olması gerektiğini gösterir. Bu bağlamda, toplumun görmek istediği normlar arasında, kadın ve erkek rolleri, kadın ve erkeğin kendini sunum şekli, konuşması, davranış kalıpları ve giyim kuşam kodları bulunmaktadır ve kalıp ve kodlamalar toplumdan topluma farklılıklar göstermektedir. Bu kültürel farklılıkların yanı sıra, kişinin toplumsal rolünü ve içsel tanımlamasını irdeleyen toplumsal cinsiyet aynı zamanda kadınlık ile erkeklik arasındaki toplumsal bakımdan eşitsiz bölünmeye gönderme yapmaktadır. Diğer bir deyişle toplumsal cinsiyet, kadınlar ile erkekler arasındaki farklılıkların toplumsal düzlemde kurulmuş yönlerine dikkat çekmektedir. Gerek kadına gerek erkeğe toplumsal bağlamda yüklenen rolleri niteleyen toplumsal cinsiyetin izlerini özellikle geniş kitlelere iletilen mesajlarda bulmak mümkündür (Yılmaz, 2007, s. 144).

Her toplumun toplumsal cinsiyet bağlamında kadın ve erkeklere öngördüğü normları mevcuttur. Bu normlar zamana, mekâna ve kültürel özelliklere göre farklılık gösterebilmektedir. Bu normların en belirgin olanları giyim, nitelikler ve en önemlisi toplumun kadın ve erkeğe yüklediği roller ve her topluma göre değişiklik gösteren cinsiyet kalıp yargılarıdır. Bu normlar toplumu oluşturan bireylerin yaşamlarının ve geleceklerinin her durumlarını tayin etmektedirler. Bahsedilen normlar aşağıda sırasıyla açıklanmaktadır.

2.3.1. Toplumsal Giyim Özellikleri

Çevre koşullarının çeşitli olumsuz etkilerinden korunmak amacıyla örtünme şeklinde başlayan giyimin, zamanla daha fonksiyonel olması gerekliliği duyulmuştur. Giyim, toplumun değer yargılarını ve giyenin kişilik özelliklerini yansıtır hale gelmiş, zaman içerisinde toplumlara göre sürekli değişime uğramıştır. Bu değişimler “giyimde moda” olgusunu ortaya çıkarmıştır.

Hızlı değişim sürecine girmiş toplumlarda gerek sosyal gerekse kültürel olaylardan etkilenerek, bu değişimin aynı hızla giysiye yansıdığı ve yaygınlaştığı

görülmüştür. Toplumsal açıdan bakıldığında “giyimde moda” olgusunun etkileşim sonucu yayıldığı, toplumun değer yargılarını yansıttığı ve toplumun uygarlık seviyesini simgelediği görülmektedir (Ağaç ve Çeğindir, 2006, s. 2).

Birçok toplumda kadınlar ve erkeklerin giyimleri birbirinden farklıdır. Bu fark bazı toplumlarda daha azken, bazı toplumlara daha belirgindir. Kimi toplumlarda kadınlar yüzleri dahil tepeden tırnağa örtülüdürler. Örneğin Arabistan’da durum böyledir. Buna etken olarak İslam dini öne sürülürken, dini İslam olan Türkiye’de ve başka ülkelerde de farklılık göstermektedir.

Ortalama biçim ve görüntü olarak bedensel farklılıkları çok fazla olmayan kadın ve erkek giysilerle farklılaşır (Connel, 1998, s. 182). Kadınsı ve erkeksi giysilerde belirli kültürel ayrımlar söz konusudur. Örneğin genellikle kadınlar etekle, erkekler pantolonla kategorileştirilir. Her iki cins aynı giysiyi giyse bile kadınsı ve erkeksi aksesuarlarla duruşlar belirgindir. Kıyafet bireyin, kişisel tercihlerini hemen dışa vuran en temel toplumsal cinsiyet göstergesidir. Moda genellikle kadın dişiliğini ve yumuşaklığını, erkeğin ise erkeksiliğini ve sertliğini vurgulamaktadır (Ünsal, 1984, s. 438).

Giyim tarzı insanların hareket yeteneğini, özgürlük ve saygınlık duygularını etkilemektedir. Giyim, içinde bulunan toplumun özelliklerine göre şekillenmekte olup, toplumdaki topluma değişkenlik göstermekte ve ailenin kültürüne göre de farklılık gösterebilmektedir. Türkiye’de de durum böyledir. Kamusal alanda pek giyim farklılıklarına rastlanmazken, bölgeler arasında özel alanlarda giyim özellikleri farklılıklar göstermektedir. Bu içinde yaşadığı toplumun bireye yüklediği sorumluluklarla da değişkenlik göstermektedir. Örneğin; tarlada çalışan bir kadının şalvar giymesi onun rahat çalışmasına olanak sağladığından etek giymeyi tercih etmemesine neden olurken, etekle işini yapamayacağı da barizdir. Yani bulunduğu ortam o kıyafeti giymeyi gerektirmektedir. Aile, devlet gibi kurumlar bireye görmek istediği kadın ve erkek kalıplarını aşılır, dayatır. Bu yolla da denetim sağlanır. Devletler cinsiyet ve toplumsal cinsiyetle ilgili pek çok düzenleme ve uygulamaya gidebilir. Dolayısıyla, toplumsal yapıların hiçbiri toplumsal cinsiyet olgusundan ve bu olgunun algılanışından bağımsız değildir. Türkiye’de cumhuriyetle birlikte getirilen kılık kıyafet kanunu, yeni kurulan devletin nasıl bir kadın ve erkek

yaratmaya çalıştığının kanıtıdır. Aile ve devletin yanı sıra, kamusal alan da toplumsal cinsiyet kalıplarının gözlemlenebileceği bir mekandır. (Ünsal, 1984, s.438).

Günümüzde de toplumun giyimi devletin uyguladığı politikalarla belirlenmektedir. Okula giderken erkek çocuklar için pantolon giyme zorunluluğu kız çocuklar içinde etek giymeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı şekilde devlet dairelerinde çalışan memurlar için de bu geçerlidir. Son dönemlerde Türkiye’de bu konuda gelişmeler yaşanmakta bayan memurların da iş durumlarına göre pantolon giymelerine müsaade edildiği görülmektedir.

2.3.2. Toplumun Kadın ve Erkekten Beklediği Nitelikler

Çoğu toplumda bir kadın ve erkekte bulunması beklenen nitelikler vardır. Kadınlardan yumuşaklık, nezaket, itaat etme vb. gibi niteliklerin bulunulması beklenirken, erkelerden ise özgüvenli, mantıklı ve sözünü dinletmesi beklenmektedir. Bu nitelikler hemen hemen bütün toplumlara öyle yerleşmiştir ki Hindistanlı feminist Vasanth Kannabian, toplumsal cinsiyet konulu bir seminerde bu durumu şu şekilde ifade etmektedir“Kadınların çocuk yetiştirmesinin, çocuk doğurmak kadar doğal ve kalımsal olduğu varsayılıyor... Ve bu sadece ürettiğimiz çocuklarla da kalmıyor; sevginin ya da anneliğin içimize oturmuş, ihtiyacı olan herkese akmayı bekleyen bir nehir olduğu sanılıyor. Ezeli ve ebedi anane haline geliyoruz. Böylece kendi çocuğuma, başkalarının çocuklarına, kocama, erkek kardeşlerime ve gerçekten, bana “cici anne” diye seslenen babama annelik yapıyorum. Tüm evrene karşı bir annelik duygusuyla dolup tasmam bekleniyor. Ve bunun doğal olduğu varsayılıyor! Bunun bir iş olduğu değil, nefes almak, yemek yemek ya da uyumak kadar kolay yaptığınız bir şey olduğu düşünülüyor” (Bhasin, 2003, s.5-6).

Erkekten beklenen ise; hemen hemen bütün toplumlarda para kazanması, evine bakması, sözünü esine ve çocuklarına geçirmesi yani ailenin reisi olabilmesi gibi niteliklerdir.

2.3.3. Toplumsal Cinsiyet Roller

Rol: Kişinin sahip olduğu sosyal statü veya çeşitli kurumlar içerisinde bulunduğu konum gereği kendisinden göstermesi beklenen davranış örüntüsü, bir sosyal pozisyonu işgal eden bir kişinin davranış biçimlerinin toplamı, belirli bir grup veya örgüt içinde belirli bir yer tutan kişiden diğerleri ile olan ilişkilerinde beklenen faaliyet kalıpları ve davranışlar, mevcut normlardan kaynaklanan beklentilere sahip pozisyon, bireyin kişiliğiyle sosyal sistemin yapısı arasındaki birleşme noktası, bireyin bir toplumun üyesi olarak icra edebilme kapasitesi içindeki normatif beklentiler sistemi olarak tanımlanabilmektedir (Eken, 2006, s. 251).

Rol; çevrenin beklentileri, kişinin algıları ve davranışlarından oluşan üç unsurdan oluşmaktadır. Çevrenin talepleri kişinin rolü ile ilgili olarak çevresinin ondan bekledikleri ve kişiye aktardıkları baskılardır. Bir rolü oluşturan ikinci unsur ise kişinin kendisi ile ilgili rol tanımlamasıdır. Bir rolü çevrenin beklentileri kadar kişinin kendisi ile ilgili tanımlamaları oluşturur (Eken, 2006, s. 251).

Rol, toplumsal sistem içinde belirli konumdaki kişinin nasıl davranması gerektiğini belirten normlara denir. Cinsiyet rolleri erkeklerin ve kadınların yapabilecekleri faaliyetleri sınırlayan toplumsal beklentileri içermektedir. Toplumsal beklentiler insanlara bu beklentilere uymaları konusunda bir baskı yaratmaktadır. Cinsiyet rolleri aynı cinsiyetten olan ebeveynle özdeşleşme sayesinde içselleştigi kabul edilmektedir. Kadınlar ilgili ve şefkatli olmayı; erkekler hırslı akılcı ve rekabetçi olmayı öğrenmişlerdir.

Rollerin açık biçimde tanımlanmadığı durumlarda lider olan erkekler daha emredici görev odaklı kadınlar ise takım ruhuna önem veren ve daha demokratik yaklaşım göstermektedirler. Erkekler kadınlardan daha fazla kazanmaya öne çıkmaya ve diğerlerine baskın olmaya öncelik vermektedir (Gündüz Kalan, 2010, s.77).

Soyun sürdürülmesinde kadın ve erkeğin üstlendiği düşünülen rollere göre biçimlenen cinsiyet rolleri, kadınlar ile erkekler arasındaki fark ve ilişkileri, onların

biyolojilerinin değil toplumsallaşmanın ürünü olarak gören bir perspektif doğrultusunda kavramlaştırılmıştır (Ökten, 2009, s.303- 304).

Toplumsal cinsiyet rolleri, “kadın” ve “erkek” varlığının sosyal ortamda ifade edilme şeklidir. Erkek için uygun bulunan davranışlar erkeksi (maskülen), kadınlar için uygun bulunan davranışlar ise kadınsı (feminen) olarak adlandırılmaktadır. Bireylere yüklenen cinsiyet rolü ile onların rolü öğrenmesi, toplumsallaşma ve içselleştirme ile bireyin toplumsal ilişkilerde yerlerini alması sağlanmaktadır. Böylece kadınlık ve erkeklik rolü toplumsallaşma ile yerleşmiş olmaktadır.

Kadın ve erkeğin biyolojik özelliklerinin cinsiyete yansıtılması ve toplumsal cinsiyet rollerinin oluşması ile kamusal alanın erkeğe, özel alanın ise kadına ait olduğu anlayışı toplumsal yaşamda yerini almıştır. Bu durum is yasamı ile paralel gelişme göstermiş, erkeklerin yaptıkları is ile sosyal durumları tayin edilmiş, buna karşılık kadının sosyal pozisyonu, istihdam içindeki yerleriyle değil, aile ve toplumsal cinsiyet rolleri ile tayin edilmiştir. Toplumsal cinsiyet düzeni ile şekillenen toplumsal yapı içinde, kadınlar aleyhine oluşan ayrımcılık, tüm toplumsal sistemde, örgütsel düzeyde, is ve meslek düzeyinde, çalışma ilişkilerinde, yaşamın her alanında üretilmektedir (Bilir Güler, 2005, s. 34).

Zaman ve mekân bağlamında, toplumdan topluma farklılık gösteren toplumsal cinsiyet rolleri, söz konusu kültürün yeniden üretim ve yaratılış anlayışlarına göre biçimlenir. Bu yeniden üretim sürecinde, cinsiyet rolleri yaratılıştaki varsayılan katkılarına göre tanzim edilir.

Bu bağlamda bir egemenlik simgesi olarak yaratılışa ilişkin “tohum ve toprak” metaforu üç kutsal dinde ve hatta çok daha gerilere gider. Bu durumun sadece kadınlarla erkekler arasındaki ilişki ve fizyolojik yeniden üretimle sınırlandırılmayacağını belirten Delaney’e göre, bu aynı zamanda evrenin temel bir yönüne de işaret etmektedir. Erkeklerin buradaki belirleyici konumları, ataerkil sistemin arkasındaki gücün de parçasıdır; çünkü sadece erkeği değil, “baba” olarak erkeği yüceltir ki ataerkillik de budur. Genel olarak kullanıldığında erkek iktidarı anlamına gelse de; ancak bu, ataerkil sistemin örgütlenmesinin ve uygulamasının

tarihsel ve kültürel olarak farklılık gösterdiği gerçeğini ortadan kaldırmaz (Ökten, 2009, s.303- 304).

Toplumsal, siyasal, bölgesel ve kültürel farklılıklar cinslerin üsteleneceği roller de farklılıklara yol açabilir. Sosyalleşme süreci ve kültürü içinde edinilen kadın ve erkek olma özelliklerine işaret eden toplumsal cinsiyet; toplumsal ve kültürel olarak onaylanmış ve belirlenmiş cinsiyeti, cinsiyet kimliğinden ayırmak üzere kullanılan bir kavramdır. Bu nedenle cinsel rol, toplumsal cinsiyetin bir parçasıdır. Bazı kültürlerde erkeğin mutfakta herhangi bir iş yapması erkek cinsel rolü ile bağdaşmazken, başka bir kültürlerde ev işlerinin paylaşılmaması bencillik ve olgunlaşmama belirtisi olarak algılanabilir. Ülkemizde kız çocuklarına daha duygusal, daha uysal, daha söz dinleyen, daha yardıma ihtiyaç duyan bir rol biçilirken; erkek çocuklarına ise; daha katı, daya yaramaz, daha az söz dinleyen, daha saldırgan, bağımsız davranmaya meyilli bir rol yüklenmektedir. Ayrıca erkek cinsel rol deneyimleri daha çok kendi kendine deneyimleri kapsar, aktif ve bağımsız bir rolün kabul edilmesini kolaylaştırır. Erkelere direk ifade edilmese de üstü kapalı olarak mastürbasyon izni verilir. Mastürbasyon çok az tensel duygu ile yapılır, tümüyle boşalmaya yönelmiştir. Kadın cinsel rol deneyimleri ise pasifliği, başkalarının gereksinim ve taleplerine yanıt verir olmayı destekler. Kadınlara cinsel uyarılmanın cinsel terimlerden çok romantik terimlerle nitelendirilmesi öğretilmektedir.<http://www.cised.org.tr/icerik/214/cinsel-kimlik-gelisimi> (11.11.10)

Toplumsal cinsiyete göre belirlenmiş rollerin canlandırılmasında toplumların kadın ve erkekte bekledikleri davranışların birbirinden farklı olması bağlamında rollerin de birbirleri ile örtüşmesini bekledikleri söylenebilmektedir. Bir kadından beklenen kadınlık rolü olduğu kadar annelik rolü de kadın rolü ile örtüşmekte, erkekte beklenen erkek rolü de babalık rolü ile örtüşmektedir. Örneğin, bir anneden beklenen çocuklarını yetiştirme, koruma ve kollama gibi biyolojik ve toplumsal görevlerinin yanı sıra anneliğe özgü bir ölçüde evrensel yaklaşımları göstermesi gerçekten annelik (analık) statüsünün kendi dışındaki rol beklentileri ile yakından ilgilidir. Bu rollerin gereği gibi yerine getirilmeye çalışılması beklentilere uygun bir “annelik rolü” olarak kabul görecektir (Doğan, 1995, s. 99).

Toplumsal cinsiyet rolleri birçok yol ile öğrenilebilir. Bunlardan biri eğitimidir. Ebeveynlerin, çocuğun geleneksel cinsiyet rolleri ile uyumlu davranışlarını ödüllendirmesi örnek olarak gösterilebilir. Örnek almak geleneksel cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde ikinci yoldur. Çocuklar aynı cinsiyetten önemli kişilerin (anne-baba) davranışlarını örnek alır ve taklit eder. Kitle iletişim araçları ve özellikle de televizyon çocukların cinsiyet rollerinin örnek alınmasında önemli bir işleve sahiptir (Kaypakoğlu, 2004, s. 21).

Çocuklar daha doğmadan onlara rolleri ayarlanmıştır. Erkek bebekler için mavi renkli oda ve kıyafetler, uygun görülürken kız çocuklar için pembe renk uygun görülmektedir. Çocuğun gelişim aşamasında ise; erkek çocuklar için üretilen oyuncak araba, kız çocuklar için ise bebeklerin üretilmesi çocukların toplumun kendi cinsiyetlerine uygun gördüğü kimliklerine bürünmelerinde yani öğrenmelerinde etken olmaktadır.

Kültürel farklılıklar cinsiyet rollerinin kazanılmasındaki diğer bir etkidir. Müslüman ve Katolik dinler cinsiyet eşitsizliklerini desteklemişlerdir. Hıristiyanlık cinsel eylemi kötülükle, günahla, düşüşle ve ölümle özdeşleştirmiştir. Yunan ve Yunan- Roma düşüncesinde cinsellik konusundaki endişeler ve zorlamalar Hıristiyan etiğinde de izlenebilmektedir. XX. yüzyılda cinselliği bastırma mekanizmaları gevşemeye başlamaktadır.

Cinsellik üzerine ağırlığını koyan tabular geniş çapta ortadan kalkmıştır. Müslüman toplumlarda tarihsel açıklamaları ve nedenleri ne olursa olsun kadının kamusal alan dışına itilmesi, toplumsal rolünün es ve anne olarak sınırlandırılması ve erkeğin karşısında alt statüde olduğunun kurallara bağlanması eğilimleri günümüzde de belirgin biçimde görülmektedir. Hıristiyanlık ve Müslümanlıkta yasaklar birçok açıdan benzeşmesine karşın, XX. yüzyılda Hıristiyan toplumlarda yasaklar büyük ölçüde ortadan kalkmış buna karşın İslami toplumlarda sınırlamalar zaman zaman artmıştır.

Türkiye’de cinsiyet rolleri tarih içinde birtakım değişiklikler göstermiştir. Türkiye’de İslami gelenekler kadınları yalnızca zevce ve anne olarak toplumsal yaşamda rol biçmiştir. Kadına atfedilen bu rol sadece İslami toplumlarda değil,

gelişmiş ve gelişmekte olan tüm toplumlarda görülmektedir (Kaypakoğlu, 2004, s. 28).

Anne ve babaların çocuklarına karşı tutumları, çocuklarına aldıkları oyuncaklar onlara cinsiyet temelli rollerini öğretmektedir. Genellikle, erkek çocuklarına alınan oyuncaklar onları dışarıda oyun oynamaya ve kız çocuklarına alınan bebekler de kız çocuklarını ev içerisinde oynamaya, bebeklere bakmaya ve ilgi göstermeye yöneltmektedir.

Aile bireyleri içerisinde yer alan anne-baba doğumdan itibaren çocuğun cinsiyet rollerinin gelişiminde çevresindeki ilk modellerdir. Bu nedenle anne-baba çocuğun cinsiyetine uygun roller kazanmasında önemli bir faktördür. Ancak çocuğun anne-babasıyla olan ilişkisi toplumsal cinsiyet rolü tutumlarını farklı şekillerde etkilemektedir. Sosyal öğrenme kuramına göre; babanın cinsiyet rolü tutumları hem kız hem de erkek çocuğu etkilemektedir. Literatürde babaların annelere göre daha geleneksel toplumsal cinsiyet rolü tutumlarına sahip oldukları ve çocuklarına bu geleneksel tutumları doğrultusunda davrandıkları belirtilmektedir. Babalar geleneksel tutumları doğrultusunda erkek çocuklarına bağımsızlığı ve özerkliği öğretmekte, kız çocuklarına ise anlayışlı, yumuşak başlı ve yardımsever olmayı öğretmektedirler. Anneler ise özellikle kız çocuklarının toplumsal cinsiyet rolü tutumlarını etkilemektedirler. Anneler kız çocuklarının başkalarının ihtiyaçlarına duyarlı olmasını ve iyi bir evlilik gerçekleştirmesini istemektedirler. Ayrıca ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını da etkilemektedir. Ebeveynler erkek çocuklarını kız çocuklarına göre başarıma, yarışma, duygularını kontrol etme, bağımsız hareket etme ve kişisel sorumluluk alma gibi konularda daha fazla teşvik etmektedirler. Bu nedenle ebeveynler geleneksel tutumları benimser ve bu doğrultuda çocuklarına rol modeli olurlarsa, çocuklarının cinsiyet rolüne ilişkin tutumları da geleneksel olarak şekillenecektir (Zeyneloğlu, 2008, s. 11- 12).

Bu şekilde rollerini öğrenen kadınların ileride iş hayatına girmekten kaçındıkları ve evde çalışmayı tercih ettikleri düşünülmektedir. Çocuklar küçük yaşta okula başladıklarında artık önlerinde çok daha fazla örnek vardır. Toplumun cinsel rol beklentilerini öğrenmeye ve bunlara uygun olarak davranmaya başlarlar.

Kadınlar ve erkekler arasında; kız ve erkek çocukların cinsiyetlerine uygun görülen oyuncaklardaki farkı, kadın ve erkeğin aile içinde oynadıkları farklı rolleri ve iş kariyerlerindeki cinsiyet farklılıkları bilinmektedir. Bunlar dışında, daha güç fark edilen fakat herkesin denetimlediği cinsiyet farklılıkları şunlardır (Burr, 1998);

- Kadınların ve erkeklerin beden dili farklılaşır. Vücutlarını farklı taşırlar, oturduklarında farklı biçime girerler ve konuşurken farklı jest ve ifadeler kullanırlar.
- Diyalog kurarken, karışık cinsiyet gruplarında, erkekler daha fazla söz kesip, daha fazla direkt söz söyleyip, ricada bulunurken, kadınlar sözü kesilmeye, dolaylı ricalarda bulunup diğer konuşmacılara diyalogsal destek vermeye (“hıhı, ‘evet’ vb. diyerek veya sorular sorarak) daha yatkındırlar.
- Birinin el yazısını ilk gördüğümüzde yazının biçiminden yazarın cinsiyetini genellikle söyleyebiliriz. Yargılamalarımızda yanıldığımızı düşünsek de, yazma gibi günlük aktivitelerde cinsiyeti kolaylıkla anlamamız önemli bir şeydir.
- Sahip olduğumuz kişisel şeylerle de cinsiyetimizi gösteririz. Özellikle tarzlar konusunda, örneğin kadın ve erkeklerin kol saatleri, çorapları, terlikleri, mendilleri, parfümleri, takıları farklıdırlar ve bunlar sadece cinsiyetler arasındaki fiziksel farklılıklarla açıklanamaz.

2.3.4. Toplumsal Cinsiyet Kalıp yargıları

Kalıp yargılar bir toplumsal gruba ilişkin inanç ve yargılardır, bir başka deyişle kalıp yargılar belirli gruplar hakkında sahip olunan bilgilerin bir özetidir. Cinsiyet kalıp yargıları ise kadın ve erkeklere atfedilen ve toplumsal olarak paylaşılan özellikler, bilişsel yapılar ya da şemalardır. Cinsiyet kalıp yargıları kişisel özellikler, tutum ve inançlar, açık davranışlar veya davranışsal tercihler, fiziksel görünüş gibi çok bileşeni içeren çok boyutlu bir yapı olarak kavramsallaştırılmaktadır. Çalışmalar ilk kalıp yargıların yaklaşık 3 yaşında oluştuğunu göstermektedir (Tosun, 2010, s.10).

Toplumsal cinsiyet kalıplarının oluşturulmasında etkili olan kimi süreçler bulunmaktadır. Biyolojik, sosyal ve tarihsel süreçler kişinin kadın ve erkek olarak içinde doğduğu topluma uyumlaşması ve kendini olduğu kadar çevresini de anlamlandırmasını sağlar. Biyolojik süreç, anatomik yapıların farklılığına, hormonal dönüşümlerin ayrışmasına dayanır. Bu farklılıklara bağlı olarak kişi bedenini kadın ve erkek olarak tanımlar. Sosyal süreç, çevrenin belirlediği kadın ve erkek davranışları, duygu, değer ve düşünce beklentileri ile ilişkilidir. “Kadın ve erkek olarak sosyalleşir, çevrenin kadın ve erkek rol beklentilerine göre koşullanırız”. Tarihsel süreç ise kültürün ve aile tarihinin taşıyıp yinelediği kadın ve erkek olma davranış biçimleri ile ilintilidir (Yüksel, 2006, s. 116).

Bireylerde toplumsal cinsiyet kavramı, edinilen kalıp yargılarla yerleşir ve genellikle bu yargılar bireyin davranış, düşünüş boyutunda önemli etkilerde bulunurlar. Kalıp yargılar, bir grupta ilgili olarak bireylerin sahip olduğu bilgi, duygu ve düşüncelerin oluşturduğu yapılardır. Bireyler çoğu zaman fazla düşünmeden ya da araştırmadan kalıp yargılara göre hareket ederler. Kalıp yargılar bireyleri belli şekilde davranmaya iten bilişsel yapılardır, öğrenilmiş kalıp yargılar bireyler tarafından kolayca kabul edilir ve uygulanır özellikle bireyler hoşnut olmadıkları kişi, durum ve olaylar karşısında çok daha çabuk kalıp yargılarını devreye sokarlar.

Kalıp yargıların oluşması ve geliştirilmesinde en etkin grup ailedir onu diğer sosyal ortamlar, çevre kitle iletişim araçları vb. izler. Bu etken kalıp yargıların pekiştirilip, uygulanmasında da bireyle hareket ederler. Süreç bireye öğrendiği kalıp yargıları kendiliğinden uygulama fırsatı verir artık çok düşünmeden kalıp yargılar insanları yönlendirir. Kalıp yargıların bazı işlevleri vardır (Çelik, 2008, s. 19- 20);

- Ana -baba tarafından onaylanmak, arkadaşlar tarafından beğenilmek gibi bazı psikolojik ihtiyaçların karşılanmasına yardım ederler.
- Bireysel kendilik değerini artırmayı ya da olumlu toplumsal kimlik oluşturmayı sağlarlar(iç grup –üyesi olunan grup – için olumlu ve dış grup – üyesi olunmayan grup- için olumsuz kalıp yargılarla),
- Toplumsal gruplara ilişkin olumsuz tutumları haklı çıkarma ihtiyacını karşılarlar,

- Toplumsal çevreye ilişkin algıların belirginleşmesini, kolayca biçimlenmesini, bilgi verici olmasını ve zenginleşmesini sağlarlar. Ayrıca kalıp yargılar kolayca değiştirilemeyen, güçlü yargılardır.

Kalıp yargıların sürdürülmesinde ailenin ve diğer toplumsal kurumların yanı sıra kitle iletişim araçlarının çocuk kitaplarının, reklâmların, film ve kliplerin vb. de rolü olmaktadır (Dökmen, 2004, s. 19- 20).

Her toplumun kendine özgü geliştirdiği kalıp yargıları vardır. Ancak gözlenen odur ki tüm toplumlarda erkek kadına göre daha baskın bir kalıp yargı oluşturmuştur. Örneğin Türk toplumunda bir erkeğin mutfağa girip yemek yapması “kılıbıklık” hatta güncel olan moda terimle “light erkeklik” olarak kabul görünürken, bir kadının erkeğe özgü bulunan tır şoförlüğü, kaptanlık gibi işler yapması da “elinin hamuruyla erkek işine karışma” sözü ile toplumda kadın ve erkek için oluşturulan yargılara dikkat çekmektedir.

Aynı şekilde gazetelerde hemen hemen her gün yer alan kocasından dayak yiyen kadın olayı şiddet olarak görülür ve toplumda kınanırken, çok istisna da olsa karısından dayak yiyen adam haberinin gazetede yer alması komik olarak algılanır. Bu ve buna benzer örnekleri her toplum için çoğaltmak mümkündür. Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, erkeklerin aklındaki “kadın”ı ve kadınların aklındaki “erkek”i tanımlar. Ataerkil ideoloji çerçevesinde biçimlenen toplumsal yaşama eleştiri getiren feminist bakış, kalıp yargıların oluşumunda kadınların daha geri konumda bırakıldığından bahsetmekte ve eleştirilerini bu noktada yoğunlaştırmaktadır.

Pek çok feminist yazara göre toplumsal cinsiyet kalıp yargıları toplumsal hiyerarşide erkekleri kadınlardan çok daha üst/üstün bir konuma yerleştirmekte ve kadınlığı, kadın bedenini ve kadına atfedilen “iş”leri erkeklerin hizmetine sunmaktadır. Kadınlar ev işleri ile bağdaştırılırken, erkekler daha çok akıl ve yetenek gerektiren ve maddi-manevi kazancı daha yüksek olan işlerle birlikte anılmaktadır. Gerek toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargılar da, gerekse toplumsal cinsiyet özelliklerine atfedilen kalıp yargılarda “erkek” in karar verici ve daha etkin,

kadının ise edilgen ve rıza gösterici bir imge olarak tasarlandığı ve sunulduğu ifade edilmektedir (Çakmak, 2005, s. 30- 31).

2.4. Medyada Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Cinsiyet Ayrımcılığı

Medya, kadın ile erkeğin yer almasına eşitlikçi bir anlayışla yer vermek suretiyle kadın erkek eşitliğinin ve kadınların ilerlemesinin sağlanmasında önemli bir role sahiptir. Son yıllarda medya tarafından çeşitli sosyal sorumluluk projelerinin desteklendiği görülse de medya genel olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden yaratmaktadır. Kadınların medyada klişe rollerle temsil edilmesi ve şiddet içeren küçültücü kadın imajına sıkça yer verilmesi ile toplumda mevcut cinsiyet ayrımcılığının devamlılığı sağlanmaktadır. Medya sektörü, kadınların özellikle üst düzey yönetici konumlarına eşitsiz katılımı ve kadınların bilgisayar ve internet gibi iletişim sistemlerine erkeklere kıyasla çok daha az erişimi ile karakterize edilmektedir (KSGM, 2008, s. 59).

Kitle iletişim araçları, bireylerin tutum ve davranışlarını etkileyebilme ve değiştirebilme konusunda en etkin yöntem ve araçlarına sahip hale gelmiştir. Kitle iletişim araçlarında kadının nasıl temsil edildiği, cinsiyetçiliğin yeniden üretilmesi ve toplumsal dolaşıma sokulmasında ya da bu anlayışın değiştirilmesinde rol oynayan en önemli ve etkili bir yoldur.

Kitle iletişim araçlarında kadının temsili üzerinden cinsiyet ayrımcılığının üretimi sürecinde, bu araç çalışanlarının çoğunluğunun erkek oluşunun yanında ataerkil yapılarının da önemli rol oynadığı bilinmektedir. Dünyada gelişen ekonomik küreselleşmenin 1980’li yıllardan itibaren Türkiye’de yansımaları ve kitle iletişim alanında yaşanan değişimle birlikte yayıncılık anlayışının da değişmesi, bu araçların farklı iş kollarında faaliyet gösteren büyük holdinglerin eline geçmesi sonucunda, kitle iletişim araçları tarafından üretilen ürünlerin bir meta olarak algılanması sonucunu doğurmuştur. Türkiye’nin değişen ekonomik yapısı buna paralel olarak sosyal yapının da değişmesine ve yozlaşmasına neden olmaktadır. Örneğin, özel TV kanallarında yer alan “Vasiyet”, “Zerda”, “Gurbet Kadını”, “Toprağa Kan Düştü” gibi Doğu ve Güneydoğu’da geçen televizyon dizilerinde, kuma, kan davası, berdel, başlık parası, imam nikâhı, recm, ağalık, marabalık gibi

toplumsal gelişim ve değişime ket vuran törelerin yeniden üretilerek, toplumsal kabul görmesine neden olunmaktadır. Diğer yandan kentte yaşayan kadına yansması ise, biraz daha farklıdır. Kitle iletişim araçları ile oluşturulan kadın imajı, şehirli kadında bir de reklam kadınları ile rekabet etme duygusunu aşılacaktır. Reklâm kadınları, 30 yaşın altında, güzel, bakımlı, becerikli, mutlu, fedakâr, çalışkan cinsel objeler olarak sunulmaktadır (Mora, 2005, s. 4- 5).

Kitle iletişim araçlarında, özellikle de televizyon reklâmlarında, kadın ve erkek kimliklerinin nasıl olması gerektiği yolundaki mesajlar (yeniden) üretilmektedir. Kitle iletişim araçları, toplumsal idealleri yansıtan kurumlar olduklarından, bu araçların sosyal temsiller aracılığı ile yansıttıkları kadınla erkek tanımlamaları toplumsal gerçeklikle birebir örtüşmese de toplumun ulaşmak istediği idealleri ortaya koymaktadır. “İletişim endüstrisi belli kalıp yargılara dayalı olarak ürettiği imgelerle genel izleyici kitlesini ekran basına çekip kar ederken, aynı zamanda bu izleyici kitlesinin toplumsal değer beklentisine de yanıt vermiş olmaktadır”. Kitle iletişim araçları gerçekliği sunarken, onu olduğu gibi yansıtmamakta yeniden kurgulamaktadır. Ancak, kurgulama yapılırken seçilen imgeler gerçek dünyadan alındığından izleyicide birebir gerçekliği yansıtmış gibi bir izlenim yaratılmaktadır.

Kitle iletişim araçları, kadınları her zaman için etkin bir tüketici topluluğu olarak görmektedir. Özellikle de televizyon, cinsiyetçi stereotipiler üreterek kadınların ikincil konumunu pekiştirmektedir. Ayrıca kadınları, yasadıkları deneyimlerle aynı doğrultuda olgularla karşı karşıya bırakarak, onlara doğru yolda olduklarını bildiren mesajlar vermekte ve bu metinlerden haz almalarını sağlayarak da ataerkil sistemin sürdürülmesine hizmet etmektedir (Kula Demir, 2006, s. 290-291).

Toplumsal cinsiyet ve kitle iletişimi ilişkisine bakıldığında medyanın çocuğun sosyal öğrenme sürecindeki etkileri gündem gelmektedir. “Televizyon izleme, çocukların sosyalleşmelerinin bir aracıdır. Çocuklar televizyondan çeşitli bilgilerin yanı sıra, toplumsal cinsiyete ilişkin bilgiler de öğrenirler. Televizyondaki toplumsal cinsiyet sunumlarını dikkate alarak çocuklar erkekler ve kadınlar hakkında baskın kalıp yargılardan anlam çıkarabilirler”.

Televizyonda toplumsal cinsiyet kalıpları, cinsiyet duyarlı bir bakış açısı gözetilmeden dayatıldığı için, çocuklar televizyon izlerken yanlarında bulunmakta fayda vardır. Ekranda gösterilenlerin her zaman gerçeklerle uyuşmadığı onlara anlatılabilmektedir (Akkoç ve diğerleri, 2006, s 20).

Çocukların en çok tercih ettiği program türü olarak bilinen çizgi filmler üzerine Thompson ve Zerbinos'ın yaptığı bir araştırmaya göre; çizgi filmlerde yer alan kadın ve erkek karakterler üzerine yapılan inceleme sonucunda macera içeren çizgi filmlerde erkeklerin daha fazla temsil edildiği, öğretici çizgi filmlerde ise kadınların fazlasıyla kalıp yargılı davranışlar içinde oldukları ortaya çıkarmışlardır. Bu bilgiler ışığında dünyada olduğu gibi Türkiye'de de medyanın iletişim kodlarının taşıdığı imajlar kadının bağımlılığını ve ikincil konumunu pekiştiren geleneksel ideolojiye hizmet ettiği söylenebilir. "...Kadınların eve ve aileye ilişkin rollerinin önceliğini vurgulamaktadır. Bu tür bir ele alış tarzının cinsiyet eşitliğinin gelişimini engelleyici bir işlev gördüğü kabul edilmektedir. Kızlar televizyon kanallarından içinde yaşadıkları dünyanın bir erkekler dünyası olduğunu ve kendi bakış açılarını değiştirmek durumunda olduklarını öğrenmektedirler" (Gündüz Kalan, 2010, s.80).

Günümüzde öneminin her geçen gün arttığı göz önünde bulundurulduğunda reklamlar da toplumsallaşma süreci araçlarının içinde önemli bir yer tutmakta ve reklamların toplumsallaşma sürecinde oluşan toplumsal cinsiyet kimliği üzerine olan etkisi de aile, arkadaş grupları gibi diğer araçlar sayesinde ve birlikte gerçekleşmektedir.

Çocuklar, yetişkinler kadar sabırlı bireyler değildirler ve saatlerce süren ayrıntılı televizyon programlarını izlemekten sıkılabilmektedirler. Televizyonda yayınlanan reklamlar ise, işte bu nedenle çocukların ilgisini üzerlerine çekmekte başarı sağlarlar. Çünkü televizyon reklamlarının süresi, diğer televizyon yayınlarına oranla çok daha fazla kısadır. Ayrıca televizyon reklamları kullandıkları ses, renk ve efektler ile çocukların dikkatini çekmeyi yetişkinlere oranla daha rahat sağlamaktadır. Yetişkinler ve çocukların televizyon reklamlarını izleme oranları ve nedenleri üzerinde yapılan bir araştırma sonucuna göre; yetişkinler bir program arasına giren reklamlara maruz kalmamak için kanalı değiştirmeyi tercih ederken, çocuklar bunun tam tersini yapmakta ve izlediği reklam o kanalda bittiğinde kanallar

arasında gezerek reklam aramaktadırlar. Bu bağlamda televizyon reklamlarına isteyerek ve sıklıkla maruz kalan çocukların, bu reklamlardan aktarılan mesajlardan büyük bir oranda etkilenebilecekleri söylenebilmektedir (Sabuncuoğlu, 2006, s. 126-127).

Gazete ve dergiler incelendiğinde onların da televizyon ve reklâmlar gibi klasik cinsiyet rollerini ve kalıp yargıları yansıttığı gözlenmektedir. Gazete haberlerinde erkek konulu haberlerin fazlalığı dikkat çekicidir. Kadınlara ilgili haberlerde kadınların çoğunlukla mağdur, eşlerinden şiddet gören toplumda kadın olmanın zorluğuna dikkat çeken konular işlenirken, erkeklerle ilgili haberler bir suç konu almıyorsa şayet genel anlamda erkeklerin başarıları konuludur. Yani kısaca kadınların sorunları erkeklerinse başarıları yazılı medyada çoğunlukla haber değeri taşır. Şayet bir kadın başarısıyla haber oluyorsa bu daha özel bir durum, daha güç bir durumun aşılması olarak verilir ve haberi okurken ‘kadın olmasına rağmen’ ya da ‘bir kadın olarak’ gibi ibarelere rastlanır. Yani kadın kendinden beklenmeyeni başardığı ve kadın olarak bunu başardığı için cinsiyet unsuru kelime baskın olarak verilir.

Gazetelerin hafta sonu ekleri ya da dergiler bir aile tablosunu resim olarak verdiklerinde resimde çoğunlukla şunları görürüz; kadın ya mutfakta aile için yemek yaparken ya da çocukları ile ilgilenirken erkek ise arabasıyla ilgilenirken, ya da çocuklarıyla oyun oynarken. Bu fotoğraflar öylesine alışılmış birer tablodur ki bakanlar için oldukça açık mesajlar verir. Sanki aile saadeti denen şey bundan ibarettir ve böyle olmalıdır. Bu klasik aile fotoğrafları kadın ve erkek rollerinin gazete, dergiler yoluyla benimsetilmesine birer örnektir.

Cinsiyet kalıp yargılarını gazete ve dergilerin haberlerinde, fotoğraflarında hatta karikatürlerinde bile açıkça görmek mümkündür. Birçok gazetenin arka sayfasında her gün mutlaka bir mayolu kadın resmi ve altında haber değeri taşımayan üç cümle ile verilen mayolu güzel hakkında bir yazıya rastlarız. Bu kadın bedenini her gün hep bu şekilde ve hep aynı yerde vermenin gazetelerce kadın bedeninin nasıl algılanıp yansıtıldığını gösteren bir örnektir çünkü orada hiçbir zaman mayolu bir erkek resmedilmez. Günümüz tüketim dünyasında kadın bedeni insanları cezbeden, baştan çıkarıcı bir figür olarak resmedilerek satış dünyasında bir araç olarak kullanılmaktadır. Gazete ve dergi reklâmlarında da bu şekilde kullanılmaktadır (Giddens, 2000, s. 100).

Yazılı basında en çok dikkat çeken ayrımcılık, hemen her gazetede bir “kadın sayfası”nın bulunmasıdır. Bununla, öteki konuların erkeklere hitap ettiği mesajı verilir. Bu sayfalarda kadınların toplumdaki geleneksel rollerini destekleyen yemek tarifleri, güzellik sırları, çocuk bakımı gibi konular yer alır. Kadınlara yönelik şiddet ve namus adına işlenen cinayetlerle ilgili haberlerde, olaylar kadınların üzerinden anlatılır. “Kadın, evden kaçtı. Bir arkadaşına sığındı. Komşuları kadının farklı erkeklerle görüştüğünü söyledi,” türünden ifadeler, cinayetin faillerini değil, nerdeyse mağdur durumdaki kadını suçlamaktadır (Akkoç ve diğerleri, 2006, s 20).

2.5. Toplumsal Cinsiyet Kuramları

Toplumsal cinsiyet toplumun kadın ve erkeğe üstlediği roller sonucu ortaya çıkmakta olup nasıl oluştuğu konusunda çeşitli kuramlar ortaya konmuştur. Çünkü tarih boyunca cinsellik ve cinsiyet tüm insanlar için çok önemli bir konu olmuştur ve bu konu üzerine pek çok bilim adamı çalışma yaparak toplumsal cinsiyetin nasıl oluştuğu ve öğrenildiğini kendi kuramlarıyla açıklamaya çalışmışlardır. Ancak öne çıkan üç kuramdan söz edilebilir. Bu kuramlar; psikanalitik olarak toplumsal cinsiyeti ele alan Freud’un ve Chodorow kuramları ve toplumsal cinsiyeti bilişsel olarak ele alan Kohlberg’ün toplumsal cinsiyet kuramıdır. Aşağıda ayrıntılı olarak bu kuramlar açıklanmaktadır.

2.5.1. Freud’un Toplumsal Cinsiyet Kuramı (Psikanalitik Kuram)

Sigmund Freud (1856-1939) yetişkinlerde kişilik ve anormal davranışlar üzerinde çalışmalar yapsa da kişiliğin yapısında bebeklik ve çocukluk yıllarının önemini belirten ilk kuramcı olması nedeniyle önemli bir yere sahiptir. Freud kişiliğin biçimlenmesinde yaşamın ilk altı yılının önemini vurgulamış ve çocuk yetiştirmede anne-baba tutumlarının önemine dikkati çekmiştir.

Freud’a göre kişilik id, ego ve süper ego olmak üzere üç kısımdan oluşur. İd kişiliğin temel taşıdır. Doğuştan getirilir ve ruhsal enerjinin kaynağıdır. Aynı zamanda id, içgüdülerinde (libido ve saldırganlık) kaynağıdır. Ruhsal enerji içgüdüler şeklinde ortaya çıkar ve bir an önce doyurulmak ister. Ruhsal enerji

doyurulma istemiyle içgüdü şeklinde ortaya çıkınca, Ego devreye girer. Ego kişiliğin yürütme organıdır. İd'in istekleriyle dış dünyanın (Süper egonun) eşleştirilmesi ile uğraşır. Ego gerektiğinde idin isteklerini ertelemeye, hoş yaşantıları seçmeye, hoş olmayanlardan uzak durmaya çalışır. Ego akılcıdır, mantıklıdır bir anlamda kişiliğin karar organıdır. Süper ego ise; toplumsal ahlak kurallarını içerir. Süper ego bu anlamda vicdan demektir. Kişinin değer yargıları ve ahlak kuralları süper egosunda bulunur. Her zaman kafasına estiği gibi davranan ve toplumsal kuralları hiçe sayan kişilerde id baskındır, sürekli olarak ahlak kurallarını ve başkalarının ne diyeceğini dikkate alan, kurallara sıkı sıkıya bağlı kalan kişide süper ego baskındır; sürekli olarak akılcı davranmaya çalışan kişide ego baskındır.

Freud, çocukluğun insan yaşamındaki önemini vurgulamıştır. Freud'un cinsel (psiko-seksüel) gelişim dönemleri şu şekilde sıralanmaktadır (MEGEP, 2009, s. 12-13):

1. Oral dönem (0-1 yaş)
2. Anal dönem (1-3 yaş)
3. Fallik dönem (4-6) yaş
4. Latent (gizil) dönem (7-11 yaş)
5. Genital (puberte) dönem (12-18 yaş)

Cinsiyet gelişimini açıklamaya yönelik en eski kuram Freud tarafından geliştirilen, biyolojik ve kültürel faktörleri içeren psikoanalitik kuramdır. Freud cinselliği insan davranışlarının açıklanmasında merkeze oturtmaktadır. Kuram, cinselliğin gelişimi sürecini beş evrede tanımlar. İlk iki evre kadın ve erkekler için benzer şekilde işlemektedir. Kurama göre cinsel enerji her aşamada bir bölgeden diğer bir bölgeye kaymaktadır. İlk aşama olan oral dönemde cinsel bebekler ağız bölgesine yoğunlaşırken ikinci dönem olan anal dönemde anal bölgeye yoğunlaşır ve bağırsak hareketlerinin kontrolü son derece önemlidir. İlk dönemlerde kız ve oğlan bebekler annelerine güçlü bir şekilde bağlıdır (Tosun, 2010, s. 12).

Bireylerin, kadınsılığa ve erkeksiliğe nasıl yöneldiğini ilk ele alan psikolog Freud, psikoseksüel gelişim kuramında hem toplumsal hem de biyolojik etmenler üzerinde durmuştur. Freud'a göre cinsellik doğuştan getirilen bir güdüdür ve insanlar kalıtsal olarak biseksüeldir, ancak geçirdikleri "özdeşleşme" süreci sonucunda

insanlar biyolojik cinsiyetleriyle tutarlı bir toplumsal cinsiyet kimliği geliştirmektedirler.

Kurama göre, toplumsal cinsiyet rolü kazanımı Oidepus kompleksinin çözümlenmesinin ardından çocuğun kendi cinsiyetinden olan ebeveyniyle kurduğu özdeşim sürecinde kazanılır.

Freud'a göre ocuk kendi cinsiyetindeki ebeveyniyle özdeşim kurarak onun özelliklerini alır ve sonuç olarak erkek çocuklar nasıl bir erkek olmaları gerektiğini; kız çocuklar da nasıl bir kadın olmaları gerektiğini öğrenirler. Özdeşim süreci süper egonun gelişimiyle sonuçlanmaktadır. Süper ego, toplumsal cinsiyeti de içeren toplumsal standartların içsel sunumlarıdır. Ebeveynler çocuklarına toplum tarafından beklenen kuralları ve normları öğretirler, bu nedenle ebeveynle kurulan özdeşim ocuk ve ergenler için önemli bir sosyalleşme sürecidir (Damarlı, 2006, s. 32).

2.5.2. Chodorow'un Toplumsal Cinsiyet Kuramı

Chodorow, ocuğun doğar doğmaz gördüğü, duyduğu, ilişkiye geçtiği kişinin annesi olduğunu belirtir. ocuk annesine bağımlı olarak doğar ve kendisini onunla tanımlar. Onunla bir ortak yaşam içerisinde dir. Kendini ondan ayırmaz. Bu olgu bütün toplumlarda annenin çocuklara bakma eğilimindeki en baslıca isi olmasından ileri gelir. Çocuğun ilk deneyimleri anne vasıtasıyla kadınlar dünyasında geçer. Özellikle bu erkek çocuklar için çelişkili ve özel durumlar yaratacaktır (Demren, 2010, s. 2- 3).

Sosyal ğrenme kuramında iki çeşit öğrenme süreci olduğu belirtilmektedir. Edimsel koşullama ile öğrenmede; çocuğun cinsiyetine uygun davranış ödüllendirilmekte, ödüllendirilen davranış tekrarlanmakta ve davranışa dönüştürülmektedir. Tam tersi şekilde cinsiyete uygun olmayan davranış da cezalandırılmaktadır. Model alma ve taklit ile öğrenmede ise; cinsiyet rollerinin kazanılmasında kız çocuklar annelerini ve kadın figürlerini, erkek çocuklar da babalarını ve erkek figürlerini taklit etmektedirler. Cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde ise anne-babalar, öğretmenler, yakın evre ve kitle iletişim araçları önemli rol oynamaktadır. Bu kurama göre; cinsiyet rol beklentilerinin tanımlandığı ve katı

olarak uygulandığı toplumlarda rol modellerinin varlığı ve edimsel koşullanma sonucunda geleneksel cinsiyet rolleri bir kuşaktan diğerine aktarılmaktadır (Zeyneloğlu, 2008, s. 10).

Freud'un kuramında kadınlık bir kayıp olarak tanımlanmaktayken Chodorow'un kuramında erkeklik, erkek çocuğunun anneye olan gerçek bağlılığını kaybetmesi olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda Chodorow'un kuramı Freud'un kuramının bir tersi olarak kabul edilir. Kurama göre, kadın ve erkeğin toplumsal cinsiyet kimlikleri Freud'un bahsettiği yaşlarda değil, bebeklik döneminde oluşmaya başlar. Chodorow toplumsal cinsiyet kimliği gelişiminde annenin önemini vurgulayarak her iki cinsten de bebeklerin önce anneye duygusal olarak bağlı olduğunu ve her iki cinsin de anne ile kendini özdeşleştirdiğini söylemektedir. Ancak hem annenin hem de kızın cinsiyetleri aynı olduğu için anne-kız ilişkisi anne-oğul ilişkisinden daha sıkı ve güçlüdür. Kızın annesi ile kendini özdeşleştirmesi devam eder ve kız annenin yaptığı davranışları yapmaya, onun gibi giyinmeye vb. çalışır. Kızların, bu annelerine benzeme çabalarının bir sonucu olarak kız çocuğu hayatı boyunca karşısındaki kişi ile bu yolla iletişim ve ilişki kurma çabası güder. İşte bu özellik "kadınların erkeklere oranla daha empatik, duyarlı ve yakın olmalarının nedenidir (Brody, Muderrisoğlu ve Eikikovits, 2002, s. 205)" Ayrıca kadınların başka bir kişi ile özdeşleşerek ve ona bağlanarak oluşturdukları toplumsal cinsiyet kimlikleri sonucu hayatları boyunca başka bir kişinin varlığını yanlarında istediklerine ve o kişinin yokluğu dahilinde kendileri güvensiz hissettiklerine dair görüşler de bulunmaktadır.

Chodorow'un kuramına göre erkek çocukları ise, kız çocuklarının anneleri ile özdeşleşmiş yapılarını korudukları ve onları birer rol modeli olarak kabul ettikleri dönemlerde artık anneye duygusal yakınlık beslememeye başlarlar ve bu hisleri babaya beslemeye başlarlar. Erkek çocuğu yıllardır anneye duyduğu yakınlığı saklamaya ve dişil olarak gördüğü, anladığı ve bildiği her şeyden kaçmaya çalışır. Chodorow'a göre bu dönem erkeklerin toplumsal cinsiyet kimlik oluşumunun en önemli dönemdir çünkü erkek çocuğu özellikle babayı ve eril hareketleri kendine örnek almak ister ve "anne kuzusu" ya da "kız gibi oğlan" gibi sıfatlara sahip olmaktan korkar. Bu bağlamda anne ile aralarına mesafe kurmak için çok çaba harcar (Giddens, 2000, s. 111).

Chodorow, kişinin kendini erkek ya da kadın olarak görmesinin öğrenmeyle gerçekleşmekte olduğunu ve öğrenmenin de bebeğin erken bir yaşta anne ve babasına bağlanmasıyla ortaya çıktığını ileri sürmektedir.

Chodorow özellikle babanın yerine annenin önemini vurgulamaktadır. “Çocuk yaşamın ilk dönemlerinde, annesinin kendi üzerindeki etkisinin kolayca en baskın etki olması nedeniyle, anneye duygusal olarak bağlanma eğilimi taşımaktadır. Bu bağlanma ayrı bir benlik duygusuna erişmek için bir noktada kopar ve çocuk daha az sıkı bir bağlılık içine girer” (Chodorow, 1978, s. 49). Bu kopuş süreci erkek ya da kız çocukları için ayrı ayrı yollardan gerçekleşmektedir. Kızlar anneleriyle bağlantıda olmayı sürdürürler, anneden kesin bir kopuş yaşamazlar. Bu nedenle kız çocukları yetişkin olduklarında başka insanlarla, daha bağlantılı bir benlik duygusu geliştirirler. Kadın kimliğinin bir başkasının kimliğiyle kaynaşmış ve onun kimliğiyle bağlantılı olma olasılığı daha fazladır. Bayanlar ilk olarak annesine daha sonrada esine bağlanma yoluna giderler. Bu kadınlardaki duyarlılık ve duygusal sevecenlik özelliğinin bir sonucudur.

“Erkek çocuklar bir benlik duygusunu kendilerinin başlangıçtaki anneye yakınlıklarını kökten bir biçimde, erkeklik anlayışlarını kadınsı olamayandan türeterek yadsıma yoluyla elde etmektedirler” (Chodorow, 1978, s. 50). Ancak yadsıma yoluyla kimlik kazanan erkek çocukları kız çocuklarının kazanmış olduğu duyarlılık ve sevecenlik gibi özellikleri kazanmadıklarından bankalarına yakın ilişki kurabilmekte daha beceriksizdirler. Bu nedenle dünyaya bakmanın daha çözümsel yollarını geliştirerek, kendi yaşamlarında daha başarılı olmaya çalışan etken bir bakışı belirlerler. Ancak yinede kendilerinin ve başkalarının duygularının anlayabilme yeteneklerinden yoksundurlar.

Freud gibi Chodorow’da eleştirilere maruz kalmıştır. Janet Sayers, Chodorow’un kadınların günümüzdeki özerk bağımsız varlıklar olma savasını açıklamadığını; kadınların ve erkeklerin ruhsal yapılarının Chodorow’un belirttiğinden daha çelişkili olduğunu belirtmiştir (Sayers, 1986, s. 72).

Chodorow ayrıca beyaz ve orta sınıf tipine dayanan bir aile anlayışı yüzünden de eleştirilmiştir. Ebeveynlerden yalnızca birinin bulunduğu, ya da geleneksel geniş ailede olduğu gibi evde anne babadan başka büyükanne ya da büyükbabanın da bulunduğu evlerde durumların ne olacağı sorusuna cevap verememektedir.

Bu eleştiriler, Chodorow'un önemli olmayı sürdüren düşüncelerini çökertmemektedir. Bu düşünceler, kadınlığın nitelikleri hakkında bize çok şey öğretmektedir ve erkek dile getirememezliği denen şeyi erkeklerin duygularını başkalarına göstermekte çektikleri güçlüğü anlamamıza yardımcı olmaktadır (Giddens, 2000, s. 105- 106).

Chodorovv, Freud'un vurgusunu, bir dereceye kadar tersine çevirmektedir. Kadınlık yerine erkeklik bir kayıpla, anneye olan sıkı bağlılığın yitilmesiyle tanımlanmaktadır.

Erkek kimliği, ayrılma yoluyla biçimlenmektedir; bu yüzden, erkekler yaşamlarının daha sonraki dönemlerinde, başkalarıyla yakın duygusal bağlar içine girdiklerinde, bilinçsiz olarak kendi kimliklerinin tehlikeye düştüğünü duyumsarlar. Kadınlar, öte yandan, bir başka kişiyle olan yakın ilişkinin yokluğunun kendilerine olan güvenlerini tehdit ettiğini duyumsarlar. Bu kalıplar çocukların toplumsallaşması sürecinde kadınların etkin olması nedeniyle kuşaktan kuşağa aktarılır. Kadınlar kendilerini esas ilişkileriyle tanımlarken ve bunları dile getirirken, erkekler gereksinimlerini bastırıp daha güdümlayici bir tutumu benimsemektedirler (Giddens, 2000, s. 105).

2.5.3. Kohlberg'ün Toplumsal Cinsiyet Kuramı (Bilişsel Gelişim Kuramı)

Kohlberg'in geliştirdiği kuramın temel sayıtlısına göre cinsiyetleri ayırmak bilişsel gelişimin evrensel ilkelerini izler. Çocuklar ilk olarak insanların kadın ve erkek olmak üzere iki gruba ayrıldığını ve kendilerinin bunlardan hangisine ait olduklarını anlarlar. Daha sonra bir sınıftaki bireyleri diğer sınıftaki bireylerden ayıran özellikleri öğrenirler. Böylece, toplumsal cinsiyet kimlikleriyle uyumlu bir şekilde erkekler erkeksi özelliklere, kızlar da kadınsı özelliklere değer vermeye başlarlar. Çocukların, bir kadın ve bir erkek olmanın ne demek olduğunu anlamaları

üç evrede gerçekleşir: 2–2,5 yaş arasında gözlenen ilk evrede çocuklar toplumsal cinsiyetin farkına varırlar yani kendilerini kız ya da erkek olarak etiketlerler; 3,5–4,5 yaş arasında gözlenen ikinci evrede çocuklar toplumsal cinsiyetin zaman içinde kalıcılığını kavrarlar; 4,5–7 yaş arasında görülen son evrede toplumsal cinsiyetin tutarlılığı anlaşılır. Son dönemlerde geliştirilen kuramlar toplumsal cinsiyetin gelişiminde bilişsel süreçlerle ve sosyal kuralların öğrenilmesi arasındaki ilişki üzerinde yoğunlaşmaya başlamıştır (Damarlı, 2006, s. 33).

Kohlberg'e göre, çocuklar üç yaşlarında kız ya da erkek olduklarının farkına varırlar ve bu farkındalık gereklidir. Çünkü beş ila yedi yaşlarında çevrelerinden gördükleri ve duydukları toplumsal cinsiyet stereotipilerinden etkilenmeye başlar ve kafalarında hem kendi toplumsal cinsiyetleri ile ilgili bir inançları hem de kendilerine yakıştırdıkları kimlikleri oluşmaya başlar. İşte bu noktada Kohlberg'in kuramının en önemli kavramı ortaya çıkmaktadır; bilişsel tutarlılık. Yani toplumsal cinsiyete dair kendilerine yakıştırdıkları ve inandıkları davranış kalıpları (örneğin; kızlar yemek yapar) ile cinsiyetleri ile ilgili sahip oldukları farkındalık (ben bir kızım) arasında bir tutarlılık olmalıdır. Çocuklar inandıkları ve kendilerine yakıştırdıkları toplumsal cinsiyet düşüncesine göre davranışta bulunma çabası güderler ve eğer bunu başarabilirlerse mutlu olurlar. Çünkü kişiliklerine uygun ve tutarlı davranmış olurlar.

Kohlberg bilişsel tutarlılığı şu şekilde tanımlamıştır; “Ben bir erkeğim, bu bağlamda erkeklerin yaptığı şeyleri yapmalıyım. Böylece erkeklerin yaptığı şeyler (ve bunları yapınca alacağım takdirler) denemeye değerdir” ya da “Ben bir kadını ve bu bana uygun bir şey değil, o halde yapmamalıyım”. İşte bu cümlelerin kurulmasını sağlayanlar çevredeki bireyler, eşyalar, aktiviteler kısacası her şey, çocuk tarafından etiketlenir ve sınıflara ayrılır. Kohlberg'e göre, eğer bir çocuk ergenlik dönemine kadar bilişsel tutarlılığa erişmişse, artık onun toplumsal cinsiyet kimliği bir daha değişmeyecek ve etkilenmeyecek derecede yerleşmiş kabul edilir (Bussey ve Bandura, 1999, s. 678).

Kohlberg'in iddialarını destekleyecek bir araştırma Cordua tarafından 1974 yapılmıştır. Cordua yedi ve sekiz yaşlarındaki bir grup erkek ve kız çocuğu bir film izletmiştir. Film bir hastanede geçmektedir ve film bir erkek hemşire ile bir kadın doktoru konu almaktadır. Yani filmdeki genel olarak filmde yansıtılan cinsiyete dair

mesleklerin tam tersi olarak yansıtılmıştır. Film bittikten birkaç saat sonra filmi izleyen çocuklara filmdeki erkek ve kadın karakterlerinin mesleklerinin ne olduğu sorulmuştur.

Bu soru üzerine verilen cevaplar, kadının bir hemşire erkeğin ise bir doktor olduğudur (Beasley, b.t.). Bu bağlamda yedi-sekiz yaşlarındaki çocukların Kohlberg'in bilişsel tutarlılığa sahip oldukları söylenebilir. Çünkü çocukların kafalarında “erkek doktor, kadın ise hemşire olmalıdır” düşüncesi vardır ve bu düşünce çerçevesinde gerçeği kendi düşünceleri bağlamında çarpıtmış ve sorulan soruya cevap vermişlerdir.

Kohlberg'e göre, çocuklar bilişsel olarak olgunlaştıklarında kendilerini kadın ya da erkek olarak sınıflandırır ve buna uygun şekilde davranmaya çalışır. Bu kuram temelinde Piaget' in bilişsel gelişim kuramına dayanır. Bu kuram, sosyal öğrenme kuramının tersine, çocuğun kadınsı ya da erkeksi olmayı istemesinin ödüllendirilmek değil, kendisini kız ya da erkek olarak kimliklemesi olarak açıklanmaktadır (Noyan, 2006, s. 16- 17).

Bilişsel gelişimsel kuram, sosyal öğrenme kuramından farklı olarak, cinsiyet de dahil olmak üzere bireyin temel kavramları öğrenme sürecinde aktif olduğunu vurgular. Kohlberg'e göre cinsiyet gelişimindeki en önemli adım cinsiyet kimliğidir. Kurama göre çocuk kendi cinsiyetinin farkına varır, kendi cinsiyetinden beklenen rollerin neler olduğunu öğrenmek konusunda motive olur, uygun rol modellerini arar ve daha sonra kendisinden beklenen rolleri gerçekleştirmeye çalışır.

Bu kuramın önemli kavramlarından biri cinsiyet değişmezliğidir. Buna göre kız ve oğlanlar farklı koşullarda yani fiziksel görünüş ya da davranışlar değişse de cinsiyetin değişmeyeceğini öğrenirler. Çocuklar bir kez cinsiyetinin ne olduğunu öğrendikten sonra cinsiyetine uygun tercihler geliştirmeye başlar. Genellikle kendi cinsiyetinin hoşlandığı şeylerden hoşlanmaya başlar. Bu noktada bilişsel tutarlılık kavramı devreye girmektedir (Tosun, 2010, s. 15).

Bilişsel gelişim yaklaşımıyla toplumsal cinsiyet kuramını açıklayan Kohlberg'in kuramına çeşitli eleştiriler yapılmıştır. Örneğin, toplum tarafından

cinsiyetlere verilen farklı değerleri açıklayamadığını, yani toplumun ve kùltürünün rolü ihmal ettiği öne sür÷lmüştür. Ayrıca; cinsiyetin kalıcılığı ve değişmezliği fikrinin kazanılmasının Kohlberg'in öngördüğü yaslardan çok daha önce olduğunu ve cinsiyetin değişmezliği ilkesinden başka faktörlerin cinsiyet gelişimini yönettiğini gösteren araştırmalardan da söz edilmektedir (Dökmen, 2004, s. 59- 60).

3.TOPLUMSAL STATÜ KAZANMA SÜRECİNDE CİNSİYET

Araştırmanın bu bölümünde toplumsal statü kazanma sürecinde cinsiyeti açıklamak için öncelikle kadının değişen konumu ve aile içi rollerinden bahsedilmekte, ardından kadına yönelik cinsiyet ayrımcılığına, meslek eğilimleri ve , cinsiyet ayrımcılığına, toplumsal cinsiyet rolleri ve hemşirelik konularına yer verilmektedir. Ayrıca araştırmanın bu bölümünde sınırlı sayıda konu ile ilgili yapılmış araştırmaların özetlerine yer verilmektedir.

3.1. Kadının Değişen Konumu ve Aile İçi Roller

Kadının toplum içersindeki konumunun günümüzde değiştiği ve farklılaştığı gözlenmektedir. Bu değişimin net olarak ortaya konulabilmesi açısından ataerkil geleneğin hakim olduğu günümüzdeki anlayış ve öncesinde anaerkil dönem olarak nitelendirilen zamanda kadının statüsünü açıklamak gerekli görülmektedir.

Anaerkil dönem, kadın statüsünün iyi olduğu, cinsel eşitsizliğin olmadığı ve anasoylu akrabalığa dayanan dönem olarak tanımlanmaktadır. Bu döneme ait bilgilerin çok kesin dayanakları olmamakla beraber, bazı antropolog ve sosyologların, 19. yüzyılda yapmış oldukları çalışmalarda, anaerkil düzeni, kadın soyunun devamlılığına, kadınların üretkenliğine ve üstünlüğüne dayalı düzen olarak ileri sürmüşlerdir.

Ataerkil döneme ait çalışmalara bakıldığında anaerkil düzene benzemeyen daha farklı bir düzenin hakim olduğu görülmektedir. Anaerkil düzenden ataerkil düzene geçişte kadının toplumdaki ve ailedeki yeri (üstünlüğü) değişmiştir. Kadınların statüsünde bir düşme olmuş ve bu düşüşün temelinde özel mülkiyet, sınıf ayrımı ve dinin etkisiyle oluşan baskı, sömürü ve cinsiyet ayrımı gibi etmenlerin neden olduğu belirtilmiştir (Gürsoy, b.t., s. 2).

Özellikle cinsiyet kimliklerinin tanımlanmasında kendini gösteren ataerkil kültür yapısında kadınsılığın; duygusallık, öngörü, yardımlaşma, ortak duyu, itaat ve

benzeri özellikleri barındırmasına karşın, erkeksiliğin, mantıklılık, beceriklilik, çekişme, bireysel ve acımasız gibi özellikleri bir arada bulundurmak durumunda olduğunun dikte edildiği görülmektedir. Kadınsılık bireyin kadın olarak değil biri olarak doğduğu, tüm biyolojik kadınlara, bizi seçilmiş kadınsılık standartlarının doğal olduğuna inandırmak için, “kadınsılığın” belirli sosyal standartlarını empoze eden ataerkil baskıları kapsayan kültürel yapıdır. Diğer bir deyişle kadınsılık, ataerkil sistemin empoze ettiği kadınlık özüdür. Bu nedendir ki yüzyıllardır çizilen kadın imajlarında ideal kadın imajı; pasif, güzel, zayıf ve evcil olarak çizilmiştir. Kadın erkeğe oranla ahlaki sorumluluklar bakımından daha az gelişmiş, çene çalan, dedikodu yapan, dırıldır eden ya da kafa şişiren şekilde tasvir edilmektedir. Dolayısı ile erkek kelimesi otoriteyi kapsarken, kadın kelimesi olumsuz anlam ve yan anlamlar taşımaktadır.

Ataerkil sistemde kadın, aile içinde yaşadığı şiddeti toplumsal kadınlık rollerine bağlılıkla kaçınılmaz ve olağan görmeye, mücadele etmesinin gereksiz ve yersiz olduğu öğretisiyle şiddete boyun eğmeye zorlanmaktadır. Mağduru olduğu şiddeti, özel hayat olduğu kabulüyle saklamakta, utanma ve suçluluk duygusuyla yaşadıklarının duyulmaması için çabalamaktadır (Özateş, 2009, s. 104)

Ataerkil kültürde kadın erkeğin “öteki”sine gösterge olarak konumlandırılmaktadır, erkeğin fantezilerini ve arzularını yaşayabilecekleri sembolik düzene, sessiz kadın imajının bir yaratıcısı olarak değil de taşıyıcısı olarak empoze eden, dil hakimiyeti ile bağlıdır. Özetle kadın sembolik düzen içerisinde kendisine verilen anlamları üretmekten ziyade pasivize olmuş bir şekilde taşımakla yükümlü bırakılmış erkek ise anlam üreticisi olarak sembolik düzen içerisinde egemen olarak konumlandırılmıştır (Akter, 2006, s. 3).

Toplumumuzun geleneksel özellikleri içinde yer alan ve öncelikle kırsal kesimde görülen ancak şehir yaşamında ve eğitilmiş kesim içinde de kendini gösteren ataerkil ilişkiler içinde kadının çalışmasına karşı bir anlayış gelişmiştir. Aslında bu anlayışın temellerine bakıldığında aile içi iş bölümü ve bu iş bölümünden dolayı kadının evde yapması gereken işleri aksatmaması için çalışmasına karşı çıkmıştır. Nitekim günümüz toplum yapısı içinde ataerkil ilişkiler yerini bireysel ilişkilerin

hâkim olduğu çekirdek aile yapılarına doğru değişim göstermektedir. Ancak yinede bunun tamamen bilinçlerde oturması zaman alacaktır.

Aile içindeki bu ataerkil ilişkiler kendisini aile dışında da göstermektedir. Emek piyasasındaki ataerkil ilişkiler, kadınların ev içinde ücretsiz emek kullanıcıları olarak kalmaları için gerekli görülmekle beraber, ücretli işlerde kadının katılımının kontrolünde ev-hane içindeki ataerkil ilişkiler kadar, işyerindeki ataerkil ilişkiler ve devlet de belirleyicidir. Bu durum sadece kırsal alanda yaşayan kadınlar için geçerli değildir kentli ve çalışan kadın da ataerkil yapının etkisini üzerinde derinden hissetmektedir (Kaçar, 2007, s. 91- 92).

Toplumsal değişme sürecinde kadının statüsü ve sosyal ilişkilerinde değişimler olmaktadır. Kadının aile ve toplum içerisindeki rolü ve konumu ise öncelikle eşlik ve annelik olarak belirlenmiştir. Burada kadına eşlik ve annelikten doğan geleneksel rollerin dışındaki rolleri ne ölçüde yerine getirebilme fırsatları verildiği ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Hızlı değişmeye ve gelişmeye paralel olarak kadınların rol ve statülerinde önemli değişme ve gelişmeler yaşanmıştır (Elmacıoğlu, 1998, s.23). Sanayileşme, kentleşme, kitle iletişim araçlarının gelişimi, demokratikleşme, modernleşme, okullaşma, kadının çalışma yaşamına katılması gibi sosyal süreçler aslında liberalleştirici etkileri vardır. Bu süreçler, toplum yaşamının birçok alanında olduğu gibi toplumun en küçük birimi aile içindeki yerleşik ilişkilerin ve aile bireylerinin davranış örüntülerinde ve rollerinde değişmelere sebep olmaktadır. Bu değişim özellikle cinsiyet rollerine yönelik tutumların değişmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Artık kadın-erkek arasında bir ayrıma dayanan geleneksel rol ve tutumlar daha eşitlikçi, paylaşımcı ve katılımcı rol davranışı ve tutumlarına dönüşmüştür (Çelebi, 1997, s. 25).

Kadının biyolojik ayırıcı niteliği tarihin belirli bir döneminden sonra ve yaşanan toplumun bazı özelliklerine dayalı olarak kadının grup düzlemindeki konum ve rolünün belirlenmesinde bir vasıta olarak kullanılmaya başlamıştır. Yani kadının toplum içindeki rollerinin kadının biyolojik cinsiyetine bağlı olduğu anlayışı esasında kadına toplum içinde ikincil statüler atfedilmesine zemin hazırlayan yanıltıcı bir

anlayışı yansıtmaktadır. Aslında kadının rolleri toplumsal cinsiyet temelinde tanımlanmış olmasına karşın sanki biyolojik cinsiyet temelinde tanımlanmış gibi algılanmaktadır. Bu anlayış da kadının erkekten farklı olduğu, ayrı roller oynaması, erkekten ayrı bir dünyada yaşaması gerektiği şeklindeki yargıların oluşmasına sebep olmuştur. Sonuçta, kadın eve çekilmekte, evi-aileyi, kendini ifade edebileceği tek mekan olarak görmekte, erkek ise ev dışı alanlara çıkmakta, kendisini ev dışında gerçekleştirdiğini düşünmektedir (Çelebi, 1997, s.26).

İşte cinsiyet rolleri ev içinde bile kadın ve erkek arasında oynayacakları rollerde bir farklılık olduğu düşüncesinden kaynaklanan bir kavramsallaştırma. Başlangıçta cinsiyet rolleri toplumun tanımladığı ve beklenen roller olarak kavramsallaştırılsa da bu roller daha önce de belirttiğimiz gibi, sosyalizasyon süreci içinde kadınlara küçük yaşlardan itibaren öğretildiği için kadınlarca içselleştirilerek benimsenmiştir. Başka bir deyişle, sosyal olan bu roller kadınlar tarafından kendi kimliklerini tanımladıkları ve dolayısıyla da vazgeçemeyeceklerini sandıkları yerleşik tutumlar olarak benimsenmiştir. Hâlbuki sosyal olan her şey tarihseldir ve değişmeye açıktır (Çelebi, 1997, s.25).

Yine değişen ailede geleneksel kadın ve erkek rollerindeki değişim birçok konuda ortaya çıkmaktadır. Örneğin; kadın ev işleri ve çocuk bakımı gibi geleneksel rollerine ek olarak ev dışında da görülecek işleri üstlenmiş ve çocukların okul sorunları, devlet dairelerine yapılacak başvuruların gerçekleştirilmesi, su, elektrik, telefon makbuzlarının ödenmesi gibi bürokratik işleri de yerine getirmeye başlamıştır (KSSGM, 1999c:20). Hatta kadınlar tiyatro, sinema, konser seçimi veya akşam yemeği için lokanta seçimi ya da tatil için otel seçimi ve yapılacak ziyaretleri de belirleme imkânına kavuşmuşlardır. Ancak belirttiğimiz gibi kadın, beklentilere cevap vererek hareket etmekte, bunu içselleştirmekte ve değişimle birlikte yüklenen roller sayesinde özgürleştiği yanılsamasına kapılmaktadır. Hâlbuki rollerin yükü her geçen gün artmaktadır. Kadının oynadığı rolleri ne derece yerine getirebildiğini Çelebi (1997, s. 13-14) “Kadınlarımızın Cinsiyet Rolü Tutumları” çalışmasında beş ana grupta toplamıştır:

- 1. Annelik rolü** kadının çocuğunu yetiştirmesi ve topluma hazırlaması ile ilgilidir. Aile içinde baba, kardeşler, aile büyükleri ve akrabaların, aile dışında da komşu, öğretmen vb. kişilerin, ilgililerin de çocuğun bakımına, yetiştirilmesine ve topluma hazırlanmasına katkıları olabilmektedir. Ancak bu konuda esas sorumlu kişi mevcut değer yargılarına göre, kadındır. Kadından annelik ile ilgili beklenen rollerini elinden geldiğince en iyi biçimde oynaması beklenir. Kadın da kendi sosyalizasyonu içinde zaten annelik rolünü en iyi biçimde oynaması gerektiğini öğrendiğinden dolayı, bu rolünü oynamaya hazırdır. Annelik rolünü oynamasının engellenmesi, (çocuğunun olmaması) ve/veya bu rolünü beklenenin dışında oynaması (iyi oynayamaması) veya bu rolünü oynarken rol çatışmasına girmesi kadında kaygı yaratabilir. Toplum tarafından belirlenmiş roller iyi oynanmadığında kadın bunalıma girebilir. Bu rolleri en iyi şekilde oynamak için kendi yaşamından ödünler verebilir.
- 2. Eşlik rolü** kadının kocasına karşı oynadığı roldür. Toplumda beklenen eşlik rolü kocasını rahat ettirmeyi, kocasının isteklerini karşılamayı, kocasına sadık olmayı gerektirir. Kadın da sosyalizasyon süreci içinde evlendiği erkeği mutlu etmesi, ona sadık kalması gerektiğini öğrendiği için bu rolünü oynamaya hazırdır. Nitekim evli olan pek çok kadın evlendiği erkeği mutlu etmek için fedakârlıklarda bulduklarını araştırma sonrasında dile getirmişlerdir. Eşlik rolünü oynamaktan mahrum olması (evlenememesi, bir erkeğin partneri olamaması) ve / veya bu rolünü oynarken engellerle karşılaşması, rolünü iyi oynayamaması, rol çatışmasının olması kadında kaygı yaratabilir (Çelebi, 1997, s. 13-14).
- 3. Ev kadınlığı rolü** ise kadının aile içinde, evde oynadığı role işaret etmektedir. Kadından evlenmemiş bile olsa yine de ev işleriyle, evin bakımıyla, evin düzeniyle ilgilenmesi, ev kadınlığı rolünü iyi oynaması beklenmektedir. Kadın da zaten bu rolü oynamaya isteklidir. Çünkü sosyalizasyon süreci içinde bu rolü nasıl oynayacağı öğretilmiştir. Bu rolü oynamakta başarılı olamaması veya rol çatışmasına girmesi kadında kaygı yaratabilir. “Ev kadınlığı” rolünün feminen rolün temel içeriği olarak istikrarsız özellikte olduğuna değinen, ev kadınlığı işlevine ilişkin organizasyon ile erkek eşe ve

çocuklara duygusal olarak bağlanmanın yetişkin feminen rolü yöneten birincil örüntülerden birinin odağı olduğunu belirtir ve bu örüntüye “evcil (domestic) örüntü” adını verir. Ancak bu örüntüye bağlılığın giderek azaldığını ileri sürer. Çünkü kültürel ilgilerin ve formal eğitimin de katkısıyla artık günümüz kadını, Parsons’ın deyişiyle maskülen örüntüyü izleyerek, erkeklerle doğrudan rekabet etmesine olanak veren mesleklere yönelmektedir, bu da Parsons’ın deyişiyle, feminen rolün içerdiği örüntülerin istikrarsızlaşmasına neden olabilmektedir (Akt: Erdoğan, 2008, s. 138).

4. **Akrabalık rolü** kadının kız kardeş, anneanne, babaanne, teyze, hala, gelin, elti yeğen gibi çeşitli akrabalık konumlan içinde oynadığı rollerin tamamını içermektedir. Herkes bir aile içine doğmakla, o ailenin üyeleri ile akrabalık ilişkisine girmekte ve bu ilişkisinde de konumuna göre kendinden beklenen rolleri yerine getirmektedir. Büyükanne ve büyükbabaya karşı torun, ebeveynine karşı evlat, teyze-hala vb.ne karşı yeğen, eşinin ebeveynine karşı gelin rolü gibi. Aile ve akrabalık ilişkilerinin sık dokulu olduğu toplumlarda bu rollere ilişkin beklenen rol kalıpları daha katı, daha yapılaşmış bir durumdadır. Akrabalar arasındaki dayanışmanın menfaat ilişkilerine değil, samimi duygulara dayanması kişide güvenlik duygusunu daha da güçlendirir. Yine akrabalık rolünü oynamamak veya bu rolü oynamada başarısız kalmak veya bu rolü oynarken rol çatışmasına düşmek kadında kaygı yaratabilir.
5. **Mesleki rol** kadının gelir getirici mal ve hizmet üretimine katılması ile oynamaya başladığı rol olarak tanımlanmaktadır. Kadının ev içinde (veya evin bağ, bahçe gibi alanlarında) harcadığı emek, mesleki rol olarak ele alınmamaktadır. Annelik, eşlik veya ev kadınlığı ne denli üretici ve yeniden üretici fonksiyonlarla donanmış roller olursa olsunlar, yine de mesleki rol olarak değerlendirilmezler. Mesleki rol, karşılığında para kazanılan roldür. Mesleki rol, kadının ev dışında, aile dışında oynadığı bir rol olup, kadının temel rolleri arasında kabul edilmesi yenidir. Ailenin gelirinin temin edilmesi, aile reisi erkek olduğu için uzun yıllar erkeğin görevleri arasında sayılmaktaydı. Dolayısıyla toplumda kadının mesleki rolüne ilişkin beklentiler ile kadının mesleki rolünü gerçekleştirmesinin nasıl olacağı hususunda bir netlik söz konusu değildir (Çelebi, 1997, s. 13-14).

Kadın açısından, kadınların yaşadıkları açısından bakıldığında zaman, hem aile hem iş yaşamında kadın kitlesinin büyük bir kısmının emeğine, bedenine, kimliğine el konulmaktadır. Bunun için kadınlara yönelik her iki alanda da eşit, mutlu, özgür ilişkiler kurması için önlemler alınmalı ve bunlar gündemde canlı tutulmalıdır.

Kadının evde yerine getirdiği görevler ne denli önem taşırsa taşırsın, yine de doğrudan ekonomik bir değer taşımadığı için, kadına ne ev dışında ne de ev içinde önemli statü kazandırmamıştır. Fakat kadının ücretli olarak çalışması, hem ekonomik bağımsızlık kazandırmış, hem ailede hem de toplumdaki statüsünü yükseltmiş ve rolünü değiştirmiştir. Dolayısıyla kadının etkinliği artmıştır. Ancak çok ilginçtir ki, dünya nüfusunun ortalama olarak yarısını oluşturan, hatta bazı zamanlarda bu oranın üstüne çıkabilen kadın nüfusu, niceliksel gücüne karşın sosyal statüsünde değişmelere uğramış ve problemlerle karşı karşıya kalan nüfusu da oluşturmuştur. Aslında bu problemler kadın problemi olarak algılanmamalıdır. Bu problemin asıl kaynağı, kadını mal, mülk gibi bir varlık olarak gören, bir köle sayan gelenek ve görenek problemidir. Yani değişmeyen geleneksel zihniyet problemidir (Doğramacı, 1997, s.131).

Günümüzde kadının ev dışında çalışması ile beraber iki maaşlı aileler yaygınlaşmıştır. Bunun sonucunda eşler arasında duygu ve paylaşım birlik ve beraberliğine dayalı "simetrik aile" tipinin yaygınlaştığı ileri sürülmektedir (KSSGM, 1994b:227).

Simetrik ailede sadece kadın ve erkeğin ev dışında ekonomik aktivitelere katılımı değil, aynı zamanda ev içindeki aktivitelerin, örneğin; ev işleri ve çocuk bakımının da birlikte yapılması, birlikte karar alınması söz konusudur. Ancak bu ailede de çoğu yük kadının üzerinde kalmıştır.

3.2. Çalışma Yaşamında Kadın

Araştırmanın bu bölümünde çalışma yaşamında kadının yer alması ve Türk çalışma yaşamında kadın konularına yer verilmektedir.

3.2.1. Kadının Çalışma Yaşamında Yer Alması

Toplumsal yaşamın özel alan/kamusal alan üzerinden kurgulanması çoğunlukla sanayileşme ve kapitalistleşmeyle birlikte ortaya çıkan üretim yapısı ve işbölümü ile ilişkilendirilmektedir. Bu ayırım modern toplumda iktisadi faaliyetin, devletin ailenin ve kişisel yaşamın dışında daha farklı kurallarla yürüdüğü ön kabulüne dayanmaktadır. Kamusal alan geniş anlamı ile evin, hanenin dışındaki mekanlar, çalışma ve iş alanları, mübadelenin gerçekleştiği, rekabet, çatışma ve uzlaşmanın hakim olduğu bir yaşam alanı olarak ele alınmıştır. Özel alan ise duygusallığın, aşkın, fedakârlığın, karşılıksız sevginin ve emeğin alanı olarak değerlendirilmiştir (Yetim ve Azman, 2009, s.1).

Çalışma olgusu insanlığın başlangıcından itibaren süregelen bir olgudur. Bu olgu kapsamında kadınlar her zaman erkeklerden sonra ikinci sınıf; köle, çırak, yamak gibi roller üstlenirken günümüzdekine yakın anlamda kadınların çalışma yaşamına girişi XVIII. yüzyılın sonlarına rastlamaktadır. Sanayi devrimi ile birlikte ortaya çıkan üretimin örgütlenmesiyle ihtiyaç duyulan ve düşük ücretle çalıştırılabilecek işgücü gereksiniminin belirmesi bunda en önemli faktör olmuştur. Sanayi devrimi ile birlikte değişen tarımsal üretim koşullarında kadınların, ekme-biçme dışındaki işlerde de istihdam edilmesiyle birlikte özellikle üretilen ürünleri satma gibi işleri gerçekleştirmek suretiyle hizmet sektöründe de yer almışlardır. Bu dönemde özellikle büyük ölçekli tekstil fabrikalarında nitelikli işgücü gerektirmeyen üretimin hızla yaygınlaşmasıyla kadın evden, ücretsiz aile işçiliğinden ve tarımsal alandan dışarı çıkmıştır. Ancak, niteliksiz kadın işgücü yine bu dönemde uzun çalışma saatleri ve düşük ücretlerle erkek işgücünün ikamesi olarak görülmüştür (Yılmaz, Bozkurt ve İzci, 2008, s.91).

Kadınlar dünya kurulduğundan bu yana ilkel toplumlardan gelişmiş toplumlara kadar uzanan toplumsal gelişim süreci içinde ev içi ve ev dışında ekonomik hayata aktif olarak katılmışlardır. Ev içinde aileye yiyecek, giyecek hazırlama, ev dışında yerine göre tarımsal faaliyetlerde yer alma insanlık tarihi kadar eski olmakla birlikte kadının evinin dışında ücret karşılığı çalışması oldukça yenidir (Gönüllü ve İçli, 2001, s. 82).

Ancak, bu tarihsel süreçte sanayi devriminin kadının çalışma yaşamına katılması anlamında ayrı bir yeri ve önemi vardır. Çünkü kadın ilk kez Sanayi Devrimi ile birlikte, ekonomik bir gelir karşılığı (ki bu gelir ücret olarak adlandırılmaktadır) bağımlı olarak yani bir başkası için çalışmıştır. Bu sebeple Sanayi Devrimi, ilk kez ve bugünkü anlamı ile ücretli kadın işgücü kavramının doğmasına yol açan en önemli tarihsel gelişme olarak değerlendirilmektedir. Bir başka deyişle, 19.yüzyılda başta İngiltere olmak üzere, bir çok batılı ülkede sanayileşme dokuma imalatı ile başlarken, toplam işgücünün önemli bir bölümünü de kadınlar oluşturmuştur (Aytaç, Sevüktekin vd., 2001, s. 20). Bu veriler bize kadının çalışma hayatındaki dinamik konumunu tarihe dayandırarak açıklamaktadır.

Teknolojik gelişmeyle birlikte, kapitalist müteşebbisler büyük ölçekli sanayi yatırımlarına ağırlık vermişlerdir. Böylece ev içinde ve kendi işinde çalışanların büyük bir kısmı fabrikalara yönelmişlerdir. Bu durum birçok ülke ekonomisi açısından büyük bir dönüşümü ifade etmektedir. Yaşanan değişim "sanayi devrimi" olarak adlandırılmıştır (Çolak ve Kılıç, 2001, s. 30).

Sanayi devrimi ile birlikte artan işgücü talebini karşılamada erkek işgücünün yanısıra kadın işgücü de önemli bir rol oynamıştır. Sanayileşmenin ilk yıllarında Batı Avrupa ülkelerinde kadınlar, uzun çalışma saatleri, düşük ücret gibi zor çalışma şartlarına maruz kalarak çalışmışlardır. Kadınlar karşılaştıkları ağır sorunları tümüyle çözememiş olsalar da, birçok ülkede kadın işgücü çalışma koşullarına ilişkin bazı kazanımlar elde etmiştir (Çolak ve Kılıç, 2001, s. 15). Böylece kadın toplumun yeni yapısı içerisinde kendisine çalışmayı sağlayan şartlara kavuşmuştur. Burada önemli bir ayrıntıyı gözden kaçırmamak gerekir. Kadının çalışması, toplumsal değişmeye sebep olmaktan çok, bu değişme ile birlikte ortaya çıkmış bir olgudur.

Kısacası sanayi devrimi işgücü piyasasında kadının ücretli işgücü olarak bu piyasaya katılımını sağlamıştır.

Bütün toplumlar kadın ve erkek arasındaki fizyolojik farkı gözetip toplumu hemen hemen iki gruba ayırmış ve her grubun statüsü ve rollerini de birbirinden farklı kategorilerde değerlendirmiştir. Bu farklı statülere yüklenen haklar ve görevler,

değerler, toplumdan topluma değişiklikler göstermekte, bazen kadın bazen de erkek bir diğerine üstün görülmektedir. Bununla birlikte erkek ve kadının toplum içindeki görevleri de farklılık göstermekte hemen hemen bütün toplumlarda erkeğin işi genellikle fizik gücünü ve hareketliliği gerektiren işler olarak belirlenmektedir. Çoğunlukla politika ve hukuk alanı da erkeğin görev alanı olabileceği belirtilmektedir. Aile birliğinin, dini grupların reisi genellikle erkek olabileceği, kadının ise bir erkeğin himayesinde olabileceği doğal karşılanmıştır. Ancak bütün bu özellikleri basit teknolojinin hakim olduğu toplumlarda ve tarım toplumlarında daha büyük bir oranda bulmaktayız. Teknolojinin gelişip kentleşme sürecinin tamamlandığı endüstrileşmiş toplumlarda kadın ve erkek statüsü ve buna bağlı olan roller ve görevler önemli ölçüde değişikliğe uğramakta, eskiden erkek işi olarak düşünülen pek çok iş alanında kadınların, buna karşılık kadın işi olarak düşünülen iş alanlarında da erkeklerin çalıştıkları görülmektedir (Demir, 1994, s. 533).

Birçok ülkelerde olduğu gibi toplumumuzda da kadınlara geleneksel değerler doğrultusunda bir yer verilmeye çalışılmıştır. Bu anlayışa göre, kadının yeri önce eşi ve çocuklarının yanındır, temel görevi ise kocasına yardımcı olmak, evinin gereksinimleri ve çocuklarının bakımını karşılamaktır. Öncelikle evinde çalışan kadına evi ile uyum sağlayabilecek bazı meslekler uygun görülmüştür. Daha sonra meslekler kadına ve erkeğe uygun meslekler olarak belirlenmiştir. Toplum da bu geleneğe bağlı kalmıştır. Toplumumuzda yasal olarak meslekler arasında kadın-erkek ayrımı olmasa da, geleneğe bağlı olarak yaygınlaşmış bir ayrım kendisini göstermektedir. Buna benzer durumlar başka ülkelerde de (örneğin; İsveç ve Rusya) yaşanmaktadır. (Demir, 1994, s. 533). Toplumun kadın-erkek mesleği kategorisinin gerçek yaşamda uyguladığı görülmektedir.

Yaşanan süreç sonucunda, “Evinin kadını” yerini “çalışan kadına” bırakmaktadır. “Çalışan kadın”, kendisi de para kazanan kadındır. “Para kazanan kadın”ın evin yönetiminde söz hakkı olmaktadır. “Söz hakkı olan kadın” yalnız eşinin mutluluğunu değil, kendi mutluluğunu da düşünmektedir. Böylece “kadının mutlu olmak hakkı” doğmaktadır (Atabek, 1998, s. 170).

Ancak buna rağmen toplumda cinsiyetçi kalıp yargılar hala geçerliliğini koruduğu gözlenmektedir. Kadının yerinin ev olduğu kalıp yargısı, öncelikle

kadınların ekonomik yaşama katılma oranlarının erkeklerinkine ulaşmasını engellemektedir. Bir diğer ifadeyle, ekonomik etkinliğin aile dışında, ücret karşılığı çalışma anlamını kazanması, kadının “evinin hanımı olması” kalıp yargısını ters yönde etki etkilemektedir. Dolayısıyla cinsel rol kalıp yargıları evle iş yerinin yani özel alan ile kamusal alanın ayrılması halinde, erkek işe gittiği zaman kadının evde kalarak çocuklara bakacağı varsayımını akla getirmektedir. Ancak bu kalıp yargıya rağmen aile üzerindeki ekonomik baskılar ve endüstrileşme sonucu oluşan ortam ve şartlar kadının çalışma yaşamına katılmasını zorladıkça, katılma biçimlerinin kalıp yargılara göre uydurulduğu görülmektedir. Sonuçta cinsiyetçi kalıp yargılar kadının hem ev hem de iş yaşamını bütünüyle yönlendirmekte ve yönlenen kadınlar bunu benimseyerek hayata ayak uydurmaktadırlar.

3.2.2. Türk Çalışma Yaşamında Kadın

Kadına en uygun yer ev ve en uygun iş de çocuklarına bakmak ve kendi evinin işlerini yapmaktır düşüncesi, Türk toplumunda kültürel olarak ağırlıklı bir yer taşımaktadır. Buna göre evi geçindirecek olan esas olarak erkektir. Ancak, kente göç etmiş, elinde bir birikimi ve iş hayatında bunu kullanabilecek bir vasfı olmayan aile reisi erkeğin, kentli olmanın getirdiği artı beklentileri ve bu beklentinin sonucunda ortaya çıkacak masrafı karşılayabilecek bir geliri kazanabilecek bir işi bulması çok zordur. İş bulsa bile, özellikle kalabalık aileler ve çocuklarına daha iyi bir eğitim vermek isteyen kentli aileler için tek kişinin geliriyle geçinmek hayli zordur. Bu durumda pek çok aile reisi, bir ikilemeyle karşılaşmaktadır. Bir yandan bulduğu iş düşük gelirli veya geçici nitelik taşımakta ve aileyi geçindir meye yetmemekte, diğer yanda eşleri de bir iş bulursa ekonomik durumlarının daha düzelecekleri gerçeği. Ancak, bu toplumlarda erkek, özellikle evli kadınların ev dışında çalışmasını onaylamayan toplumsal değerlerden büyük ölçüde etkilenmektedir. Karısını çalıştırmak zorunda kalan bir erkeği ne toplum, ne kendi aile üyeleri, ne de erkeğin kendisi kabul edebilmekte. Karısını çalıştıran erkek, bir anlamda, toplumda zayıf erkek olarak algılanmaktadır. Çalışmak isteyen kadınlar öncelikle eşlerini, kendi ailelerini ikna etmek zorunda kalmaktalar. Diğer bir deyişle, özellikle alt gelir gurubundaki kadınlar sosyal çevrelerinin de meşruiyet kazanmadan çalışma hayatına girmekte zorlanmaktalar. Çünkü kadınların kendileri de aynı toplumsal normlar, değer yargıları ve inançlar sisteminden etkilenmektedirler.

Türkiye’de değişen sosyal, ekonomik ve kültürel etmenlere karşın değişmeyen “kadın olma gerçeği“ kadının tüm toplumsal ilişkilerini belirlemektedir. Çok güçlü bir ataerkil aile yapısı ve cinsiyet ayrımı kadın için geçerli kuralları ve rolleri oluşturmaktadır. Bu toplum yapısı içinde kadın için “evlilik ve aile” vazgeçilmez bir öneme sahip olmaktadır (Bedük, 2005, s. 107).

Türkiye’de kadının işgücü piyasasıyla tanışması, emek piyasasında yaşanan gelişmeler ya da ekonomi kaynaklı faktörlerden değil, tam aksine bir zorunluluk sonucu olmuştur. Kadınların işgücüne katılımı Balkan Savaşı sırasında erkeklerin çoğunun orduya katılması sonucu azalan işgücünü takviye etmek mecburiyetiyle başlamış, I. Dünya, İstiklal ve II. Dünya Savaşları sırasında artmıştır. Bununla birlikte, savaş sonrası erkeklerin terhis olmasıyla birlikte kadınların büyük kısmı yine geleneksel ev işlerine geri dönmüşlerdir (Berber ve Eser, 2008).

Ancak 1970’lerin ikinci yarısından sonra işsizlik oranlarına bakıldığında, kentsel yaşamın ve kent kültürünün etkisine bağlı olarak, kentlerde çalışmak isteyen kadınların sayılarının arttığı görülmüştür. Kadınlar da işe girebilmek için yarışmaya başlamışlardır (Ecevit, 1995, s.120).

1970 ve 1980’lerde kadının çalışması feminist söylemde tartışma konusu olmuştur. Kadınlar her zaman pek çok üretim eyleminde bulunsalar da ücret alamadıkları için işgücüne katılmalarının esas oranı göz ardı edilmiştir. Hatta kadının çalışmasının kadını özgürleştirmediğini, daha önce de belirttiğimiz gibi, çoğu kadının yükünü daha da ağırlaştırmaktan başka bir anlam taşımadığı ileri sürülmektedir (Eser, 1997, s.11).

Türkiye’de kadınlar siyasi ve hukuki haklarını pek çok Batı ülkesinden daha önce elde etmişlerdir. Kadınların çalışma yaşamına katılımı, dünyada olduğu gibi ülkemizde de sanayi devriminin yarattığı toplumsal değişimle beraber gerçekleşmiştir (Sarieroğlu, 2007).

Türkiye’de kadınlar ilk kez;

- Ücretli işçi olarak 1897 yılında,
- Devlet memuru olarak 1913 yılında
- Tüccar ve esnaf olarak 1914 yılında çalışmaya başlamıştır.

Ancak ülkemizde kadınların çalışma hayatına istenilen düzeyde katılımı sağlanamamış; çağdaş anlamda ücretli çalışma kadınlar için yaygınlaşmamıştır. Kırsal kesim ve kayıt dışı sektör kadınlar için temel istihdam alanları olmaya devam etmektedir.

Artan kadın işgücünün istihdama yansımaları sadece niceliksel açıdan değil, niteliksel boyutu açısından da oldukça önemlidir. Kadın istihdamı hem kadınların işgücü piyasasına girme istekleri hem de işverenin isteklerine bağlı olarak gelişmektedir. Başka bir deyişle, kadın işgücünde arz ve talebin karşılaşması söz konusudur. Günümüzdeki kadın işgücünün artışı yalnızca Türkiye’de değil, bütün dünyada artış göstermektedir. Bu duruma yol açan faktörleri şu şekilde ele alınmıştır (Aytaç, Sevüktekin vd., 2001, s.19):

- Dünya genelinde çalışan kadınları koruyucu ve destekleyici yasalarının uygulamalarının artması,
- Demografik gelişmeler,
- Eğitim olanaklarının artması,
- Standart dışı çalışma şekillerinin ortaya çıkması ve giderek yayılması,
- Aile boyutunun giderek küçülmesi ve çekirdek ailelerin yaygınlaşması,
- Evlenme oranlarında azalma, buna karşılık boşanma oranlarındaki artış,
- Toplumun kadınların çalışmasına yönelik tutumlarında meydana gelen olumlu gelişmeler,
- Çocuk bakımı ve diğer hizmetlerdeki iyileşmeler olarak sıralanmaktadır.

Tüm bu gelişmeler günümüzde, literatürdeki mavi ve beyaz yakalılardan sonra "pembe yakalı" kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Türkiye’de kadınlarımız siyasi ve hukuki haklarını pek çok Batı ülkesinden daha önce elde etmişlerdir. Ancak, kadınların çalışma yaşamına katılımı, dünyada olduğu gibi ülkemizde de sanayi devriminin yarattığı toplumsal değişimle beraber gerçekleşmiştir.

Geçmişten bugüne ülkemizde işsizlik sorunu ciddi boyutlara ulaşmış; ekonominin yeni yatırımlarla verimli istihdam alanları yaratma performansı azalırken, kayıt dışı istihdam da giderek büyümüştür. Bu olumsuz tablo, kadın işgücü açısından da geçerlidir. Ülkemizde ekonomik büyüme istihdam artışına dönüşmemektedir.

İstihdamda dönemsel olarak gerçekleşen zayıf artışlar ise kayıt dışı istihdamın büyümesi şeklindedir. Ülkemizde kadınların çalışma hayatına istenilen düzeyde katılımı sağlanamamış; çağdaş anlamda ücretli çalışma kadınlar için yaygınlaşmamıştır. Kırsal kesim ve kayıt dışı sektör kadınlar için temel istihdam alanları olmaya devam etmektedir.

Kadın nüfusumuza ilişkin gösterge ve veriler geleneksel sosyo-kültürel yapımızın da etkisiyle çalışma yaşamında kadının yeri uluslar arası arenadaki ülkelerin çok gerisindedir. OECD 2006 istihdam raporuna göre (Sarieroğlu,2007):

- Ülkemiz, %26.5 seviyesinde olan kadınların işgücüne katılma oranı ile 30 OECD ülkesi içinde “en kötü” durumda olan ülkedir.
- Türkiye’de istihdam edilen kadınların çalışabilir yaştaki kadın nüfusa oranı 2005 yılında %23.7’ye gerilemiştir.
- 30 OECD ülkesi içinde yine en kötü durumda olduğumuz bu oran Türkiye’den sonra en düşük olan Meksika’da bile % 41.5 düzeyindedir.
- Türkiye 30 ülke arasında %10.6’lık kadın işsizlik oranı ile 7’inci sırada bulunmaktadır.
- 15-24 yaş grubundaki genç kadınlarda işsizlik oranı %19.3’dür. Ülkemizde yaklaşık her 5 genç kadından 1’i işsiz durumdadır.
- Part - time istihdam edilen kadınların toplam istihdam içindeki oranı ise 1994 yılında % 18.8 düzeyinde bulunurken, 2005 yılında ise %13.4 oranına gerilemiştir. Bu oran %60.9 ile en yüksek Hollanda’dadır.

TÜİK 2006 yılı verileri incelendiğinde ise (Sarieroğlu,2007):

- Kadınların işgücüne katılma oranı Türkiye genelinde %24.9 dur. Yani her 4 kadından sadece 1'i işgücüne katılmaktadır.
- 2006 yılında kadınlarda işsizlik oranının %10.3 olduğu ve tarım dışı işsizlik oranının%17.9 olduğu görülmektedir.
- Kadın istihdam oranı %22.3'e gerilemiştir.
- İş bulmaktan umudu keserek, iş aramayı bırakanların %41.8'i kadın.

Rakamlar bize olumsuz bir tablo sunuyor. Özellikle de kadınlarının işgücüne katılım oranlarında ciddi bir düşüş olduğu göze çarpmaktadır.

3.3. Kadının Statü Kazanma Sürecinde Karşılaştığı Cinsiyet Ayrımcılığı

Kadınların çalışma yaşamında statü kazanma çabaları genellikle aldıkları eğitim doğrultusunda gerçekleşmekte ve yasaların izin verdiği ölçüde de gelişmektedir. Ancak bu süreçte gerek eğitim kurumlarında gerekse hukuki uygulamalarda statü kazanma sürecinde kadınlar cinsiyetlerine dayalı ayrımcılıkla karşı karşıya kalmaktadırlar.

3.3.1. Eğitim Kurumlarında Cinsiyet Farklılıkları

Eğitim bireyin davranışlarında istendik değişiklikler oluşturma süreci olarak tanımlanmaktadır. Eğitim toplumun bilinçlenmesinde, kalkınmasında temel ögeyi oluşturur ve bireyin doğuştan getirdiği yetenekleri uygun koşullarda geliştirmeyi topluma, yaşama uyum sağlamayı, yaşamı daha anlamlı kılmayı sağlamaktadır (Koç ve Sağlam, 2009, s. 1)

Eğitim, “bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci” olarak tanımlanmaktadır. Ancak eğitim, toplumsal bir süreç olduğuna ve toplumsal yaşamın ekonomik boyutu da olduğuna göre, eğitim sürecinin ekonomik amaçlarının da bulunması kaçınılmaz bir olgudur.

Eğitimin ekonomik amaçlara dönük en çok görülebilen yönü, işgücü verimliliği artışına olan etkisidir. Eğitim bu yöndeki bir etki ile üretim sistemine, toplumsal anlamda da kalkınmaya katkıda bulunmaktadır.

Eğitimin üretime dönük boyutu daha çok mesleki eğitim (vocational education) ve yetiştirme (training) kavramları ile ifade edilmektedir. Ünal, Mincer'in "yetiştirme"yi, hem okuldaki eğitim sürecini hem de işteki öğrenme süreçlerini içerecek biçimde kullandığını ve "beceri kazandırmak veya işgücü verimliliğini geliştirmek için yapılan yatırımlar" olarak tanımladığını belirtmektedir. Bu tanımlama ile, okuldaki eğitim sürecinde ve iş ortamında, belirtilen amaçla yapılmayan eğitim etkinlikleri yetiştirme kavramının dışında tutulmaktadır. Öte yandan mesleki eğitimin (vocational education) "kısmen genel eğitim, kısmen de yetiştirmeden oluştuğu" genel eğitimin (general education) "insanın toplumu ve kültürü anlama kapasitesini geliştiren bir süreç olarak ele alındığı görülmektedir. <http://80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/model.htm> (02.11.10)

Çocuğun eğitimi aileden sonra kreş, gündüz bakım evi ve anasınıfı ya da anaokulu olan eğitim kurumlarında devam eder. 0-6 yaş döneminde cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik çalışmalar yapmak önemli ve gereklidir. Çocuklar, cinsiyet ayırımından uzak eşitlikçi davranışları benimsedikleri oranda, bu alışkanlıkları ve davranışları önce ilişkilerine daha sonra da evlerine yansır. Hemcinsleriyle ve karşı cinsle olan ilişkilerinde olumlu farklılaşmalar yaşanmaktadır

Türkiye'de çocuk nüfusuna oranla erken çocukluk dönemi eğitim kurumlarından yararlanan çocuk sayısı oldukça düşüktür. Varolan bilgiler ilköğretim okullarının anasınıfı devam eden çocuklar üzerindedir. Bu istatistikler, erkek çocuklarının bu eğitimlerden daha çok yararlandıklarını göstermektedir (Akkoç ve diğerleri, 2006, s. 27).

Yasal zorunluluklar nedeniyle ilköğretim formal düzlemde cinsiyetler arasında fark gözetmeden tüm nüfusu kapsamaktadır. Bu nedenle eşitlik sağlayıcı, cinsiyetçi değerleri sarsıcı potansiyeli vardır. Ancak ilkokullarda verilen eğitim ailede verilen eğitimin bir devamı gibi olduğundan çoğunlukla geleneksel cinsiyet rollerinin değişmesi yönünde bir çaba gösterilmez. İlkokullarda okutulan kitaplar

çoğunlukla erkekler tarafından ve erkek egemen toplumun gözüyle yazılmıştır. Kitaplarda kız çocukları kendi geleneksel rollerine uygun olarak bebeklerle oynuyor ya da ev işi yapıyor olarak gösterilirken erkek kardeş araba, kamyon, asker v.s. oyuncaklarla oynar. Anne örgü örüyor bulaşık yıkıyor ya da sofrayı hazırlarken baba da otoritesini temsil eden koltuğunda televizyon izliyordur. Bu tür öğelerin içinde bulunduğu resimli ders kitapları ve öyküler geleneksel cinsiyet rollerini pekiştirmeye yöneliktir. Okul böylece cinsiyet rollerini somutlaştırarak çocuğun bunları sahipleneceği ortamlar hazırlar. İlkokullarda erkek çocuğun popüleriteleri; atletik yetenekleri, hırslı oluşları ve serinkanlılıklarıyla doğru orantılıdır. Eğitimde yüksek performanslı oluşları, eğer atletik yetenek söz konusu değilse popülerite kaynağı olmakla birlikte eğitimdeki düşük performans da popülerite açısından olumsuz bir etken oluşturmaktadır. Kızların popüleriteleri iyi giyim ve makyajı da kapsayan fiziki görünümle ilişkilidir. İlk ve ortaokullardaki öğretmenler kız ve erkek çocuklarına eşit davrandığını söyleseler de araştırmalara göre sınıf içi iletişimde erkekler kızlardan daha baskındır.

Eğitimin diğer kademelerinde de cinsiyete dayalı ayrımcılık göze çarpmaktadır. Giyim, el sanatları, sekreterlik, hemşirelik v.s. meslekler kadınlara uygun görülmüştür. Düşünsel, yaratıcı kapasiteleri harekete geçirmeyen, toplumsal karar alma süreçlerine kişileri hazırlamayan bu düşük ücretli, emek- yoğun nitelikteki meslekler, genellikle “Kız Meslek Liseleri”nde okutulmaktadır. Erkek öğrenciler ise “Erkek Meslek Liseleri”nde okutulan elektrik, motor, makine, tornacılık, marangozluk v.s. gibi doğrudan üretime yönelik mesleklere yöneltilirler. Ülkemizde orta öğretim ve yüksek öğretim söz konusu olduğunda cinsiyetler arası farkları sadece meslek ayrımıyla sınırlı tutmak yanlış olur. Sayısal olarak da farklar vardır. Gelir düzeyi ve ebeveynlerin eğitim düzeyi düştükçe ve kırsal kesimlere doğru gidildikçe orta öğretim ve yüksek öğretim gören kız çocuklarının sayısı da erkek çocuklarına göre düşüş göstermektedir (Kaypakoğlu, 2003, s.26).

3.3.2. Sosyal Kurum Olarak Türk Hukukunda Cinsiyet Kalıpları

Marx ve Marxistler hukuku eleştirirken hukukun basit egemen sınıfların çıkarlarını savunduğunu ve sınıf farklılaşmalarını belirsizleştirmeye çalıştığını ileri sürmüşlerdir (Bottomore, 1998, s. 277). Bu bağlamda erkek egemen toplumda da

hukuk, erkek egemen olarak şekillenmiştir. Modern hukuk, modern toplumdaki gelişmelere, toplumsal değişmelere ve evrensel bazı değerlere göre biçimlenmektedir.

Türk Medeni Hukukunda aileyi içerik ve kapsamı bakımından tanımlayan bir yasa hükmü bulunmamakta, ancak genel olarak hukukçu yazarlar aileyi karı kocadan oluşan “evlilik birliği” temelinde tanımlamaktadırlar: Dar anlamıyla aile karı ve kocadan oluşan topluluklar, bu topluluğa çocukların katılması daha geniş anlamda aileyi, aynı çatı altında yaşayan ve aynı otoriteye tabi kişilerin katılması en geniş anlamıyla aileyi oluşturur. Kimi Hukukçular ise medeni kanunda yer almayan bu tanımlamayı sakıncalı bulurlar. Türk hukuku kadının kimliğini, tanımlaması kesin olarak yapılmamış “aile” temelinde belirlemiştir (Akt: Sayman, 1993, s. 143). Kadın evlendiği anda, kocasıyla anlaşsa bile değiştiremeyeceği, önceden belirlenmiş hukuki bir duruma girer ve yaşamın ona biçtiği role bürünür: Evin içişlerini yönetmek, gücü yettiğinde kocasına yardımcı ve danışman olmak (Medeni Kanun –MK- md. 153) (Akt: Sayman, 1993, s. 143). Medeni kanunun erkeğe biçtiği rol ise çalışmak, para kazanmak ve eve bakmaktır. Bu rol erkeğin, kazancı giderlerinin üzerindeyse sermaye birikimi yapmasını sağlar. Evlilik birliğinin başkanı kocadır (MK. Md. 152/1). Evlilik birliğini üçüncü şahıslara karşı koca temsil eder (MK. Md. 154). Kadın evlilik birliğini ancak “evin daimi ihtiyaçlarıyla” bağıntılı olarak temsil edebilir (MK. Md. 155). Çocuğa kadın bakar, yetiştirilmesinden sorumludur, ancak velayetin kapsamına giren konularda son sözü erkek söyler, karar erkeğin (babanın) üstün oyuyla alınır (MK. Md. 263) (Akt: Sayman, 1993, s.144). Medeni Kanun evlilik birliğine ilişkin bu tür düzenlemeleriyle kadını, ekonomik açıdan erkeğe bağımlı duruma getirmiş, onun otoritesi, egemenliği altına sokmuştur. Kadının kimliği evlilik birliği içinde, evlilik birliğinin selameti açısından eriyerek erkeğe (kocaya) bağımlı olarak değişime uğramıştır. Yani kadına erkek egemenliğine tabi toplumsal bir kimlik hukuk tarafından da biçilmiştir (Akt: Sayman, 1993, s.144).

Evlilik birliği içerisinde toplumsal kimliği, aile temelinde ve erkeğe bağımlı olarak belirlenen kadın diğer hukuki durumlarda erkekle eşit bir vatandaş olarak kabul edilir. Seçme seçilme, öğrenim hakkı, miras hakkı, mülk edinme gibi konularda pek çok ülkeden daha önce Türkiye’de bu hakların kadına sağlanmasına rağmen kadının hala erkek egemenliğinde kabul edilmesi konusunda yine en büyük

eleştiri kadınlara yöneltilmektedir. Bu eleştiri; kadının elde ettiği bu hakların sağlanmasında kadınların istemi ve kararının değil, devleti yönetenlerin (üstelik bunlar çoğunlukta erkektir) “öyle olması gerektiğine” inanmalarının etkili olması konusundadır (Atabek, 1989, s. 11).

3.4. Meslek Eğilimleri ve Cinsiyet Kalıpları

Mesleğe yönlendirme çocukluk çağlarında başlamakta ve eğitim ile artmaktadır. Geleneksel ve kültürel belirlemeler neticesinde bazı mesleklerde kadınlar yoğunlaşmaktadırlar. Erkek öğrenciler yöneticilik ve teknik meslekler başta olmak üzere erkeğin fiziksel üstünlüğünü öne çıkaran ve erkek işi olarak tanımlanan mesleklere yönlendirilirlerken, kız öğrenciler hemşirelik, öğretmenlik gibi kadınlar için uygun kabul edilen ve kadın işi olarak adlandırılan mesleklere yönlendirilmektedirler. Kadın işi olarak tanımlanan meslekler toplumda annelik, eşlik rolünün bir uzantısı gibi görülmektedirler.

Çalışma hayatında var olan kadın ve erkek işi ayrımından dolayı kadınlar çoğunlukla kendilerine uygun görülen kadın işlerinde çalışmak zorunda kalırlar. Son çeyrek asırdan bu yana “kadınlarımız daha düşük statülü, düşük ücretli, süresiz ve geçici, hatta sosyal güvenceden yoksun olarak çalışmaya razı olmaktadır”. Bu da kadınların iş olanaklarının kısıtlanmasına neden olmaktadır. Bunun yanı sıra kadınlar erkek işi olarak kabul edilen mesleklere başvurduklarında ise genellikle tercih edilmemektedirler. Toplum tarafından kadınlara benimsetilen, öncelikli görevlerinin ev işleri ve çocuk bakımı gibi sorumlulukların yerine getirilmesi olduğu görüşü kadınları iş ararken kısıtlamaktadır. “Dolayısıyla kadınlar, eve ve/veya çocuklarına daha yakın olabilmek için daha esnek zaman dilimlerine sahip olabilecekleri, ancak kendilerine daha düşük kazanç veya daha az olanaklar sağlayan işler seçebilmektedirler” (Bolcan, 2006, s. 42- 43).

Cinsiyetin değerler üzerindeki etkisini araştıran çalışmalar, erkeklerin doğumdan itibaren bireysel değerlerle (bağımsız, eril, atak v.b.); kadınların ise hizmete veya bakıma yönelik değerlerle (dişil, toplulukçu, insanı dikkate alma v.b.) sosyalleştiği için erkeklerin daha bireysel, kadınların ise daha toplulukçu değerler eğilimine sahip olduğunu göstermektedir.

Diğer bazı araştırmalar ise çalışma hayatında kadınların ve erkeklerin liderlik davranışları, karar verme, çalışma şekli ve yönetim tarzları bakımından farklı olduğunu; erkeklerin daha ziyade işe, kadınların ise ilişkiye yönelik davranışlar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Değişik sonuçlar elde edilmesine rağmen bazı araştırmalar da, varsayıldığı gibi, cinsiyet ile iş değerleri ve iş doyumunu arasında ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır (Uyguç, 2003, s. 94).

Kadınların ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleri yaşam deneyimlerinin hepsini olmasa bile birçoğunu etkilemektedir. Kadınlardan sekreter, hemşire tezgâhtar, anaokulu öğretmeni gibi daha az prestijli ve daha geri planda görünen yardımcı görevler beklenirken, erkeksi olarak tanımlanmış yöneticilik, işletmecilik gibi görevlerde kadınların daha az başarılı olması beklenmektedir. Özellikle erkeklere uygun olduğu düşünülen mesleklerde başarılı olan kadınların, toplumsal cinsiyetlerine uygun olmayan bir rol içinde oldukları düşünülmektedir. Diğer yandan erkekler için durum tam tersidir. Kadınlara uygun olduğu düşünülen görevleri yapan erkekler olumlu algılanmazken, erkeksi görev olduğu düşünülen performans, güç, otorite gerektiren veya üst düzey yöneticilik türü görevlerde başarılı erkekler, erkeksi olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca kadınlardan başkalarıyla ilgilenmeleri, duygularını ifade etmeleri, aileye yönelik olmaları, şefkatli, duyarlı, sadık, sabırlı ve anlayışlı olmaları gibi özellikler beklenmekte ve erkeklerden ise baskın, bağımsız, hırslı, güçlü, kararlı, rasyonel, aktif, iş hayatına yönelik olma gibi özellikler beklenmektedir. Böylece kadınlar eve, erkekler ise işe sürüklenmekte, erkek kamusal alanla tanımlanırken kadın özel alanla tanımlanmaktadır. Bu beklentiler doğrultusunda biçimlendirilen roller, çevresel baskılar nedeniyle hissedilen dışlanma korkusuyla genellikle şartsız kabul edilir. Kadın ve erkeğin kendilerine yüklenen görevlere, rollere şartsız uyması, üzerinde düşünmeden olduğu gibi devam ettirmesi, toplumsal cinsiyet rollerine yüklenen değer ve yargıların sürdürülmesine neden olmaktadır (Buğa, 2009, s. 20- 21).

3.5. Toplumsal Cinsiyet Roller ve Hemşirelik

Hemşirelik kavramı ilk 1813 yılında ortaya konulmuş ve hastanın hem fiziksel hem de ruh sağlığının korunmasını hedeflenmiştir. Profesyonel hemşirelik

teorikte ve bilimsellikte gelişim göstermiş ve buna bağlı olarak yeni uzmanlık alanları oluşmuştur (Cingil, 2007, s. 2).

Kadınların sağlık alanındaki ilk mesleği ebelikdir. Doğuma kadınlardan başka kimse karıştırılmadığı, kadının örtünmesi ve erkeklerden kaçması gerektiği düşünüldüğü için ebelik, Türklere anadan kıza veya güvendiği ve yetenekli gördüğü başka bir kıza usta- çırak yöntemi ile geçen, görgü ve deneyime dayanan geleneksel ve kadınlara özgü bir meslek olarak kabul edilmiştir. Doğuran kadına hizmet edenler toplumda da büyük saygı gören ve iyi yaşayan bir meslek grubuna dahillerdi. Tanzimat dönemine kadar, ebe ve hemşire olarak çok sayıda kadın sağlık alanında görev almakla birlikte eğitim almaları birçok defa engellenmiştir. Tıbbın sürekli ilerlemesi, ebelerin usta-çırak eğitimlerini de gittikçe yetersiz kılmıştır. Kadınların ebe olarak eğitime başlamaları 1842 tarihine rastlamaktadır. Hemşirelik eğitimi ise resmi olarak 1908 yılında başlamıştır. Hekimliğin kadınlar için hem fiziksel, hem de örf ve adetlere uygun bir meslek olarak görülmemesi kadınların tıp eğitimi almaları önündeki engeli oluşturmuştur. İlk olarak 1915 yılında tıp eğitimi almak üzere yurtdışına gönderilen kadınlarımızın ülkemizde eğitim almaya başlamaları ancak 1922 yılında büyük çabalar sonunda gerçekleşebilmiştir. Türk kadınları zor bir mücadelenin ardından sağlık alanında haklarını kazanmış ve ancak bundan sonra hekim olabilmeleri mümkün olmuştur. Günümüzden 80 yıl önce Türkiye’de ilk kadın hekimler tıp fakültesinden mezun olmuşlardır (Atıcı ve Erer, 2009, s. 108).

THD (Türk Hemşireler Derneği) Eğitim Komisyonununun 1981 yılında yapmış olduğu tanıma göre; “Hemşirelik, bireyin, ailenin ve toplumun sağlığını ve esenliğini koruma, geliştirme ve hastalık halinde iyileştirme amacına yönelik hemşirelik hizmetlerinin planlanması, örgütlenmesi, uygulanması, değerlendirilmesinden, bu kişilerin eğitiminden sorumlu bilim ve sanattan oluşan bir sağlık disiplindir”.

Bu tanımda hemşirelikte yer alan önemli nitelikler olarak (Sabuncu ve diğerleri, 1996, s. 3):

- Önce sağlığa, daha sonra hastalığa yönelik hizmet verebilmesi,
- Hizmetin sistematik bir biçimde (süreç) gerçekleştirilmesi,
- Hizmet kapsamında bakımın yanı sıra eğitime de yer verilmesi gerektiği,

- Hemşireliğin toplumsal bir gereksinim ve bilim, sanattan oluşan bir meslek olduğu, vurgulanmaktadır.

Uluslararası Hemşirelik Konseyi' nin (ICN: International Counsel of Nursing) hemşirelik tanımı, “Bireyin, ailenin ve toplumun sağlığını koruma ve geliştirmeye yardım eden ve hastalık halinde iyileştirme ve rehabilite etmeye katılan bir meslek grubudur. Hemşire ayrıca sağlık ekibinin tedavi edici ve eğitsel planlarını geliştirmeye ve uygulamaya katılır” (Sabuncu ve diğerleri, 1996, s. 3).

Hemşirelik, bir sorun çözme sürecidir. Bireyin var olan ya da olası sağlık sorunlarına olan tepkilerini belirleyerek sorunlarını çözme “hemşirelik” olarak tanımlanmaktadır. Sorun ya da problem çözme ise, hemen her disiplinin kullandığı sistemli ve mantıklı bir düşünce biçimidir. Diğer disiplinlerin sorun çözmeye kullandıkları yöntem, hemşirelikte “hemşirelik süreci” olarak adlandırılmaktadır. Hemşirelik süreci, birey ya da ailenin gereksinimlerinin karşılanması ya da sorunlarının çözümlenmesinde sistematik bir araç olarak kullanılmaktadır (Gökdoğan, 2003, s. 36).

Günümüzde hemşirelik bireyin, ailenin ve toplumun sağlığını ve esenliğini korumak, geliştirmek ve hasta olduğunda iyileştirmek amacıyla yönelik bilim ve sanattan oluşan bir sağlık disiplini olup insanlar arası ilişkilere dayanan dinamik bir süreçtir. Lise ve yükseköğretim öğrencileri üzerinde yapılan araştırmalar öğrencilerin genel olarak yetenekleri geliştirme, kendini ifade edebilme ve topluma hizmet etme özellikleri olan meslekleri daha fazla seçtiklerini, hemşirelik mesleğinin diğer mesleklerle karşılaştırıldığında daha az seçildiğini bildirmektedir. Ülkemizde hemşirelik mesleği statü olarak henüz istenilen düzeyde değildir. Hemşirelik mesleğinin istenilen düzeye gelebilmesi, mesleği yürütecek olan meslek üyelerinin bu mesleği bilinçli olarak seçmesi, eğitimleri süresince aldıkları bilgiyi ve geliştirdikleri becerilerini sağlık bakım ortamlarında kullanabilmeleri ile olasıdır. (Koç ve Sağlam, 2009, s. 2).

Kadınlar toplumda daha çok aile görevlerine uyumlu ve benzer türdeki işlerde yoğunlaşırken, erkekler yüksek statü taşıyan, karar vermeyi gerektiren iş ve mesleklere yönelmektedirler. Kadınların çoğunlukta olduğu bir meslek olan

hemşirelik mesleği ve uygulamaları toplumun cinsiyetle ilgili kalıp yargılarından etkilenmiştir. Hemşireliğin tarihsel gelişimine baktığımızda, yaralıların bakımı ve şefkat göstermesi gibi profesyonel olmayan daha çok annelik rolünden kaynaklanan bir özellik göstermesi nedeniyle hemşirelik mesleği uzun yıllar kadınlara has bir meslek olarak kalmıştır. Modern hemşirelik 19. yy ortalarında Florence Nightingale ile başlamıştır. Bu zamana kadar hemşireler usta-çırak ilişkisi yöntemiyle bilgi ve beceri kazanırken, FN formal eğitimin önemine dikkat çekmiş ve bir hemşirenin her geçen gün kendisinde ilerleme göstermesinin gerekliliğini vurgulamıştır (Tezioglu ve Taşkın, 2008, s. 65).

Hemşirelik mesleğini yasal olarak kadınların yapması ve toplumun itiraz etmeyerek, hemşireliği kadın mesleği olarak kabul etmesi son zamanlarda tartışılan bir konu olsa da geleneksel olarak cinsiyet rollerinin kabulü ve yeniden üretilmesinin araçlarından biri olmuştur. Kadının anne olma doğal özelliği ile mesleği eşleştiren zihniyet, anne olmanın özverili olmak olduğunu da yüceltilerek öne çıkarıldığı için meslek çalışanlarından karşılıksız özveri ve adanmışlık beklemeyi de doğal bir sonuç olarak meşrulaştırmıştır. Bu noktada cinsiyete dayalı ayrımcılık sağlık sektöründe emek sömürsünü de yapılandıran önemli bir etki olmuştur.

Özellikle sağlık meslek lisesi eğitimi yoluyla kız ve erkek çocukların ayrılması cinsiyet sosyalleşmesini kolaylaştıran ve ayrımcılığı körükleyen önemli bileşenlerdendir. 14- 18 yaşları arasında sadece kendi cinsiyetlerinden kişilerle doğal iletişim halinde olan genç kadınlar yaşantılarının diğer evrelerinde de toplumsal yapının da bu ayrılığı desteklemesi dolayısıyla kadınlarla ilişki halinde olmaya zorlanmaktadır.

Mesleki uygulamalar içinde de hekimlerin karar veren ve “şef ” olma durumları meslek çalışanlarını ikincil tutmakta, bağımlı işleri olan, tedavi uygulamayı titizlikle yaparken, bağımsız işleri, bakım verme konusunu daha az önemli bulmaktadırlar. Hemşirelik tanımı gereği, birinci ve temel sorumluluğunu bakım vermek olarak belirlediği halde, hemşirelerin bu görevlerini ihmal ettikleri düşünülmektedir (Özaydın, 2003). Hemşirelerin mesleklerinin ana sorumluluğuna sahip çıkmadaki eksikliği bu işin toplum tarafından değersiz algılanıp, kendilerinin de durumu içselleştirmelerinden kaynaklanıyor olabilmektedir.

Hemşirelerin bakım verici rollerinin yanı sıra eğitim ve danışmanlık rolleri de bulunmaktadır. Literatürde kadınların ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rolü gelişimde etkili olan modellerden en önemlisinin anne-babalar olduğu ve çocukların ebeveynlerinden gördükleri rol modellerini içselleştirdikleri belirtilmektedir. Bu nedenle anne-babanın bilinçlendirilmesinde özellikle hemşirelere önemli görevler düşmektedir. Çünkü hemşireliğin temel amaçlarından biri bireyin, ailenin ve toplumun ihtiyaç duyduğu konularda eğitim ve danışmanlık hizmeti vermektir. Bu açıdan hemşireler, anne ve babaların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi bakış açısını kazanmalarında kritik rol oynamaktadır.

Toplumsal cinsiyet rollerinin kazanılmasında anne-babadan sonra etkili olan bir diğer model okuldur. Geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri okulda öğretmenler tarafından da pekiştirilmektedir. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi bakış açısı kazanabilmeleri için anne- baba desteğine, kendi düşünce, davranış ve tutumlarını geliştirebilmeleri için de rehberliğe gereksinimleri vardır. Özellikle sağlık ekibi içerisinde yer alan hemşireler bu konuda ayrıcalıklı bir role sahiptirler. Bu konuya ilişkin öğrencilere, anne-babalara ve öğretmenlere verilecek eğitimde ise rehber kişi olarak okul hemşirelerine büyük sorumluluklar düşmektedir. Okul hemşirelerinin, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin anne-baba ve öğretmenlerle ortaklaşa çalışmalar ve eğitimler düzenlemelerinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Ayrıca hemşirelerin kendilerinin de toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi bakış açısına sahip olmaları, hem hemşirelerin hizmet verdiği bireylerin eşitlikçi bakış açısına sahip olmaları hem de bir kadın mesleği olan hemşireliğin güçlenmesi yönünde yol gösterici olacaktır (Zeyneloğlu, 2008, s. 17-18).

3.6. İlgili Araştırmalar

Delice (2006) “Hemşirelik Mesleği ve Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Hemşirelik Mesleğine Etkilerinin Betimlenmesi” başlıklı araştırmasını Gazi Hastanesi’nde Mayıs 2005 tarihinde çalışan 291 hemşire üzerinde alan araştırması olarak gerçekleştirmiştir. Önceden ve yaşamın içinde edinilen gözlemler, hemşirelerle kurulan iletişimi derinleştirmiştir. Araştırmada kullanılan niteliksel

araştırma yönteminin özüne uygun olarak, bilginin kişinin özeline ait olması gerekçesiyle, araştırmacı ve araştırmaya konu olan kişilerin özne-nesne değil öznel arası iletişimden çıkan bilgi hedeflemiştir.

Bu alan araştırması, iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada; hemşirelik mesleği ile ilgili yeterince kaynak taranıldığına kanat getirdikten sonra, farklı hastanelerden hemşireler ve ortak çalışan kişiler ile yapılandırılmamış görüşmeler ve gözlem yapılmıştır.

Araştırma sonucunda; Hemşirelik modern zamanda ortaya çıkan bir meslek olduğu vurgulanarak, kadının anne olması özelliği dolayısıyla, kadınların bu işi yapmasının daha uygun olduğu iddia edilmektedir. Ancak, anne özverisi de meslek yaşantısında beklendiği için emeğinin bir kısmı görünmemekte, meslek tanımı sürekli esnemektedir. Hemşirelerin, iş koşullarında, toplumsal cinsiyet rollerindeki ayrımcılık nedeniyle, ezilmekte ve sömürülmekte olduğu belirtilmiştir.

Eken (2006) “Toplumsal Cinsiyet Olgusu Temelinde Mesleğe İlişkin Rol İle Aile İçi Rol Etkileşimi: Türk Silahlı Kuvvetlerindeki Kadın Subaylar” başlıklı araştırmasında; toplumsal cinsiyet olgusu temelinde Türk Silahlı Kuvvetleri’nde kadın subayların mesleki rol ve aile içi rol etkileşimlerini incelemeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda yapısal fonksiyonalizm, feminist teori ve modernleşme teorileri bağlamında oluşturulan temel kriterler üzerinden yola çıkılarak subaylara anket uygulaması yapılmıştır.

Araştırma sonucunda aile içi rol ve mesleki rol bağlamında, ev içi sorumlulukların paylaşımının eşler arası ilişki üzerinde pozitif etkiye sahip olduğu saptanmıştır. Ayrıca maskülen alan olarak kabul edilen askeri kurumların, çalışan kadınlar için dezavantajlar içeren bir kurum değil, aksine mesleki sosyalizasyonun etkisiyle kadınların aile içi rolleri üzerinde eşitlikçi sorumluluk oluşturması açısından avantajlar içeren bir kurum olduğu görülmüştür. Özellikle askeri okulların eşitlikçi rollerin benimsemesinde önemli bir etken olduğu tespit edilmiştir.

Zeyneloğlu (2008) “Ankara’da Hemşirelik Öğrenimi Gören Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları”, başlıklı

araştırmasını Ankara'daki üniversitelerde hemşirelik eğitimi veren bölümlerin birinci sınıfında öğrenim gören 252 kız öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını ve tutumlarını etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla metodolojik ve kesitsel olarak yapmıştır.

Veri toplama aracı olarak, anket formu ile araştırmacı tarafından geliştirilen "Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada öğrencilerin "eşitlikçi cinsiyet rolü" (puan ortancası 37) ve "kadın cinsiyet rolü" (puan ortancası 24) alt boyutlarına ilişkin eşitlikçi tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Öğrencilerin "evlilikte cinsiyet rolü" (puan ortancası 13), "geleneksel cinsiyet rolü" (puan ortancası 17) ve "erkek cinsiyet rolü" (puan ortancası 11) alt boyutlarına ilişkin ise geleneksel tutuma sahip oldukları saptanmıştır.

Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirleyen TCRTÖ puan ortalama ve ortancaları ile, öğrencilerin sahip olduğu kardeş sayısı, ilkokulu bitirinceye kadar yaşadığı ilin gelişmişlik düzeyi, şu anda yaşadığı yer, ebeveynlerinin evlenme şekli ve hemşirelik mesleğini seçme nedenleri arasındaki farkın istatistiksel açıdan önemli olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Sonuç olarak, öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip oldukları (TCRTÖ puan ortancası 102) saptanmıştır. Araştırma sonuçları doğrultusunda toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumların kazandırılmasına yönelik öneriler geliştirilmiştir.

4. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modelinden, evren ve örneklemeden bahsedilmekte, hipotezlerine, veri toplama araçlarına ve verilerin istatistiksel analizine yer verilmektedir.

4.1.Araştırmanın Modeli

Araştırma tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilemez. Bilmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan, onu uygun bir biçimde “gözleyip” belirleyebilmektir (Karasar, 2009, s.77).

4.2. Evren Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul ilinde bulunan devlet hastanelerin de görev yapan hemşireler, örneklemini ise; Pendik Devlet Hastanesi, Tuzla Devlet Hastanesi, Kartal Yavuz Selim Devlet Hastanesi, Haydar Paşa Numune Hastanesi, Kartal Dr Lütfi Kırdar Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Kartal Koşuyolu Yüksek İhtisas ve Eğitim ve Araştırma hastanesi, Paşabahçe Devlet hastanesi, Şişli Etfal Hastanesi, Ok Meydanı Eğitim ve Araştırma Hastanesi ve Bakırköy Dr Sadi Konuk Eğitim ve Araştırma Devlet Hastanelerinde görev yapan 578 hemşire oluşturmaktadır. Örneklem seçimi tesadüfî örneklem sistemine dayanmaktadır.

4.3. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmada aşağıda ki hipotezler test edilmiştir.

Tablo 2. Hipotezler

Hipotez 1	H_0 : Hemşirelik mesleğine ilişkin toplumsal statü ile Hemşirelik mesleğine yaklaşım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. H_1 : Hemşirelik mesleğine ilişkin toplumsal statü ile Hemşirelik mesleğine yaklaşım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.
Hipotez 2	H_0 : Hemşirelik mesleğine ilişkin yaklaşımların hemşireliğe ilişkin toplumsal statü üzerinde etkisi yoktur. H_1 : Hemşirelik mesleğine ilişkin yaklaşımların hemşireliğe ilişkin toplumsal statü üzerinde etkisi vardır.
Hipotez 3	H_0 : Hemşirelik mesleğine ilişkin toplumsal statüler arasında demografik özelliklere göre anlamlı fark yoktur. H_1 : Hemşirelik mesleğine ilişkin toplumsal statüler arasında demografik özelliklere göre anlamlı fark vardır.
Hipotez 4	H_0 : Hemşirelik mesleğine yaklaşım düzeyleri arasında demografik özelliklere göre anlamlı fark yoktur. H_1 : Hemşirelik mesleğine yaklaşım düzeyleri arasında demografik özelliklere göre anlamlı fark vardır.

4.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler anket yoluyla toplanmıştır. Anketler araştırmacı tarafından uzman görüşü alınarak hazırlanmıştır. Katılımcılara sorulan sorular, anketin cevaplandırılmasını kolaylaştırmak, araştırmacının verileri daha hızlı değerlendirmesini sağlamak amacıyla kapalı uçludur. Araştırmada kullanılan Likert Ölçeği, kolaylığı nedeni ile tercih edilmiştir. Anketi yanıtlayan kişilere verilen önermelerle ilgili görüşlerini, çok olumludan çok olumsuzaya kadar sıralanan seçeneklerden belirtmeleri istenmiştir.

Buna göre;

- (5) kesinlikle katılıyorum
- (4) katılıyorum
- (3) kararsızım
- (2) katılmıyorum
- (1) kesinlikle katılmıyorum.

şeklinde bir ölçek kullanılmıştır. Ölçek sonuçları 5.00-1.00=4.00 puanlık bir genişliğe dağılmışlardır. Bu genişlik beşe bölünerek düzeyi aralıkları belirlenmiştir. Buna göre; 1.00-1.79 puan aralığı, “çok düşük”, 1.80-2.59 “düşük”, 2.60-3.39 “orta”, 3.40-4.19 “yüksek” ve 4.20-5.00 arası “çok yüksek” olarak değerlendirilmektedir.

4.5. Verilerin İstatistiksel Analizi ve Yorumlanması

Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilirken, istatistiksel analizler için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 17.0 programı kullanılmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotların (Frekans, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) yanı sıra niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup durumunda, parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Bağımsız örnekler (İndependent samples) t testi; ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Tek yönlü (One way) Anova testi ve farklılığa neden olan grubun tespitinde Tukey testi kullanılmıştır.

Ölçekler için Faktör analizi uygulanarak yapı geçerliliği ortaya çıkarılmış, Genel güvenilirlik ve alt boyutların güvenilirliği için Cronbach's Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Ölçekler arası ilişkileri saptamak için Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır.

Bağımsız değişkenlerin, bağımlı değişken üzerindeki etkisini incelemek için Doğrusal Regresyon Analizi uygulanmıştır.

Sonuçlar % 95 güven aralığında, anlamlılık $p < 0,05$ düzeyinde çift yönlü olarak değerlendirilmiştir. Veri analizleri hemşirelik mesleğine yaklaşım ve toplumsal statü ölçekleri açısından incelenmiştir.

4.5.1. Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Ölçeğine İlişkin Güvenilirlik Çalışması

Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım ölçeğindeki 28 maddenin genel güvenilirliği 0,890 olarak bulunmuştur. Yapılan Kmo ve Barlett analizi sonucunda KMO değerinin 0,865 olarak Barlett değerinin ise 0,05 den küçük olduğu ve faktör analizinin yapılabilir olduğu görülmüştür. Faktör analizi sonucunda toplam varyansı %57,46 olan 6 faktör oluşmuştur.

Tablo 3. Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Ölçeği Faktör Yapısı

Boyut	Madde	Faktör Yüğü	Varyans	Cronbach's Alpha
Ataerkil geleneğin etkisi	1. Ataerkil geleneğin etkisi altında ki hemşirelik mesleği hemşirelerinin özlük hakları bilincini olumsuz yönde etkilemektedir.	0,753	174,531	0,855
	2. Ataerkil geleneğin biçtiği rollerden dolayı (anne, baci, eş rolü) hemşire mesleğini ikinci planda görmektedir.	0,749		
	3. Hemşirelik mesleği, ataerkil geleneğin etkisi altındadır.	0,703		
	4. 'Evin geçimini erkek sağlar 'gibi geleneksel kabullerden dolayı hemşirelerinin mesleğine yaklaşımı ikinci planda olmaktadır.	0,691		
	5. Hemşirenin anne, eş, baci gibi algısından dolayı iş yerinde yaşadığı problemlere yaklaşımı kısa vadede çözüme yakın olup uzun vadede hemşirelik mesleğine katkıda bulunmaktan uzaktır.	0,656		
	6. Hemşireliğin statüsü, kadının statüsünün düşüklüğünün yansımasıdır.	0,648		
	7. Toplumun hemşirelik mesleğiyle ilgili iş ortamında ki beklentileri (anne, baci, eş) hemşireliğin imajını olumsuz yönde etkilemektedir.	0,552		
	8. Hemşirenin mesleki bilinçsizliği toplumun kendine biçtiği rolü (anne, baci, eş) kabul etmesinde etkili olmuştur.	0,526		
Eğitim düzeyi etkisi	1. Eğitim seviyesinde ki artış, iş kalitesine olumlu yönde katkıda bulunmaktadır	0,817	9,910	0,768
	2. Eğitim seviyesinde ki artış, özlük hakları bilincine olumlu yönde katkıda bulunmaktadır.	0,726		
	3. Farklı eğitim düzeyinde ki hemşire ve ebelerin mesleğe yaklaşımları da birbirinden farklıdır	0,666		

	4. Sağlık okulu ve sağlık meslek lisesinden yetişen hemşirelerle, ön lisans ve lisans mezunu hemşirelerin bilgi düzeyleri birbirinden farklıdır.	0,659		
	5. Hemşirenin eğitim düzeyinde ki artış, hemşire-doktor ilişkisinin daha profesyonel olmasını sağlamaktadır.	0,595		
Cinsiyetin etkisi	1. Hemşirenin cinsel kimliği, idari personelle ilişkisini olumsuz yönde etkilemektedir.	0,789		
	2. Hemşirenin cinsel kimliği, yardımcı sağlık personeliyle ilişkisini olumsuz yönde etkilemektedir.	0,785		
	3. Hemşirenin doktorla ilişkisi, ideal olandan (profesyonellikten) uzaktır.	0,623	8,894	0,732
	4. Hemşireliğin bir kadın mesleği olarak algılanması, hemşire -doktor ilişkisini olumsuz yönde etkilemektedir.	0,593		
	5. Hemşirelik mesleği, kadın mesleği olarak algılanmaktadır.	0,333		
Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi	1. Hemşirenin ebeveyninin sosyoekonomik düzeyi, hemşirenin çalışma şartlarının belirlenmesinde etkilidir.	0,778		
	2. Hemşirenin ebeveyninin sosyoekonomik düzeyi, hemşirenin özlük hakları bilincinde etkilidir.	0,768	8,463	0,773
	3. Hemşirenin ebeveyninin sosyoekonomik düzeyi, hemşirenin mesleki özgüveninde etkilidir.	0,717		
Örgütlenmenin etkisi	1. Mesleğe erken yaşta başlama (yetişkin olmayan yaşlarda) hemşirenin özlük hakları bilincini olumsuz yönde etkilemektedir.	0,842		
	2. Sağlık okulu ve sağlık meslek lisesi okuyan hemşirelerin, reşit olmayan yaşlarda hastane ortamında yüklendikleri sorumluluklardan dolayı ruhsal gelişimleri olumsuz yönde etkilenmektedir.	0,770		
	3. Hemşirelik mesleğini icra edenlerin çoğunun kadın olması mesleki örgütlenmeyi olumsuz yönde etkilemektedir.	0,577	8,443	0,746
	4. Hemşirelerin eğitim yetersizliği, çalışma şartlarının zorluğu ve mesleki bilinçsizlikleri mesleki örgütlenmeyi olumsuz yönde etkilemektedir.	0,520		
Medeni durumun etkisi	1. Hemşirelerin medeni durumları arasında ki fark, hemşirelerin çalışma saatlerinin belirlenmesinde etkilidir.	0,860		
	2. Hemşirelerin medeni durumları arasında ki fark, hemşirelerin çalıştığı birimin belirlenmesinde etkilidir.	0,837	7,213	0,776
	3. Hemşirelerin eşlerinin sosyo ekonomik düzeyi, hemşirelerin çalışma şartlarının belirlenmesinde etkilidir.	0,586		

Ataerkil geleneğin etkisi boyutunu oluşturan 8 maddenin güvenilirliği 0,855 olarak bulunmuştur. Faktör analizi yapıldığında %14,5 varyans oranı ile tek faktör olduğu görülmüştür. Eğitim düzeyi etkisi boyutunu oluşturan 5 maddenin güvenilirliği 0,768 olarak bulunmuştur. Faktör analizi yapıldığında %9,9 varyans oranı ile tek faktör olduğu görülmüştür. Cinsiyetin etkisi boyutunu oluşturan 5 maddenin güvenilirliği 0,732 olarak bulunmuştur. Faktör analizi yapıldığında %8,9 varyans oranı ile tek faktör olduğu görülmüştür. Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi boyutunu oluşturan 3 maddenin güvenilirliği 0,773 olarak bulunmuştur. Faktör analizi yapıldığında %8,5 varyans oranı ile tek faktör olduğu görülmüştür.

Örgütlenmenin etkisi boyutunu oluşturan 4 maddenin güvenilirliği 0,746 olarak bulunmuştur. Faktör analizi yapıldığında %8,4 varyans oranı ile tek faktör olduğu görülmüştür. Medeni durumun etkisi boyutunu oluşturan 3 maddenin güvenilirliği 0,776 olarak bulunmuştur. Faktör analizi yapıldığında %7,2 varyans oranı ile tek faktör olduğu görülmüştür. KMO değeri = 0,865 olarak bulunmuştur.

4.5.2. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Ölçeğine İlişkin Güvenilirlik Çalışması

Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü ölçeğindeki 5 maddenin genel güvenilirliği 0,715 olarak bulunmuştur. Yapılan Kmo ve Barlett analizi sonucunda KMO değerinin 0,722 olarak Barlett değerinin ise 0,05 den küçük olduğu ve faktör analizinin yapılabilir olduğu görülmüştür. Faktör analizi sonucunda toplam varyansı %47,26 olan 1 faktör oluşmuştur.

Tablo 4. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Ölçeği Faktör Yapısı

Boyut	Madde	Faktör Yüğü	Varyans	Cronbach's Alpha
Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü	1. Hemşirelerin eğitim düzeyinde ki artış, ekip çalışmasında ki görev dağılımını, olumlu yönde etkilemektedir.	0,821	47,259	0,715
	2. Hemşirelerinin eğitim düzeyinde ki artış,	0,774		

statüsünün artmasına yol açmaktadır.	
3. Toplumun (çevrenin) hemşireye bakış açısı hemşirenin anne, bacı, eş gibi şefkatle beslenen rolleri kabullenmesinde etkili olmuştur.	0,675
4. Hemşirenin bilgi düzeyi, mesleki bilinci ve özgüveni arttıkça, toplumun (çevrenin) hemşireye biçtiği rolü reddedip, mesleğe profesyonel yaklaşımı artmaktadır.	0,624
5. Kadın ve erkek hemşireler arasında ki biyolojik, fizyolojik ve psikolojik farklılıkları göz önünde bulundurularak uygun alan ve bakım sürecinde yer almaları, mesleğe olumlu katkıda bulunmaktadır.	0,496
Toplam Varyans %47,26	

Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü boyutunu oluşturan 5 maddenin güvenilirliği 0,715 olarak bulunmuştur. Faktör analizi yapıldığında %47,26 varyans oranı ile tek faktör olduğu görülmüştür. KMO değeri = 0,722 olarak bulunmuştur.

5. BULGULAR

Bu bölümde, sırasıyla araştırma evrenindeki örneklem grubunun demografik özellikleri ve ölçeklere ilişkin bulgular ile bunların yorumlarına yer verilmiştir.

5.1. Örneklem Grubuna İlişkin Demografik Özellikler

Tablo 5. Hemşirelerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

		Frekans	Yüzde (%)	
Cinsiyet	Kadın	499	86,3	
	Erkek	79	13,7	
	Toplam	578	100,0	
Yaş	20-25	134	23,2	
	26-30	167	28,9	
	31-35	156	27,0	
	36-40	65	11,2	
	40 üzeri	56	9,7	
	Toplam	578	100,0	
	Doğum yeri	Şehir	220	38,1
		İlçe	236	40,8
Köy		122	21,1	
Toplam		578	100,0	
Yaşamı boyunca en uzun süre kaldığınız yer	Şehir	371	64,2	
	İlçe	161	27,9	
	Köy	46	8,0	
Yaşamı boyunca en uzun süre bulunduğunuz yerde ki kalma süresi	Toplam	578	100,0	
	1-5 yıl	15	2,6	
	6-10 yıl	75	13,0	
	11-15	117	20,2	
	15 üzeri	371	64,2	
Toplam	578	100,0		

Araştırmaya katılan hemşirelerin 499'u (% 86,3) kadın, 79'u (% 13,7) erkektir. 134'ü (% 23,2) 20-25, 167'si (% 28,9) 26-30, 156'sı (% 27,0) 31-35, 65'i (% 11,2) 36-40, 56'sı (% 9,7) 40 yaş ve üzeridir. 220'si (% 38,1) şehir, 236'sı (% 40,8) ilçe, 122'si (% 21,1) köy doğumludur. Yaşamı boyunca en uzun süre kaldığınız yer; 371'i (% 64,2) şehir, 161'i (% 27,9) ilçe, 46'sı (% 8,0) köydür. Yaşamı boyunca en

uzun süre bulunduğu yerde ki kalma süresi 15'i (% 2,6) 1-5 yıl, 75'i (% 13,0) 6-10 yıl, 117'si (% 20,2) 11-15, 371'i (% 64,2) 15 üzeridir.

Tablo 6. Hemşirelerin Ebeveyn Özelliklerine Göre Dağılımı

		Frekans	Yüzde (%)
Anne doğum yeri	Şehir	61	10,6
	İlçe	136	23,5
	Köy	381	65,9
	Toplam	578	100,0
Baba doğum yeri	Şehir	62	10,7
	İlçe	147	25,4
	Köy	369	63,8
	Toplam	578	100,0
Ebeveyninin şu an yaşamakta olduğu yer	Şehir	294	50,9
	İlçe	191	33,0
	Köy	88	15,2
	Cevapsız	5	0,9
Ebeveyninin halen yaşamakta olduğu yerde ki kalma süresi	Genel Toplam	578	100,0
	1-5	34	5,9
	6-10	47	8,1
	11-15	49	8,5
Ebeveyninin daha önce yaşadığı yer	15 üzeri	444	76,8
	Cevapsız	4	0,7
	Genel Toplam	578	100,0
	Şehir	162	28,0
Ebeveyninin daha önce yaşadığı yerde ki kalma süresi ne kadar	İlçe	415	71,8
	Cevapsız	1	0,2
	Genel Toplam	578	100,0
	1-5	45	7,8
Ebeveyninin gelir düzeyi	6-10	63	10,9
	11-15	76	13,1
	15 üzeri	393	68,0
	Cevapsız	1	0,2
Ebeveyninin gelir düzeyi	Genel Toplam	578	100,0
	Orta	452	78,2
	Ortanın üstü	102	17,6
	Üst	21	3,6
Ebeveyninin gelir düzeyi	Cevapsız	3	0,5
	Genel Toplam	578	100,0

Araştırmaya katılan hemşirelerin Anne doğum yeri 61'i (% 10,6) şehir, 136'sı (% 23,5) ilçe, 381'i (% 65,9) köydür. Baba doğum yeri 62'si (% 10,7) şehir, 147'si (% 25,4) ilçe, 369'u (% 63,8) köydür. Ebeveyninin şu an yaşamakta olduğu yer 294'ü (% 50,9) şehir, 191'i (% 33,0) ilçe, 88'i (% 15,2) köydür. Ebeveyninin halen yaşamakta olduğu yerde ki kalma süresi 34'ü (% 5,9) 1-5, 47'si (% 8,1) 6-10, 49'u (% 8,5) 11-15, 444'ü (% 76,8) 15 yıl ve üzeridir. Ebeveyninin daha önce yaşadığı yer 162'si (% 28,0) şehir, 415'i (% 71,8) ilçedir. Ebeveyninin daha önce yaşadığı yerde ki kalma süresi 45'i (% 7,8) 1-5, 63'ü (% 10,9) 6-10, 76'sı (% 13,1) 11-15, 393'ü (% 68,0) 15 yıl ve üzeridir. Ebeveyninin gelir düzeyi 452'si (% 78,2) orta, 102'si (% 17,6) ortanın üstü, 21'i (% 3,6) üst düzeydir.

Tablo 7. Hemşirelerin Medeni Durum ve Evlilik Özelliklerine Göre Dağılımı

		Frekans	Yüzde (%)
Medeni durum	Bekâr	211	36,5
	Evli	367	63,5
	Toplam	578	100,0
Evlenme yaşı	18-20	41	7,1
	21-25	229	39,6
	26-30	82	14,2
	30 üzeri	15	2,6
	Cevapsız	211	36,5
	Genel Toplam	578	100,0
Evlilik süresi	0	1	0,2
	1-5	136	23,5
	6-10	105	18,2
	11-15	63	10,9
	15 üzeri	62	10,7
	Cevapsız	211	36,5
Genel Toplam	Genel Toplam	578	100,0
	Evet	288	49,8
	Hayır	79	13,7
Çocuk durumu	Cevapsız	211	36,5
	Genel Toplam	578	100,0
	0	79	13,7
Çocuk sayısı	1	146	25,3
	2	130	22,5

	3	12	2,1
	Cevapsız	211	36,5
	Genel Toplam	578	100,0
Eş doğum yeri	Şehir	140	24,2
	İlçe	123	21,3
	Köy	102	17,6
	Cevapsız	213	36,9
	Genel Toplam	578	100,0
Eş eğitim düzeyi	İlkokul	32	5,5
	Ortaokul	12	2,1
	Lise	139	24,0
	Ön lisans	54	9,3
	Lisans	101	17,5
	Lisansüstü	27	4,7
	Cevapsız	213	36,9
Eş gelir düzeyi	Genel Toplam	578	100,0
	Orta	224	38,8
	Ortanın üstü	108	18,7
	Üst	14	2,4
	Yok	19	3,3
	Cevapsız	213	36,9
	Genel Toplam	578	100,0
Kardeş sayısı	1	22	3,8
	2	115	19,9
	3	171	29,6
	4	270	46,7
	Toplam	578	100,0

Araştırmaya katılan hemşirelerin 211'i (% 36,5) bekar, 367'si (% 63,5) evlidir. Evli olan hemşirelerin 41'i (% 7,1) 18-20, 229'u (% 39,6) 21-25, 82'si (% 14,2) 26-30, 15'i (% 2,6) 30 üzeri yaşında evlenmiştir. 1'i (% 0,2) 0, 136'sı (% 23,5) 1-5, 105'i (% 18,2) 6-10, 63'ü (% 10,9) 11-15, 62'si (% 10,7) 15 yıl ve üzeri zamandır evlidir. 288'inin (% 49,8) çocuğu vardır. Çocuğu olan hemşirelerin 146'sı (% 25,3) 1, 130'u (% 22,5) 2, 12'si (% 2,1) 3 çocuk sahibidir. Eş doğum yeri 140'ı (% 24,2) şehir, 123'ü (% 21,3) ilçe, 102'si (% 17,6) köydür. Eş eğitim düzeyi 32'si (% 5,5) ilkokul, 12'si (% 2,1) ortaokul, 139'u (% 24,0) lise, 54'ü (% 9,3) ön lisans, 101'i (% 17,5) lisans, 27'si (% 4,7) lisansüstüdür. Eş gelir düzeyi 224'ü (% 38,8) orta, 108'i (% 18,7)

ortanın üstü, 14'ü (% 2,4) üst, 19'u (% 3,3) geliri yoktur. Araştırmaya katılan hemşirelerin Kardeş sayısı 22'si (% 3,8) 1, 115'i (% 19,9) 2, 171'i (% 29,6) 3, 270'i (% 46,7) 4'tür.

Tablo 8. Hemşirelerin Meslek Özelliklerine Göre Dağılımı

		Frekans	Yüzde (%)
İlk görev yaptığı yer	Şehir	426	73,7
	İlçe	98	17,0
	Köy	54	9,3
	Toplam	578	100,0
İlk görev yerinde ki çalışma süresi	1-3	340	58,8
	4-6	118	20,4
	7-10	81	14,0
	10 üzeri	39	6,7
	Toplam	578	100,0
İlk göreve başladığı sağlık kuruluşu	Sağlık evi	46	8,0
	Sağlık ocağı	71	12,3
	Hastane	461	79,8
	Toplam	578	100,0
Meslekte görev süresi	1-5	185	32,0
	6-10	146	25,3
	11-15	107	18,5
	15-20	72	12,5
	20 üzeri	68	11,8
	Toplam	578	100,0
Halen görev yaptığı hastanede ki çalışma süresi	1-3	250	43,3
	4-6	117	20,2
	7-10	95	16,4
	10 üzeri	116	20,1
	Toplam	578	100,0
Çalışmakta olduğu birim	İdari bölüm	45	7,8
	Laboratuvar	10	1,7
	Servis	274	47,4
	Yoğun bakım	76	13,1
	Ameliyathane	47	8,1
	Acil	81	14,0
	Diğer	45	7,8
	Toplam	578	100,0
Birimde görev süresi	1-3	354	61,2
	4-6	107	18,5
	7-10	55	9,5
	10 üzeri	62	10,7

	Toplam	578	100,0
Birimde nöbet tutma durumu	Evet	420	72,7
	Hayır	155	26,8
	Cevapsız	3	0,5
	Genel Toplam	578	100,0
Aylık nöbet sayısı	1-3	102	17,6
	4-6	172	29,8
	7-10	124	21,5
	10 üzeri	50	8,7
	Cevapsız	130	22,5
	Genel Toplam	578	100,0

Araştırmaya katılan hemşirelerin İlk görev yaptığı yer; 426'sı (% 73,7) şehir, 98'i (% 17,0) ilçe, 54'ü (% 9,3) köydür. İlk görev yerinde ki çalışma süresi 340'ı (% 58,8) 1-3, 118'i (% 20,4) 4-6, 81'i (% 14,0) 7-10, 39'u (% 6,7) 10 yıl ve üzeridir. İlk göreve başladığı sağlık kuruluşu 46'sı (% 8,0) sağlık evi, 71'i (% 12,3) sağlık ocağı, 461'i (% 79,8) hastanedir. Meslekte görev süresi 185'i (% 32,0) 1-5, 146'sı (% 25,3) 6-10, 107'si (% 18,5) 11-15, 72'si (% 12,5) 15-20, 68'i (% 11,8) 20 yıl ve üzeridir. Halen görev yaptığı hastanede ki çalışma süresi 250'si (% 43,3) 1-3, 117'si (% 20,2) 4-6, 95'i (% 16,4) 7-10, 116'sı (% 20,1) 10 yıl ve üzeridir. 45'i (% 7,8) idari bölüm, 10'u (% 1,7) laboratuvar, 274'ü (% 47,4) servis, 76'sı (% 13,1) yoğun bakım, 47'si (% 8,1) ameliyathane, 81'i (% 14,0) acil, 45'i (% 7,8) diğer birimlerde çalışmaktadır. Birimde görev süresi 354'ü (% 61,2) 1-3, 107'si (% 18,5) 4-6, 55'i (% 9,5) 7-10, 62'si (% 10,7) 10 yıl ve üzeridir. 420'si (% 72,7) çalıştığı birimde nöbet tutmaktadır. Aylık nöbet sayısı 102'si (% 17,6) 1-3, 172'si (% 29,8) 4-6, 124'ü (% 21,5) 7-10, 50'si (% 8,7) 10 ve üzeridir.

Tablo 9. Hemşirelerin Çalışma Saatleri Dışında Etkinliğe Katılmalarına Göre Dağılımı

		Frekans	Yüzde (%)
Çalışma saatleri dışında herhangi bir etkinliğe katılma durumu	Evet	201	34,8
	Hayır	372	64,4
	Cevapsız	5	0,9
	Genel Toplam	578	100,0
Etkinlik	Spor	39	6,7
	Sanat ve kültürel	96	16,6
	Spor/sanat ve	38	6,6

kültürel		
Diğer	56	9,7
Cevapsız	349	60,4
Genel Toplam	578	100,0

Araştırmaya katılan hemşirelerin 201'i (% 34,8) Çalışma saatleri dışında herhangi bir etkinliğe katıldıklarını belirtmişlerdir. Çalışma saatleri dışında herhangi bir etkinliğe katılanların 39'u (% 6,7) spor, 96'sı (% 16,6) sanat ve kültürel, 38'i (% 6,6) spor/sanat ve kültürel, 56'sı (% 9,7) diğer etkinliklere katıldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 10. Hemşirelerin Gelir ve Harcama Özelliklerine Göre Dağılımı

		Frekans	Yüzde (%)
Gelirinizin öz bakımınızla ilgili harcamalarınız için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?	Evet	99	17,1
	Hayır	479	82,9
	Toplam	578	100,0
Harcamalarınızın dağılımını yaptığınızda aşağıdakilerden hangisi en fazla yer tutmaktadır?	Barınma	193	33,4
	Temel ihtiyaç	342	59,2
	Giyim-kuşam	32	5,5
	Kültürel-sanatsal	8	1,4
	Hobiler	3	0,5
	Toplam	578	100,0

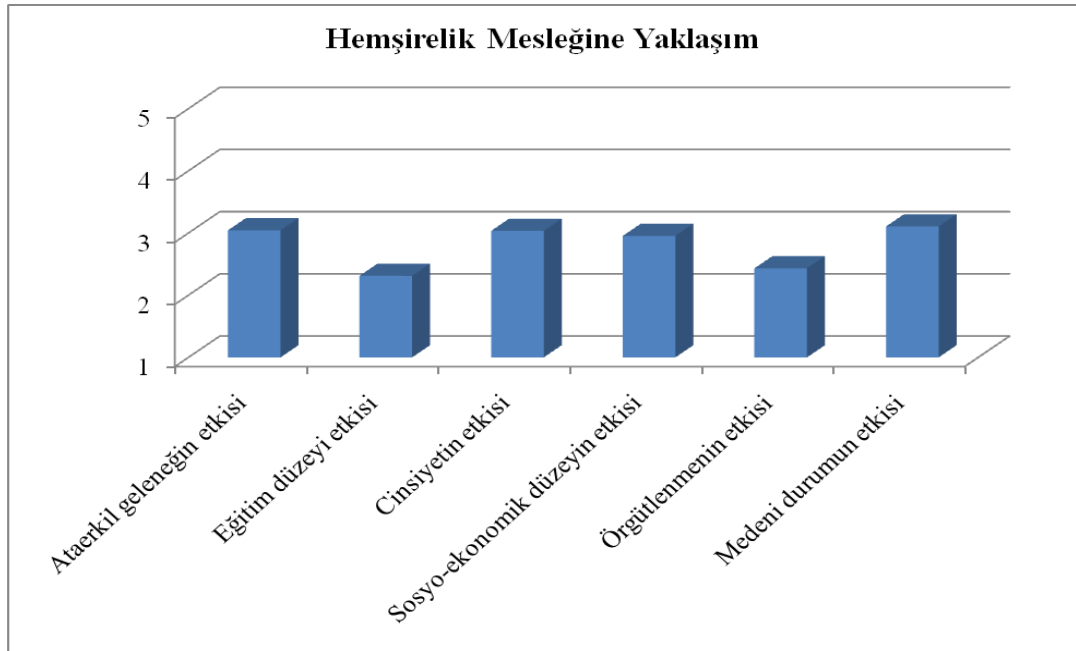
Araştırmaya katılan hemşirelerin 99'u (% 17,1) Gelirinizin öz bakımınızla ilgili harcamalarınız için yeterli olduğunu düşünmektedir. 193'ü (% 33,4) barınma, 342'si (% 59,2) temel ihtiyaç, 32'si (% 5,5) giyim-kuşam, 8'i (% 1,4) kültürel-sanatsal, 3'ü (% 0,5) hobilerin harcama dağılımında en fazla yer tuttuğunu düşünmektedir.

4.6. Hemşirelik Mesleğine Yaklaşımlara Dair Bulgular

Tablo 11. Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeyleri

	N	Ort.	S.s	Min.	Max.
Ataerkil geleneğin etkisi	578	3,044	0,824	1	5
Eğitim düzeyi etkisi	578	2,312	0,876	1	5
Cinsiyetin etkisi	578	3,035	0,777	1	5
Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi	578	2,954	0,991	1	5
Örgütlenmenin etkisi	578	2,432	0,909	1	5
Medeni durumun etkisi	578	3,106	1,079	1	5

Araştırmaya katılan hemşirelere göre; Hemşirelik Mesleğine Yaklaşımında Ataerkil geleneğin etkisi ortalama 3,044; Eğitim düzeyi etkisi ortalama 2,312; Cinsiyetin etkisi ortalama 3,035; Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi ortalama 2,954; Örgütlenmenin etkisi ortalama 2,432; Medeni durumun etkisi ortalama 3,106 olarak bulunmuştur. Araştırmaya katılan hemşirelere göre Hemşirelik Mesleğine Yaklaşımında en yüksek etki Medeni durumun etkisi en düşük etki Eğitim düzeyi etkisidir.

Şekil 1. Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım

Tablo 12. Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeylerinin Alt Boyutları Arasındaki İlişkilere İlişkin Korelasyon Analizi

		Ataerkil geleneğin etkisi	Eğitim düzeyi etkisi	Cinsiyetin etkisi	Sosyo- ekonomik düzeyin etkisi	Örgütlen menin etkisi	Medeni durumun etkisi
Ataerkil geleneğin etkisi	r	1,000	0,292	0,486	0,368	0,506	0,262
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	N	578	578	578	578	578	578
Eğitim düzeyi etkisi	r	0,292	1,000	0,417	0,268	0,337	0,274
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	N	578	578	578	578	578	578
Cinsiyetin etkisi	r	0,486	0,417	1,000	0,429	0,443	0,267
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	N	578	578	578	578	578	578
Sosyo- ekonomik düzeyin etkisi	r	0,368	0,268	0,429	1,000	0,265	0,446
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	N	578	578	578	578	578	578
Örgütlen menin etkisi	r	0,506	0,337	0,443	0,265	1,000	0,188
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	N	578	578	578	578	578	578
Medeni durumun etkisi	r	0,262	0,274	0,267	0,446	0,188	1,000
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	N	578	578	578	578	578	578

Araştırmaya katılan hemşirelere göre eğitim düzeyi etkisi alt boyutu ile ataerkil geleneğin etkisi alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %29,2 pozitif yönde anlamlı ilişki

bulunmuştur. ($r=0,292$; $p=0,000<0,05$). Buna göre eğitim düzeyi etkisi alt boyutu puanı arttıkça ataerkil geleneğin etkisi alt boyutu puanı da artmaktadır.

Cinsiyetin etkisi alt boyutu ile ataerkil geleneğin etkisi alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %48,6 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,486$; $p=0,000<0,05$). Buna göre cinsiyetin etkisi alt boyutu puanı arttıkça ataerkil geleneğin etkisi alt boyutu puanı da artmaktadır.

Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi alt boyutu ile ataerkil geleneğin etkisi alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %36,8 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,368$; $p=0,000<0,05$). Buna göre sosyo-ekonomik düzeyin etkisi alt boyutu puanı arttıkça ataerkil geleneğin etkisi alt boyutu puanı da artmaktadır.

Örgütlenmenin etkisi alt boyutu ile ataerkil geleneğin etkisi alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %50,6 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,506$; $p=0,000<0,05$). Buna göre örgütlenmenin etkisi alt boyutu puanı arttıkça ataerkil geleneğin etkisi alt boyutu puanı da artmaktadır.

Medeni durumun etkisi alt boyutu ile ataerkil geleneğin etkisi alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %26,2 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,262$; $p=0,000<0,05$). Buna göre medeni durumun etkisi alt boyutu puanı arttıkça ataerkil geleneğin etkisi alt boyutu puanı da artmaktadır.

Cinsiyetin etkisi alt boyutu ile eğitim düzeyi etkisi alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %41,7 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,417$; $p=0,000<0,05$). Buna göre cinsiyetin etkisi alt boyutu puanı arttıkça eğitim düzeyi etkisi alt boyutu puanı da artmaktadır.

Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi alt boyutu ile eğitim düzeyi etkisi alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %26,8 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,268$; $p=0,000<0,05$). Buna göre sosyo-ekonomik düzeyin etkisi alt boyutu puanı arttıkça eğitim düzeyi etkisi alt boyutu puanı da artmaktadır.

Örgütlenmenin etkisi alt boyutu ile eğitim düzeyi etkisi alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %33,7 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,337$; $p=0,000<0,05$). Buna göre örgütlenmenin etkisi alt boyutu puanı arttıkça eğitim düzeyi etkisi alt boyutu puanı da artmaktadır.

Medeni durumun etkisi alt boyutu ile eğitim düzeyi etkisi alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %27,4 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,274$; $p=0,000<0,05$). Buna göre medeni durumun etkisi alt boyutu puanı arttıkça eğitim düzeyi etkisi alt boyutu puanı da artmaktadır.

Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi alt boyutu ile cinsiyetin etkisi alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %42,9 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,429$; $p=0,000<0,05$). Buna göre sosyo-ekonomik düzeyin etkisi alt boyutu puanı arttıkça cinsiyetin etkisi alt boyutu puanı da artmaktadır.

Örgütlenmenin etkisi alt boyutu ile cinsiyetin etkisi alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %44,3 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,443$; $p=0,000<0,05$). Buna göre örgütlenmenin etkisi alt boyutu puanı arttıkça cinsiyetin etkisi alt boyutu puanı da artmaktadır.

Medeni durumun etkisi alt boyutu ile cinsiyetin etkisi alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %26,7 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,267$; $p=0,000<0,05$). Buna göre

medeni durumun etkisi alt boyutu puanı arttıkça cinsiyetin etkisi alt boyutu puanı da artmaktadır.

Örgütlenmenin etkisi alt boyutu ile sosyo-ekonomik düzeyin etkisi alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %26,5 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,265$; $p=0,000<0,05$). Buna göre örgütlenmenin etkisi alt boyutu puanı arttıkça sosyo-ekonomik düzeyin etkisi alt boyutu puanı da artmaktadır.

Medeni durumun etkisi alt boyutu ile sosyo-ekonomik düzeyin etkisi alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %44,6 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,446$; $p=0,000<0,05$). Buna göre medeni durumun etkisi alt boyutu puanı arttıkça sosyo-ekonomik düzeyin etkisi alt boyutu puanı da artmaktadır.

Medeni durumun etkisi alt boyutu ile örgütlenmenin etkisi alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %18,8 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,188$; $p=0,000<0,05$). Buna göre medeni durumun etkisi alt boyutu puanı arttıkça örgütlenmenin etkisi alt boyutu puanı da artmaktadır.

5.2. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statüye Dair Bulgular

Tablo 13. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Düzeyleri

	N	Ort.	S.s	Min.	Max.
Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü	578	2,33	0,731	1	5

Araştırmaya katılan hemşirelere göre Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü ortalama 2,33 olarak bulunmuştur.

Tablo 14. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü İle Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeyleri Arasındaki İlişkiye İlişkin Korelasyon Analizi

		Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü
Ataerkil geleneğin etkisi	r	0,421
	p	0,000
	N	578
Eğitim düzeyi etkisi	r	0,541
	p	0,000
	N	578
Cinsiyetin etkisi	r	0,307
	p	0,000
	N	578
Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi	r	0,295
	p	0,000
	N	578
Örgütlenmenin etkisi	r	0,332
	p	0,000
	N	578
Medeni durumun etkisi	r	0,285
	p	0,000
	N	578

Araştırmaya katılan hemşirelere göre, ataerkil geleneğin etkisi alt boyutu ile hemşireliğe İlişkin toplumsal statü alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %42,1 düzeyinde pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,421$; $p=0,000<0,05$). Buna göre ataerkil geleneğin etkisi alt boyutu puanı arttıkça hemşireliğe İlişkin toplumsal statü alt boyutu puanı da artmaktadır.

Eğitim düzeyi etkisi alt boyutu ile hemşireliğe İlişkin toplumsal statü alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %54,1 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,541$; $p=0,000<0,05$). Buna göre eğitim düzeyi etkisi alt boyutu puanı arttıkça hemşireliğe İlişkin toplumsal statü alt boyutu puanı da artmaktadır.

Cinsiyetin etkisi alt boyutu ile hemşireliğe İlişkin toplumsal statü alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar

arasında %30,7 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,307$; $p=0,000<0,05$). Buna göre cinsiyetin etkisi alt boyutu puanı arttıkça hemşireliğe İlişkin toplumsal statü alt boyutu puanı da artmaktadır.

Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi alt boyutu ile hemşireliğe İlişkin toplumsal statü alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %29,5 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,295$; $p=0,000<0,05$). Buna göre sosyo-ekonomik düzeyin etkisi alt boyutu puanı arttıkça hemşireliğe İlişkin toplumsal statü alt boyutu puanı da artmaktadır.

Örgütlenmenin etkisi alt boyutu ile hemşireliğe İlişkin toplumsal statü alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %33,2 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,332$; $p=0,000<0,05$). Buna göre örgütlenmenin etkisi alt boyutu puanı arttıkça hemşireliğe İlişkin toplumsal statü alt boyutu puanı da artmaktadır.

Medeni durumun etkisi alt boyutu ile hemşireliğe İlişkin toplumsal statü alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %28,5 pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=0,285$; $p=0,000<0,05$). Buna göre medeni durumun etkisi alt boyutu puanı arttıkça hemşireliğe İlişkin toplumsal statü alt boyutu puanı da artmaktadır.

5.3. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statünün Hemşirelik Mesleğine İlişkin Yaklaşımlardan Etkilenme Düzeyine Dair Bulgular

Tablo 15. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Düzeyinin Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Boyutlarından Etkilenip Etkilenmeme Durumunun Regresyon Analizi ile İncelenmesi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model (p)	R ²
Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü	Sabit	0,585	4,999	0,000	58,974	0,000	0,376
	Ataerkil geleneğin etkisi	0,227	6,196	0,000			
	Eğitim düzeyi etkisi	0,367	11,747	0,000			
	Cinsiyetin etkisi	-0,069	-1,752	0,080			

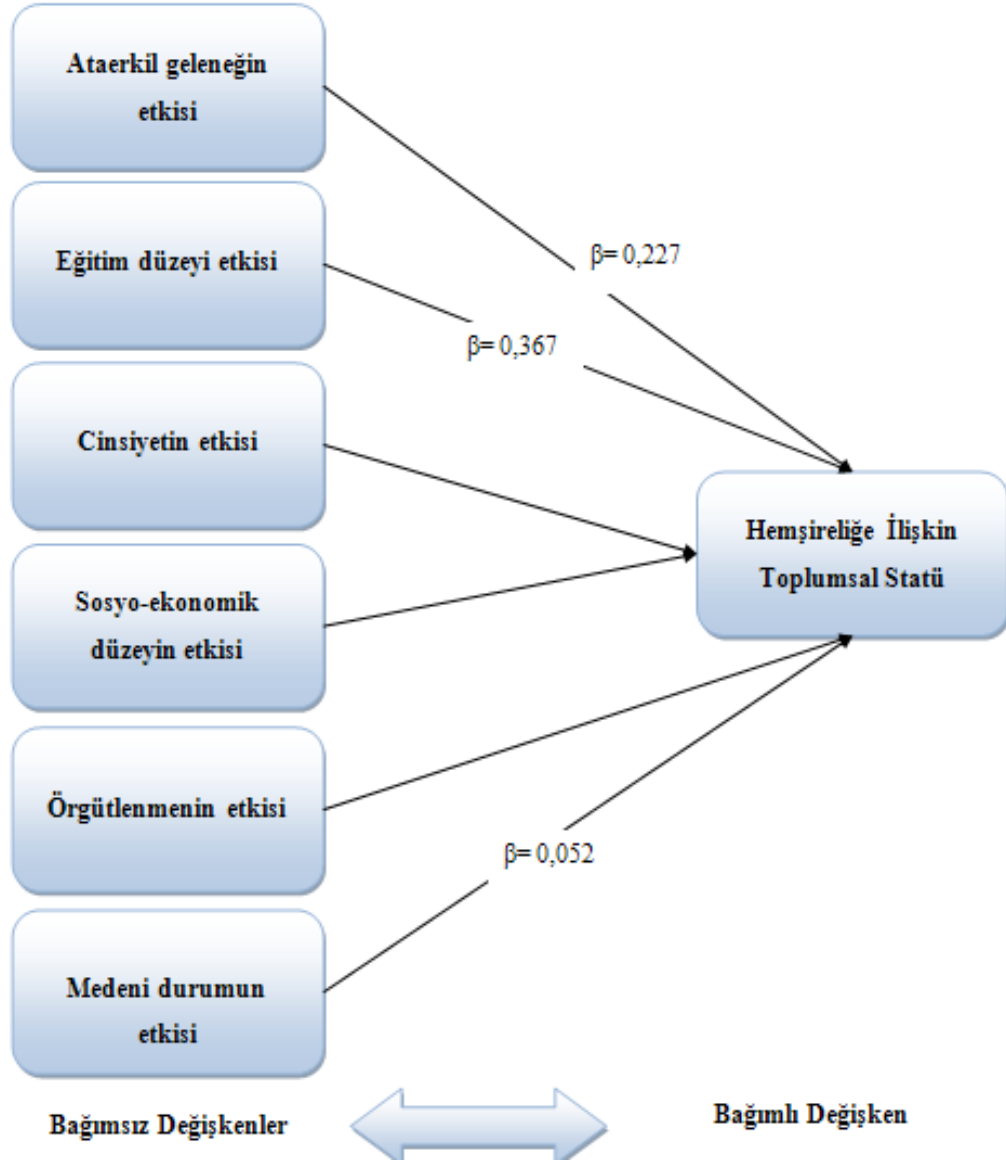
Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi	0,048	1,646	0,100
Örgütlenmenin etkisi	0,044	1,378	0,169
Medeni durumun etkisi	0,052	2,062	0,040

Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü düzeyinin Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım boyutlarından etkilenme durumunu test etmek için yapılan regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlıdır ($F=58,974$; $p=0,000<0,05$).

Ataerkil geleneğin etkisi 1 birim arttığında Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü 0,227 birim artmaktadır. ($\beta=0,227$; $t=6,196$; $p=0,000<0,05$). Eğitim düzeyi etkisi 1 birim arttığında Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü 0,367 birim artmaktadır. ($\beta=0,367$; $t=11,747$; $p=0,000<0,05$). Medeni durumun etkisi 1 birim arttığında Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü 0,052 birim artmaktadır. ($\beta=0,052$; $t=2,062$; $p=0,040<0,05$).

Cinsiyetin etkisi Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statüsünü istatistiksel olarak etkilememektedir ($t=-1,752$; $p=0,080>0,05$). Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statüsünü istatistiksel olarak etkilememektedir ($t=1,646$; $p=0,100>0,05$). Örgütlenmenin etkisi Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü ünü istatistiksel olarak etkilememektedir ($t=1,378$; $p=0,169>0,05$).

Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım, Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü düzeyini %37,6 oranında açıklamaktadır ($R^2=0,376$).

Şekil 2. Araştırmanın Modeli

5.5. Araştırmaya Katılan Hemşirelerin Demografik Özelliklerine Göre Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü ve Hemşirelik Mesleğine İlişkin Yaklaşımlardan Etkilenme Düzeylerine Dair Bulgular

Tablo 16. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Düzeyi ve Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeylerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü	Kadın	499	2,316	0,730	-0,807	0,420
	Erkek	79	2,387	0,738		
Ataerkil geleneğin etkisi	Kadın	499	3,022	0,820	-1,637	0,102

	Erkek	79	3,185	0,839		
Eğitim düzeyi etkisi	Kadın	499	2,266	0,878	-3,199	0,001
	Erkek	79	2,603	0,811		
Cinsiyetin etkisi	Kadın	499	3,029	0,776	-0,498	0,619
	Erkek	79	3,076	0,787		
Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi	Kadın	499	2,973	0,990	1,184	0,237
	Erkek	79	2,831	0,994		
Örgütlenmenin etkisi	Kadın	499	2,362	0,875	-4,734	0,000
	Erkek	79	2,873	0,997		
Medeni durumun etkisi	Kadın	499	3,146	1,083	2,290	0,022
	Erkek	79	2,848	1,026		

Araştırmaya katılan hemşirelerin Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($t=-0,807$; $p=0,420>0,05$).

Araştırmaya katılan hemşirelerin Ataerkil geleneğin etkisi ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($t=-1,637$; $p=0,102>0,05$).

Araştırmaya katılan hemşirelerin Eğitim düzeyi etkisi ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=-3,20$; $p=0,001<0,05$). Erkek hemşirelere göre Eğitim düzeyi etkisi, kadın hemşirelere göre Eğitim düzeyi etkisinden yüksektir.

Araştırmaya katılan hemşirelerin Cinsiyetin etkisi ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($t=-0,498$; $p=0,619>0,05$).

Araştırmaya katılan hemşirelerin Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip

göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($t=1,184$; $p=0,237>0,05$).

Araştırmaya katılan hemşirelerin Örgütlenmenin etkisi ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=-4,73$; $p=0,000<0,05$). Erkek hemşirelere göre Örgütlenme etkisi, kadın hemşirelere göre Örgütlenme etkisinden yüksektir.

Araştırmaya katılan hemşirelerin Medeni durumun etkisi ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=2,29$; $p=0,022<0,05$). Kadın hemşirelere göre Medeni durumun etkisi, Erkek hemşirelere göre Medeni durumun etkisi puanlarından yüksektir.

Tablo 17. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Düzeyi ve Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeylerinin Yaşa Göre Dağılımı

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü	20-25	134	2,145	0,675	3,118	0,015
	26-30	167	2,376	0,747		
	31-35	156	2,396	0,756		
	36-40	65	2,440	0,800		
	40 üzeri	56	2,279	0,584		
Ataerkil geleneğin etkisi	20-25	134	2,975	0,835	0,349	0,845
	26-30	167	3,070	0,783		
	31-35	156	3,050	0,807		
	36-40	65	3,060	0,921		
	40 üzeri	56	3,100	0,866		
Eğitim düzeyi etkisi	20-25	134	2,036	0,777	5,400	0,000
	26-30	167	2,320	0,918		
	31-35	156	2,495	0,897		
	36-40	65	2,329	0,861		
	40 üzeri	56	2,418	0,791		
Cinsiyetin etkisi	20-25	134	3,006	0,804	1,082	0,365
	26-30	167	3,031	0,780		
	31-35	156	2,995	0,783		
	36-40	65	3,033	0,775		

	40 üzeri	56	3,235	0,681		
	20-25	134	2,923	0,937		
Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi	26-30	167	2,918	0,983		
	31-35	156	2,991	1,070	0,858	0,489
	36-40	65	2,851	0,965		
	40 üzeri	56	3,149	0,945		
	20-25	134	2,459	0,923		
Örgütlenmenin etkisi	26-30	167	2,419	0,959		
	31-35	156	2,412	0,904	1,146	0,334
	36-40	65	2,285	0,779		
	40 üzeri	56	2,629	0,870		
	20-25	134	2,953	1,001		
Medeni durumun etkisi	26-30	167	2,998	1,114		
	31-35	156	3,212	1,101	2,373	0,051
	36-40	65	3,251	1,070		
	40 üzeri	56	3,327	1,047		

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü puanları ortalamalarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=3,118$; $p=0,015<0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı post-hoc analizi sonucunda Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü puanları, Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü puanlarından düşüktür. 20-25 yaş grubunda olan hemşirelerin Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü puanları, 26-30 ve 31-35 yaş grubunda olan hemşirelerin Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü puanlarından düşüktür.

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Ataerkil geleneğin etkisi puanları ortalamalarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($F=0,349$; $p=0,845>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Eğitim düzeyi etkisi puanları ortalamalarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup

ortalamları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($F=5,400$; $p=0,000<0,05$). 20-25 yaş grubunda olan hemşirelerin Eğitim düzeyi etkisi puanları, 26-30, 31-35 ve 40 ve üzeri yaş grubunda olan hemşirelerin Eğitim düzeyi etkisi puanlarından düşüktür.

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Cinsiyetin etkisi puanları ortalamalarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır($F=1,082$; $p=0,365>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi puanları ortalamalarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır($F=0,858$; $p=0,489>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Örgütlenmenin etkisi puanları ortalamalarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır($F=1,146$; $p=0,334>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Medeni durumun etkisi puanları ortalamalarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır($F=2,373$; $p=0,051>0,05$).

Tablo 18. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Düzeyi ve Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeylerinin Doğum Yerine Göre Dağılımı

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü	Şehir	220	2,283	0,723	0,707	0,493
	İlçe	236	2,364	0,742		
	Köy	122	2,328	0,723		

	Şehir	220	3,026	0,776		
Ataerkil geleneğin etkisi	İlçe	236	3,103	0,843	1,226	0,294
	Köy	122	2,964	0,869		
	Şehir	220	2,249	0,857		
Eğitim düzeyi etkisi	İlçe	236	2,343	0,904	0,931	0,395
	Köy	122	2,364	0,857		
	Şehir	220	3,095	0,753		
Cinsiyetin etkisi	İlçe	236	3,035	0,794	1,807	0,165
	Köy	122	2,929	0,781		
	Şehir	220	2,917	0,979		
Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi	İlçe	236	2,999	1,012	0,418	0,659
	Köy	122	2,934	0,976		
	Şehir	220	2,472	0,901		
Örgütlenmenin etkisi	İlçe	236	2,426	0,924	0,489	0,614
	Köy	122	2,371	0,898		
	Şehir	220	3,083	1,065		
Medeni durumun etkisi	İlçe	236	3,138	1,082	0,185	0,831
	Köy	122	3,082	1,106		

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü puanları ortalamalarının doğum yeri değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($F=0,707$; $p=0,493 > 0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Ataerkil geleneğin etkisi puanları ortalamalarının doğum yeri değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($F=1,226$; $p=0,294 > 0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Eğitim düzeyi etkisi puanları ortalamalarının doğum yeri değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($F=0,931$; $p=0,395 > 0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Cinsiyetin etkisi puanları ortalamalarının doğum yeri değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır.(F=1,807; p=0,165>0,05).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi puanları ortalamalarının doğum yeri değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır (F=0,418; p=0,659>0,05).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Örgütlenmenin etkisi puanları ortalamalarının doğum yeri değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır (F=0,489; p=0,614>0,05).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Medeni durumun etkisi puanları ortalamalarının doğum yeri değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır (F=0,185; p=0,831>0,05).

Tablo 19. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Düzeyi ve Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeylerinin Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

	Grup	N	Ort	Ss	F	P
Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü	Sağlık okulu	39	2,272	0,606		
	Sağlık meslek lisesi	160	2,498	0,854		
	Sağlık hizmetleri yüksek okulu	44	2,350	0,714		
	Sağlık yüksek okulu	116	2,219	0,690	2,685	0,010
	Sağlık bilimleri fak	12	2,300	0,779		
	Ön lisans	128	2,333	0,669		
	Lisans	58	2,203	0,635		
	Lisansüstü	21	1,962	0,496		
Ataerkil	Sağlık okulu	39	2,974	0,823	1,863	0,073

geleneğin etkisi	Sağlık meslek lisesi	160	3,207	0,915			
	Sağlık hizmetleri yüksek okulu	44	3,057	0,846			
	Sağlık yüksek okulu	116	2,918	0,692			
	Sağlık bilimleri fak	12	3,135	1,024			
	Ön lisans	128	2,999	0,819			
	Lisans	58	3,080	0,692			
	Lisansüstü	21	2,732	0,838			
	Sağlık okulu	39	2,318	0,900			
	Sağlık meslek lisesi	160	2,716	0,889			
	Sağlık hizmetleri yüksek okulu	44	2,232	0,782			
Eğitim düzeyi etkisi	Sağlık yüksek okulu	116	1,943	0,765	11,747	0,000	
	Sağlık bilimleri fak	12	2,167	0,994			
	Ön lisans	128	2,419	0,811			
	Lisans	58	1,910	0,730			
	Lisansüstü	21	1,962	0,781			
	Sağlık okulu	39	3,090	0,795			
	Sağlık meslek lisesi	160	3,221	0,863			
	Sağlık hizmetleri yüksek okulu	44	3,004	0,657			
	Sağlık yüksek okulu	116	2,895	0,690	3,014	0,004	
	Sağlık bilimleri fak	12	2,792	0,874			
Cinsiyetin etkisi	Ön lisans	128	3,046	0,760			
	Lisans	58	2,968	0,697			
	Lisansüstü	21	2,627	0,730			
	Sağlık okulu	39	2,906	0,908			
	Sağlık meslek lisesi	160	2,965	1,083			
	Sağlık hizmetleri yüksek okulu	44	3,083	1,057			
	Sağlık yüksek okulu	116	2,833	0,904	0,580	0,772	
	Sağlık bilimleri fak	12	2,944	0,993			
	Ön lisans	128	3,013	0,957			
	Lisans	58	3,034	0,969			
Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi	Lisansüstü	21	2,778	1,056			
	Sağlık okulu	39	2,545	1,062			
	Sağlık meslek lisesi	160	2,755	1,021			
	Sağlık hizmetleri yüksek okulu	44	2,523	0,823	7,089	0,000	
	Sağlık yüksek okulu	116	2,261	0,824			
	Sağlık bilimleri fak	12	2,792	1,172			
	Ön lisans	128	2,350	0,735			
	Örgütlenmenin etkisi						

	Lisans	58	2,022	0,703		
	Lisansüstü	21	1,940	0,737		
	Sağlık okulu	39	2,821	1,149		
	Sağlık meslek lisesi	160	3,163	1,086		
	Sağlık hizmetleri yüksek okulu	44	3,250	1,027		
Medeni durumun etkisi	Sağlık yüksek okulu	116	2,974	1,078	1,317	0,240
	Sağlık bilimleri fak	12	3,167	1,227		
	Ön lisans	128	3,255	1,075		
	Lisans	58	3,017	1,049		
	Lisansüstü	21	2,921	0,960		

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü puanları ortalamalarının eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=2,685$; $p=0,010<0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı post-hoc analizi sonucunda sağlık meslek lisesi mezunu olan hemşirelerin Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü puanları, sağlık yüksek okulu ve lisans üstü mezunu olan hemşirelerin Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü puanlarından yüksektir.

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Ataerkil geleneğin etkisi puanları ortalamalarının eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($F=1,863$; $p=0,073>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Eğitim düzeyi etkisi puanları ortalamalarının eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=11,747$; $p=0,000<0,05$). sağlık meslek lisesinin Eğitim düzeyi etkisi puanları, sağlık hizmetleri yüksek okulunun Eğitim düzeyi etkisi puanlarından yüksektir. Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı post-hoc analizi sonucunda sağlık meslek lisesi mezunu olan hemşirelerin Eğitim düzeyi

etkisi puanları, sağlık hizmetleri yüksek okulu, sağlık yüksek okulu, ön lisans, lisans ve lisans üstü mezunu olan hemşirelerin Eğitim düzeyi etkisi puanlarından yüksektir.

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Cinsiyetin etkisi puanları ortalamalarının eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=3,014$; $p=0,004<0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı post-hoc analizi sonucunda sağlık meslek lisesi mezunu olan hemşirelerin Cinsiyetin etkisi puanları, sağlık yüksek okulu ve lisans üstü mezunu olan hemşirelerin Cinsiyetin etkisi puanlarından yüksektir.

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi puanları ortalamalarının eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($F=0,580$; $p=0,772>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Örgütlenmenin etkisi puanları ortalamalarının eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=7,089$; $p=0,000<0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı post-hoc analizi sonucunda sağlık meslek lisesi mezunu olan hemşirelerin Örgütlenmenin etkisi puanları, sağlık hizmetleri yüksek okulu, sağlık yüksek okulu, ön lisans, lisans ve lisans üstü mezunu olan hemşirelerin Örgütlenmenin etkisi puanlarından yüksektir.

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Medeni durumun etkisi puanları ortalamalarının eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($F=1,317$; $p=0,240>0,05$).

Tablo 20. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Düzeyi ve Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeylerinin Ebeveyninin Şu An Yaşamakta Olduğu Yere Göre Dağılımı

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü	Şehir	294	2,287	0,724	1,510	0,222
	İlçe	191	2,328	0,747		
	Köy	88	2,441	0,709		
Ataerkil geleneğin etkisi	Şehir	294	3,003	0,781	2,330	0,098
	İlçe	191	3,030	0,878		
	Köy	88	3,216	0,805		
Eğitim düzeyi etkisi	Şehir	294	2,256	0,852	4,353	0,013
	İlçe	191	2,274	0,881		
	Köy	88	2,559	0,885		
Cinsiyetin etkisi	Şehir	294	3,012	0,759	1,024	0,360
	İlçe	191	3,011	0,797		
	Köy	88	3,140	0,779		
Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi	Şehir	294	2,901	0,972	1,078	0,341
	İlçe	191	3,033	0,999		
	Köy	88	2,985	0,989		
Örgütlenmenin etkisi	Şehir	294	2,403	0,909	0,315	0,730
	İlçe	191	2,436	0,894		
	Köy	88	2,489	0,928		
Medeni durumun etkisi	Şehir	294	3,078	1,075	0,513	0,599
	İlçe	191	3,173	1,063		
	Köy	88	3,068	1,144		

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü puanları ortalamalarının ebeveyninin şu an yaşamakta olduğu yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (F=1,510; p=0,222>0,05).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Ataerkil geleneğin etkisi puanları ortalamalarının ebeveyninin şu an yaşamakta olduğu yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (F=2,330; p=0,098>0,05).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Eğitim düzeyi etkisi puanları ortalamalarının ebeveyninin şu an yaşamakta olduğu yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=4,353$; $p=0,013<0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı post-hoc analizi sonucunda

Ebeveyni şu an köyde hemşirelerin Eğitim düzeyi etkisi puanları, ebeveyni şu an ilçe ve şehirde yaşayan hemşirelerin Eğitim düzeyi etkisi puanlarından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Cinsiyetin etkisi puanları ortalamalarının ebeveyninin şu an yaşamakta olduğu yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($F=1,024$; $p=0,360>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi puanları ortalamalarının ebeveyninin şu an yaşamakta olduğu yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($F=1,078$; $p=0,341>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Örgütlenmenin etkisi puanları ortalamalarının ebeveyninin şu an yaşamakta olduğu yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($F=0,315$; $p=0,730>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Medeni durumun etkisi puanları ortalamalarının ebeveyninin şu an yaşamakta olduğu yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans

analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($F=0,513$; $p=0,599>0,05$).

Tablo 21. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Düzeyi ve Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeylerinin Ebeveyninin Gelir Düzeyine Göre Dağılımı

	Grup	N	Ort	Ss	F	P
Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü	Orta	452	2,315	0,739	0,474	0,623
	Ortanın üstü	102	2,382	0,732		
	Üst	21	2,248	0,569		
Ataerkil geleneğin etkisi	Orta	452	3,045	0,843	0,365	0,694
	Ortanın üstü	102	2,995	0,737		
	Üst	21	3,155	0,797		
Eğitim düzeyi etkisi	Orta	452	2,289	0,869	0,705	0,494
	Ortanın üstü	102	2,386	0,913		
	Üst	21	2,429	0,915		
Cinsiyetin etkisi	Orta	452	3,018	0,781	4,027	0,018
	Ortanın üstü	102	3,002	0,721		
	Üst	21	3,500	0,751		
Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi	Orta	452	2,959	0,989	2,454	0,087
	Ortanın üstü	102	2,833	1,008		
	Üst	21	3,349	0,806		
Örgütlenmenin etkisi	Orta	452	2,419	0,906	0,987	0,373
	Ortanın üstü	102	2,414	0,918		
	Üst	21	2,702	0,961		
Medeni durumun etkisi	Orta	452	3,133	1,080	1,681	0,187
	Ortanın üstü	102	2,944	1,093		
	Üst	21	3,317	1,035		

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü puanları ortalamalarının Ebeveyninin gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($F=0,474$; $p=0,623>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Ataerkil geleneğin etkisi puanları ortalamalarının Ebeveyninin gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi

(Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($F=0,365$; $p=0,694>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Eğitim düzeyi etkisi puanları ortalamalarının Ebeveyninin gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($F=0,705$; $p=0,494>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Cinsiyetin etkisi puanları ortalamalarının Ebeveyninin gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=4,027$; $p=0,018<0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı post-hoc analizi sonucunda Ebeveyninin gelir düzeyi üst düzey olan hemşirelerin Cinsiyetin etkisi puanları, ebeveyninin gelir düzeyi alt ve orta düzey olan hemşirelerin Cinsiyetin etkisi puanlarından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi puanları ortalamalarının Ebeveyninin gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($F=2,454$; $p=0,087>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Örgütlenmenin etkisi puanları ortalamalarının Ebeveyninin gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($F=0,987$; $p=0,373>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Medeni durumun etkisi puanları ortalamalarının Ebeveyninin gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi

(Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($F=1,681$; $p=0,187>0,05$).

Tablo 22. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Düzeyi ve Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeylerinin Medeni Durumuna Göre Dağılımı

	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü	Bekar	211	2,227	0,736	-2,461	0,014
	Evli	367	2,382	0,723		
Ataerkil geleneğin etkisi	Bekar	211	2,942	0,821	-2,274	0,023
	Evli	367	3,103	0,821		
Eğitim düzeyi etkisi	Bekar	211	2,122	0,846	-3,993	0,000
	Evli	367	2,421	0,876		
Cinsiyetin etkisi	Bekar	211	3,013	0,776	-0,535	0,593
	Evli	367	3,049	0,779		
Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi	Bekar	211	2,930	0,936	-0,430	0,668
	Evli	367	2,967	1,022		
Örgütlenmenin etkisi	Bekar	211	2,416	0,921	-0,316	0,752
	Evli	367	2,441	0,904		
Medeni durumun etkisi	Bekar	211	2,929	1,021	-3,004	0,003
	Evli	367	3,207	1,100		

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü puanları ortalamalarının medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=-2,46$; $p=0,014<0,05$). Evli olan hemşirelerin Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü puanları, bekar olan hemşirelerin Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü puanlarından yüksektir.

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Ataerkil geleneğin etkisi puanları ortalamalarının medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=-2,27$; $p=0,023<0,05$). Evli olan hemşirelerin Ataerkil geleneğin etkisi puanları, bekar olan hemşirelerin Ataerkil geleneğin etkisi puanlarından yüksektir.

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Eğitim düzeyi etkisi puanları ortalamalarının medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=-3,99$; $p=0,000<0,05$). Evli olan hemşirelerin Eğitim düzeyi etkisi puanları, bekar olan hemşirelerin Eğitim düzeyi etkisi puanlarından yüksektir.

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Cinsiyetin etkisi puanları ortalamalarının medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($t=-0,535$; $p=0,593>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi puanları ortalamalarının medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($t=-0,430$; $p=0,668>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Örgütlenmenin etkisi puanları ortalamalarının medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($t=-0,316$; $p=0,752>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Medeni durumun etkisi puanları ortalamalarının medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=-3,00$; $p=0,003<0,05$). Evli olan hemşirelerin Medeni durumun etkisi puanları, bekar olan hemşirelerin Medeni durumun etkisi puanlarından yüksektir.

Tablo 23. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Düzeyi ve Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeylerinin Eş Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü	İlkokul	32	2,450	0,552	1,161	0,328
	Ortaokul	12	2,217	0,606		

	Lise	139	2,454	0,809		
	Ön lisans	54	2,370	0,689		
	Lisans	101	2,250	0,624		
	Lisansüstü	27	2,400	0,740		
	İlkokul	32	3,125	0,812		
	Ortaokul	12	3,010	0,837		
Ataerkil geleneğin etkisi	Lise	139	3,224	0,827	1,251	0,285
	Ön lisans	54	3,035	0,810		
	Lisans	101	2,973	0,766		
	Lisansüstü	27	3,148	0,944		
	İlkokul	32	2,569	0,913		
	Ortaokul	12	2,567	0,637		
Eğitim düzeyi etkisi	Lise	139	2,580	0,904	2,556	0,027
	Ön lisans	54	2,285	0,791		
	Lisans	101	2,224	0,845		
	Lisansüstü	27	2,348	0,878		
	İlkokul	32	3,172	0,726		
	Ortaokul	12	3,139	0,512		
Cinsiyetin etkisi	Lise	139	3,097	0,836	0,644	0,666
	Ön lisans	54	2,951	0,710		
	Lisans	101	2,980	0,748		
	Lisansüstü	27	3,093	0,860		
	İlkokul	32	3,208	1,022		
	Ortaokul	12	2,583	0,923		
Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi	Lise	139	2,945	1,054	0,984	0,427
	Ön lisans	54	2,870	1,039		
	Lisans	101	2,980	0,980		
	Lisansüstü	27	3,148	0,962		
	İlkokul	32	2,695	0,937		
	Ortaokul	12	2,583	0,881		
Örgütlenmenin etkisi	Lise	139	2,514	0,894	1,350	0,243
	Ön lisans	54	2,324	0,789		
	Lisans	101	2,317	0,957		
	Lisansüstü	27	2,389	0,836		
	İlkokul	32	3,333	1,215		
	Ortaokul	12	3,250	1,102		
Medeni durumun etkisi	Lise	139	3,165	1,139	0,840	0,522
	Ön lisans	54	3,068	1,189		
	Lisans	101	3,208	1,023		
	Lisansüstü	27	3,556	0,832		

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü puanları ortalamalarının eş eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($F=1,161$; $p=0,328>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Ataerkil geleneğin etkisi puanları ortalamalarının eş eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($F=1,251$; $p=0,285>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Eğitim düzeyi etkisi puanları ortalamalarının eş eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=2,556$; $p=0,027<0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı post-hoc analizi sonucunda Eşinin eğitim düzeyi lise olan hemşirelerin Eğitim düzeyi etkisi puanları, eşinin eğitim düzeyi lisans olan hemşirelerin Eğitim düzeyi etkisi puanlarından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Cinsiyetin etkisi puanları ortalamalarının eş eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($F=0,644$; $p=0,666>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi puanları ortalamalarının eş eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($F=0,984$; $p=0,427>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Örgütlenmenin etkisi puanları ortalamalarının eş eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır (F=1,350; p=0,243>0,05).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Medeni durumun etkisi puanları ortalamalarının eş eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır (F=0,840; p=0,522>0,05).

Tablo 24. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Düzeyi ve Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeylerinin Meslekte Görev Süresine Göre Dağılımı

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü	1-5	185	2,171	0,651	3,439	0,009
	6-10	146	2,403	0,778		
	11-15	107	2,450	0,727		
	15-20	72	2,322	0,788		
	20 üzeri	68	2,388	0,722		
Ataerkil geleneğin etkisi	1-5	185	2,966	0,784	2,724	0,029
	6-10	146	3,182	0,758		
	11-15	107	3,062	0,857		
	15-20	72	2,849	0,944		
	20 üzeri	68	3,140	0,835		
Eğitim düzeyi etkisi	1-5	185	2,061	0,848	7,235	0,000
	6-10	146	2,462	0,871		
	11-15	107	2,553	0,918		
	15-20	72	2,278	0,824		
	20 üzeri	68	2,329	0,793		
Cinsiyetin etkisi	1-5	185	2,948	0,732	1,790	0,129
	6-10	146	3,112	0,842		
	11-15	107	3,083	0,808		
	15-20	72	2,926	0,717		
	20 üzeri	68	3,152	0,744		
Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi	1-5	185	2,888	0,946	0,377	0,825
	6-10	146	3,002	0,988		
	11-15	107	3,000	1,049		

	15-20	72	2,926	1,065		
	20 üzeri	68	2,985	0,961		
	1-5	185	2,386	0,857		
	6-10	146	2,567	1,058		
Örgütlenmenin etkisi	11-15	107	2,404	0,852	3,021	0,018
	15-20	72	2,167	0,766		
	20 üzeri	68	2,588	0,872		
	1-5	185	2,872	1,044		
	6-10	146	3,247	1,039		
Medeni durumun etkisi	11-15	107	3,234	1,148	3,342	0,010
	15-20	72	3,162	1,063		
	20 üzeri	68	3,176	1,090		

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü puanları ortalamalarının meslekte görev süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=3,439$; $p=0,009<0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı post-hoc analizi sonucunda meslekte görev süresi 1-5 yıl olan hemşirelerin Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü puanları, meslekte görev süresi 6-10 ve 11-15 yıl olan hemşirelerin Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü puanlarından düşük bulunmuştur.

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Ataerkil geleneğin etkisi puanları ortalamalarının meslekte görev süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=2,724$; $p=0,029<0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı post-hoc analizi sonucunda meslekte görev süresi 15-20 yıl olan hemşirelerin Ataerkil geleneğin etkisi puanları, meslekte görev süresi 6-10 yıl olan hemşirelerin Ataerkil geleneğin etkisi puanlarından düşük bulunmuştur.

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Eğitim düzeyi etkisi puanları ortalamalarının meslekte görev süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova)

sonucun da grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($F=7,235$; $p=0,000<0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı post-hoc analizi sonucunda meslekte görev süresi 1-5 yıl olan hemşirelerin Eğitim düzeyi etkisi puanları, meslekte görev süresi 6-10 ve 11-15 yıl olan hemşirelerin Eğitim düzeyi etkisi puanlarından düşük bulunmuştur.

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Cinsiyetin etkisi puanları ortalamalarının meslekte görev süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($F=1,790$; $p=0,129>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi puanları ortalamalarının meslekte görev süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($F=0,377$; $p=0,825>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Örgütlenmenin etkisi puanları ortalamalarının meslekte görev süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($F=3,021$; $p=0,018<0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı post-hoc analizi sonucunda meslekte görev süresi 15-20 yıl olan hemşirelerin Örgütlenmenin etkisi puanları, meslekte görev süresi 6-10 ve 20 ve üzeri yıl olan hemşirelerin Örgütlenmenin etkisi puanlarından düşük bulunmuştur.

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Medeni durumun etkisi puanları ortalamalarının meslekte görev süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($F=3,342$; $p=0,010<0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı post-hoc analizi sonucunda meslekte görev süresi 1-5

yıl olan hemşirelerin Medeni durumun etkisi puanları, meslekte görev süresi 11-15 yıl olan hemşirelerin Medeni durumun etkisi puanlarından düşük bulunmuştur.

Tablo 25. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Düzeyi ve Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeylerinin Çalışmakta Olduğu Birime Göre Dağılımı

	Grup	N	Ort	Ss	F	P	
Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü	İdari bölüm	45	2,107	0,582			
	Laboratuvar	10	2,420	0,745			
	Servis	274	2,345	0,735			
	Yoğun bakım	76	2,261	0,671	1,317	0,248	
	Ameliyathane	47	2,498	0,891			
	Acil	81	2,356	0,762			
	Diğer	45	2,284	0,665			
		İdari bölüm	45	2,697	0,837		
Ataerkil geleneğin etkisi	Laboratuvar	10	3,213	0,806			
	Servis	274	3,053	0,824			
	Yoğun bakım	76	3,150	0,801	2,310	0,033	
	Ameliyathane	47	3,117	0,864			
	Acil	81	2,941	0,786			
	Diğer	45	3,233	0,805			
		İdari bölüm	45	2,036	0,754		
		Laboratuvar	10	2,340	1,007		
Eğitim düzeyi etkisi	Servis	274	2,360	0,869			
	Yoğun bakım	76	2,216	0,897	1,940	0,072	
	Ameliyathane	47	2,591	1,041			
	Acil	81	2,247	0,878			
	Diğer	45	2,276	0,709			
		İdari bölüm	45	2,830	0,750		
		Laboratuvar	10	3,267	0,568		
		Servis	274	3,049	0,802		
Cinsiyetin etkisi	Yoğun bakım	76	3,022	0,746	1,423	0,203	
	Ameliyathane	47	3,135	0,730			
	Acil	81	2,934	0,861			
	Diğer	45	3,207	0,573			
		İdari bölüm	45	2,704	1,059		
		Laboratuvar	10	2,800	1,135		
		Servis	274	2,982	0,982		
		Yoğun bakım	76	3,127	0,874	1,147	0,334
Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi	Ameliyathane	47	2,965	1,045			
	Acil	81	2,938	1,076			
	Diğer	45	2,793	0,894			

	İdari bölüm	45	2,250	1,006		
	Laboratuvar	10	2,725	0,795		
	Servis	274	2,360	0,852		
Örgütlenmenin etkisi	Yoğun bakım	76	2,497	0,898	2,232	0,039
	Ameliyathane	47	2,511	0,945		
	Acil	81	2,701	0,980		
	Diğer	45	2,306	0,943		
	İdari bölüm	45	2,896	1,137		
	Laboratuvar	10	2,833	1,057		
	Servis	274	3,245	1,050		
Medeni durumun etkisi	Yoğun bakım	76	2,930	0,965	1,922	0,075
	Ameliyathane	47	3,206	1,241		
	Acil	81	2,947	1,107		
	Diğer	45	3,007	1,086		

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü puanları ortalamalarının çalışmakta olduğu birim değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($F=1,317$; $p=0,248>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Ataerkil geleneğin etkisi puanları ortalamalarının çalışmakta olduğu birim değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=2,310$; $p=0,033<0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı post-hoc analizi sonucunda idari bölümde çalışan hemşirelerin Ataerkil geleneğin etkisi puanları, diğer birimlerde çalışan hemşirelerin Ataerkil geleneğin etkisi puanlarından düşük bulunmuştur.

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Eğitim düzeyi etkisi puanları ortalamalarının çalışmakta olduğu birim değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($F=1,940$; $p=0,072>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Cinsiyetin etkisi puanları ortalamalarının çalışmakta olduğu birim değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır (F=1,423; p=0,203>0,05).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi puanları ortalamalarının çalışmakta olduğu birim değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır (F=1,147; p=0,334>0,05).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Örgütlenmenin etkisi puanları ortalamalarının çalışmakta olduğu birim değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (F=2,232; p=0,039<0,05). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı post-hoc analizi sonucunda serviste çalışan hemşirelerin Örgütlenmenin etkisi puanları, ameliyathanede çalışan hemşirelerin Örgütlenmenin etkisi puanlarından düşük bulunmuştur.

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Medeni durumun etkisi puanları ortalamalarının çalışmakta olduğu birim değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır (F=1,922; p=0,075>0,05).

Tablo 26. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Düzeyi ve Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeylerinin Aylık Nöbet Sayısı Göre Dağılımı

	Grup	N	Ort	Ss	F	P
Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü	1-3	102	2,402	0,772	1,604	0,188
	4-6	172	2,400	0,728		
	7-10	124	2,234	0,665		
	10 üzeri	50	2,284	0,786		

	1-3	102	3,047	0,892		
Ataerkil geleneğin etkisi	4-6	172	3,004	0,808	0,110	0,954
	7-10	124	2,994	0,747		
	10 üzeri	50	2,978	0,936		
	1-3	102	2,382	0,863		
Eğitim düzeyi etkisi	4-6	172	2,335	0,826	0,395	0,757
	7-10	124	2,313	0,879		
	10 üzeri	50	2,220	1,086		
	1-3	102	3,044	0,800		
Cinsiyetin etkisi	4-6	172	2,997	0,777	0,251	0,861
	7-10	124	3,039	0,730		
	10 üzeri	50	2,943	0,935		
	1-3	102	2,866	0,984		
Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi	4-6	172	2,996	0,932	0,477	0,699
	7-10	124	2,914	1,020		
	10 üzeri	50	3,007	1,095		
	1-3	102	2,507	0,936		
Örgütlenmenin etkisi	4-6	172	2,343	0,877	3,103	0,026
	7-10	124	2,355	0,879		
	10 üzeri	50	2,745	0,968		
	1-3	102	3,016	1,141		
Medeni durumun etkisi	4-6	172	3,318	1,087	3,933	0,009
	7-10	124	2,970	1,044		
	10 üzeri	50	2,853	1,099		

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü puanları ortalamalarının aylık nöbet sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($F=1,604$; $p=0,188>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Ataerkil geleneğin etkisi puanları ortalamalarının aylık nöbet sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($F=0,110$; $p=0,954>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Eğitim düzeyi etkisi puanları ortalamalarının aylık nöbet sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($F=0,395$; $p=0,757>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Cinsiyetin etkisi puanları ortalamalarının aylık nöbet sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($F=0,251$; $p=0,861>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi puanları ortalamalarının aylık nöbet sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($F=0,477$; $p=0,699>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Örgütlenmenin etkisi puanları ortalamalarının aylık nöbet sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=3,103$; $p=0,026<0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı post-hoc analizi sonucunda aylık nöbet sayısı 4-6 , 7-10 olan hemşirelerin Örgütlenmenin etkisi puanları, aylık nöbet sayısı 10 üzeri olan hemşirelerin Örgütlenmenin etkisi puanlarından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Medeni durumun etkisi puanları ortalamalarının aylık nöbet sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=3,933$; $p=0,009<0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı post-hoc analizi sonucunda aylık nöbet sayısı 4-6 olan

hemşirelerin Medeni durumun etkisi puanları, aylık nöbet sayısı, 7-10, 10 üzeri olan hemşirelerin Medeni durumun etkisi puanlarından yüksek bulunmuştur.

Tablo 27. Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü Düzeyi Ve Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım Düzeylerinin Çalışma Saatleri Dışında Herhangi Bir Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Dağılımı

	Grup	N	Ort	Ss	t	P
Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü	Evet	201	2,206	0,701	-2,964	0,003
	Hayır	372	2,395	0,739		
Ataerkil geleneğin etkisi	Evet	201	2,979	0,819	-1,472	0,142
	Hayır	372	3,085	0,823		
Eğitim düzeyi etkisi	Evet	201	2,163	0,823	-2,976	0,003
	Hayır	372	2,389	0,891		
Cinsiyetin etkisi	Evet	201	3,032	0,753	-0,097	0,923
	Hayır	372	3,038	0,783		
Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi	Evet	201	2,856	0,974	-1,847	0,065
	Hayır	372	3,015	0,993		
Örgütlenmenin etkisi	Evet	201	2,419	0,965	-0,247	0,805
	Hayır	372	2,439	0,878		
Medeni durumun etkisi	Evet	201	3,043	1,081	-1,104	0,270
	Hayır	372	3,147	1,071		

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü puanları ortalamalarının Çalışma saatleri dışında herhangi bir etkinliğe katılma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=-2,96$; $p=0,003<0,05$). Çalışma saatleri dışında herhangi bir etkinliğe katılmayan hemşirelerin Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü puanları, çalışma saatleri dışında herhangi bir etkinliğe katılan hemşirelerin Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü puanlarından yüksektir.

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Ataerkil geleneğin etkisi puanları ortalamalarının Çalışma saatleri dışında herhangi bir etkinliğe katılma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($t=-1,472$; $p=0,142>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Eğitim düzeyi etkisi puanları ortalamalarının Çalışma saatleri dışında herhangi bir etkinliğe katılma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=-2,98$; $p=0,003<0,05$). Çalışma saatleri dışında herhangi bir etkinliğe katılmayan hemşirelerin Eğitim düzeyi etkisi puanları, çalışma saatleri dışında herhangi bir etkinliğe katılan hemşirelerin Eğitim düzeyi etkisi puanlarından yüksektir.

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Cinsiyetin etkisi puanları ortalamalarının Çalışma saatleri dışında herhangi bir etkinliğe katılma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($t=-0,097$; $p=0,923>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi puanları ortalamalarının Çalışma saatleri dışında herhangi bir etkinliğe katılma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($t=-1,847$; $p=0,065>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Örgütlenmenin etkisi puanları ortalamalarının Çalışma saatleri dışında herhangi bir etkinliğe katılma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($t=-0,247$; $p=0,805>0,05$).

Araştırmaya katılan Hemşirelerin Medeni durumun etkisi puanları ortalamalarının çalışma saatleri dışında herhangi bir etkinliğe katılma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($t=-1,104$; $p=0,270>0,05$).

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Toplumsal cinsiyet olgusunun farklı eğitim düzeyindeki hemşireler üzerindeki etkilerini belirlemek amacıyla yapılan araştırmadan elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Araştırmaya katılan hemşirelere göre; toplumun hemşirelik mesleğine olan yaklaşımında 5 üzerinden yapılan değerlendirmeye ortalama 3,106 puan ile en etkili olan faktör medeni durumdur. Medeni durumdan sonra ise en etkili faktör, 3,044 ortalama puan ile ataerkil gelenektir. Hemşirelik mesleğine yaklaşımda en az etkiyi ise 2,312 ortalama puan ile eğitim düzeyi yapmaktadır.

Araştırmaya katılan hemşirelere göre; toplumun hemşirelik mesleğine olan yaklaşımda etkili olan faktörler birbirleri ile istatistiksel açıdan pozitif yönlü anlamlı ilişki içersindedirler. Diğer bir ifade ile hemşirelik mesleğine ilişkin faktörlerden herhangi birinin etkisine ilişkin görüş, diğer faktörlerin etkisine ilişkin görüşü de aynı yönde etkilemektedir. En yüksek etki %50,6 ile örgütlenmenin etkisi ile ataerkil geleneğin etkisi arasındadır. Buna göre toplumda hemşirelik mesleğine ilişkin örgütlenmenin etkisi arttıkça ataerkil geleneğin etkisi de artmaktadır. En düşük etki ise; medeni durumun etkisi ile örgütlenmenin etkisi arasındadır.

Araştırmaya katılan hemşirelere göre; hemşirelik mesleğine ilişkin toplumsal statü düzeyi 2,33 ortalama puan ile çok düşük düzeydedir. Diğer bir ifade ile araştırmaya katılan hemşireler mesleklerin toplumsal statüsünün çok düşük düzeyde olduğu görüşündedirler.

Araştırmaya katılan hemşirelerin hemşireliğe ilişkin atfedilen toplumsal statü ile ilgili görüşleri ile hemşirelik mesleğine olan yaklaşımlara ilişkin görüşleri arasında istatistiksel olarak pozitif yönlü ilişkiler saptanmıştır. Buna göre; hemşireliğe ilişkin toplumsal statü ile en yüksek ilişki hemşirelik mesleğine olan

yaklaşımlardan eğitim düzeyi arasındadır. Hemşirelik mesleğine yaklaşımda eğitim düzeyinin etkisi arttıkça hemşireliğe ilişkin toplumsal statü de yükselmektedir.

Araştırmaya katılan hemşireler üzerinde; hemşirelik mesleğine yaklaşım boyutlarından örgütlenmenin, sosyo-ekonomik düzeyin ve cinsiyetin hemşirelik mesleğine ilişkin toplumsal statü üzerinde etkisi bulunmazken, ataerkil gelenek, eğitim düzeyi ve medeni durum hemşirelik mesleğine ilişkin toplumsal statü düzeyini istatistiksel açıdan pozitif yönlü olarak etkilemektedir. Buna göre; hemşirelik mesleğine ilişkin toplumsal statü, hemşirelik mesleğine ilişkin yaklaşımlardan en fazla eğitim düzeyinden etkilenmektedir.

Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım, Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü düzeyini %37,6 oranında açıkladığı sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmaya katılan hemşirelerin cinsiyetine göre; hemşireliğe ilişkin toplumsal statü, ve hemşirelik mesleğine ilişkin yaklaşımlardan ataerkil gelenek, cinsiyet ve sosyo-ekonomik düzeyin etkisi farklılaşmazken, eğitim düzeyi, medeni durum ve örgütlenmenin etkisi istatistiksel olarak farklılaşmaktadır. Buna göre; erkek hemşirelerde eğitim düzeyinin ve örgütlenmenin etkisi kadın hemşirelerden yüksek, medeni durumun etkisi ise düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırmaya katılan hemşirelerin yaşlarına göre; hemşireliğe ilişkin toplumsal statü ve hemşirelik mesleğine ilişkin yaklaşımlardan eğitim düzeyinin etkisi dışında kalan faktörlerden ataerkil gelenek, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, örgütlenme ve medeni durumun etkisi istatistiksel açıdan farklılaşmamaktadır. Buna göre; 20-25 yaş grubunda olan hemşireler üzerinde Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statünün etkisi 26-30 ve 31-35 yaş grubunda olanlardan düşük, 20-25 yaş grubunda olan hemşirelerin Eğitim düzeyi etkisi de 26-30, 31-35 ve 40 ve üzeri yaş grubunda olan hemşirelerden düşüktür.

Araştırmaya katılan hemşirelerin doğum yerlerine göre; hemşireliğe ilişkin toplumsal statü ve hemşirelik mesleğine ilişkin yaklaşımların etkisi istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Diğer bir ifade ile farklı yerlerde doğan hemşirelerin;

hemşireliğe ilişkin toplumsal statü ve hemşirelik mesleğine ilişkin yaklaşımlardan etkilenme düzeyi benzerlik göstermektedir.

Araştırmaya katılan hemşirelerin eğitim düzeylerine göre; hemşirelik mesleğine ilişkin yaklaşımlardan ataerkil gelenek, sosyo-ekonomik düzey ve medeni durumun etkisi farklılaşmazken, hemşireliğe ilişkin toplumsal statü, cinsiyet, eğitim düzeyi ve örgütlenmenin etkisi istatistiksel olarak farklılaşmaktadır. Buna göre; sağlık meslek lisesi mezunu olan hemşireler üzerinde Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statü ve hemşireliğe ilişkin yaklaşımlardan cinsiyetin etkisi; sağlık yüksek okulu ve lisansüstü mezunu olan hemşirelerden yüksek, eğitim düzeyinin ve örgütlenmenin etkisi ise; sağlık meslek lisesi mezunu olan hemşirelerin, sağlık hizmetleri yüksek okulu, sağlık yüksek okulu, ön lisans, lisans ve lisans üstü mezunu olan hemşirelerden yüksektir.

Araştırmaya katılan hemşirelerin ebeveyninin şu an yaşamakta olduğu yere göre; hemşireliğe ilişkin toplumsal statü ve hemşirelik mesleğine ilişkin yaklaşımlardan eğitim düzeyinin etkisi dışında kalan faktörler istatistiksel açıdan farklılaşmamaktadır. Buna göre; Ebeveyninin gelir düzeyi üst düzey olan hemşireler üzerinde cinsiyetin etkisi, ebeveyninin gelir düzeyi alt ve orta düzey olan hemşirelerden yüksektir. Diğer faktörlere ilişkin etkiler; hemşirelerin ebeveyn gelir düzeyine göre benzerlik göstermektedir.

Araştırmaya katılan hemşirelerin medeni durumuna göre; hemşirelik mesleğine ilişkin yaklaşımlardan cinsiyet, örgütlenme ve sosyo-ekonomik düzeyin etkisi farklılaşmazken, hemşireliğe ilişkin toplumsal statü, ataerkil gelenek, eğitim düzeyi ve medeni durumun etkisi istatistiksel olarak farklılaşmaktadır.

Buna göre; evli olan hemşireler üzerinde, hemşireliğe ilişkin toplumsal statü, ataerkil gelenek, eğitim düzeyi ve medeni durumun etkisi bekâr hemşirelerden yüksektir.

Araştırmaya katılan hemşirelerin eşlerinin eğitim düzeyine göre; hemşirelik mesleğine ilişkin yaklaşımlardan eğitim düzeyinin etkisi dışında kalan faktörlerin ve hemşireliğe ilişkin toplumsal statünün etkisi istatistiksel açıdan farklılaşmamaktadır.

Buna göre eşi farklı eğitim düzeyinde bulunan hemşirelerin; hemşirelik mesleğine ilişkin yaklaşımlardan eğitim düzeyinin etkisi dışında kalan yaklaşımların ve hemşireliğe ilişkin toplumsal statünün etkisi benzerlik göstermektedir. Eşinin eğitim düzeyi lise olan hemşireler üzerinde eğitim düzeyinin etkisi eşinin eğitim düzeyi lisans olan hemşirelerden yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırmaya katılan hemşirelerin meslekte görev süresine göre; hemşirelik mesleğine ilişkin yaklaşımlardan cinsiyet ve sosyo-ekonomik düzeyin etkisi farklılaşmazken, hemşireliğe ilişkin toplumsal statü, ataerkil gelenek, eğitim, örgütlenme ve medeni durumun etkisi istatistiksel olarak farklılaşmaktadır. Buna göre;

- Meslekte görev süresi 1-5 yıl olan hemşireler üzerinde; Hemşireliğe İlişkin Toplumsal Statünün etkisi, meslekte görev süresi 6-10 ve 11-15 yıl olan hemşirelerden düşüktür.
- Meslekte görev süresi 1-5 yıl olan hemşireler üzerinde; medeni durumun etkisi, meslekte görev süresi 11-15 yıl olan hemşirelerden düşüktür.
- Meslekte görev süresi 15-20 yıl olan hemşireler üzerinde; Ataerkil geleneğin etkisi meslekte görev süresi 6-10 yıl olan hemşirelerden düşüktür.
- Meslekte görev süresi 15-20 yıl olan hemşireler üzerinde; Örgütlenmenin etkisi meslekte görev süresi 6-10 ve 20 ve üzeri yıl olan hemşirelerden düşüktür.

Araştırmaya katılan hemşirelerin çalışmakta olduğu birimlere göre; hemşirelik mesleğine ilişkin yaklaşımlardan ataerkil gelenek ve örgütlenmenin etkisi istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaştığı, hemşireliğe ilişkin toplumsal statü ve hemşireliğe ilişkin yaklaşımlardan ataerkil gelenek ve örgütlenme dışında kalan faktörlerin etkisi istatistiksel açıdan farklılaşmadığı sonucuna varılmıştır. Buna göre; idari bölümde çalışan hemşireler üzerinde Ataerkil geleneğin etkisi diğer birimlerde çalışan hemşirelerden düşük, örgütlenmenin etkisi de serviste çalışan hemşirelerin ameliyathanede çalışan hemşirelerden düşüktür.

Araştırmaya katılan hemşirelerin aylık nöbet sayılarına göre; hemşirelik mesleğine ilişkin yaklaşımlardan örgütlenmenin ve medeni durumun etkisi istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaştığı, diğer hemşirelik mesleğine ilişkin yaklaşım boyutlarından ve hemşireliğe ilişkin toplumsal statünün etkisi istatistiksel açıdan farklılaşmadığı sonucuna varılmıştır. Buna göre; aylık nöbet sayısı 4-6 ve 7-10 olan hemşireler üzerinde örgütlenmenin etkisi, aylık nöbet sayısı 10 üzeri olan hemşirelerden yüksek, aylık nöbet sayısı 4-6 olan hemşireler üzerinde de medeni durumun etkisi aylık nöbet sayısı, 7-10, 10 üzeri olan hemşirelerden yüksektir.

Araştırmaya katılan hemşirelerin çalışma saatleri dışında herhangi bir etkinliğe katılma durumuna göre; hemşireliğe ilişkin toplumsal statünün ve hemşirelik mesleğine ilişkin yaklaşımlardan eğitim düzeyinin etkisi istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaşmakta, hemşirelik mesleğine ilişkin diğer yaklaşım boyutlarının etkisi ise istatistiksel açıdan farklılaşmamaktadır. Buna göre; çalışma saatleri dışında herhangi bir etkinliğe katılmayan hemşireler üzerinde; hemşireliğe ilişkin toplumsal statü ve hemşirelik mesleğine yaklaşımlardan eğitim düzeyinin etkisi herhangi bir etkinliğe katılan hemşirelerden yüksektir. Diğer faktörlerin etkisi ise hemşirelerin çalışma saatleri dışında herhangi bir etkinliğe katılma durumuna göre benzerlik göstermektedir.

Aşağıda ki tabloda kabul gören dört hipotez belirtilmiştir.

Tablo 28. Hipotezler ve Sonuçları

Hipotez	H ₀ : Hemşirelik mesleğine ilişkin toplumsal statü ile Hemşirelik mesleğine yaklaşım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.
1	H ₁ : Hemşirelik mesleğine ilişkin toplumsal statü ile Hemşirelik mesleğine yaklaşım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır(Kabul).
Hipotez	H ₀ : Hemşirelik mesleğine ilişkin yaklaşımların hemşireliğe ilişkin toplumsal statü üzerinde etkisi yoktur.
2	H ₁ : Hemşirelik mesleğine ilişkin yaklaşımların hemşireliğe ilişkin toplumsal statü üzerinde etkisi vardır(Kabul).
Hipotez	H ₀ : Hemşirelik mesleğine ilişkin toplumsal statüler arasında demografik özelliklere göre anlamlı fark yoktur.
3	

	H_1 : Hemşirelik mesleğine ilişkin toplumsal statüler arasında demografik özelliklere göre anlamlı fark vardır(Kabul).
Hipotez	H_0 : Hemşirelik mesleğine yaklaşım düzeyleri arasında demografik özelliklere göre anlamlı fark yoktur.
4	H_1 : Hemşirelik mesleğine yaklaşım düzeyleri arasında demografik özelliklere göre anlamlı fark vardır(Kabul).

Bu çalışma sonucunda aşağıda ki konularda önerilerde bulunabilinir

Eğitim düzeyi ile hemşirelik mesleğine ilişkin toplumsal statü, cinsiyet ve örgütlenmenin etkileri arasında güçlü ilişkiler ortaya çıkmıştır. Hemşirelik mesleğine ilişkin toplumsal statünün hemşirelik mesleğine ilişkin yaklaşımlardan en fazla eğitim düzeyinden etkilenmesinden dolayı toplumsal statü ve örgütlenmeye ilişkin bakış açısı farklılığına yol açan, eğitim düzeyi farklılıklarını azaltıcı çalışmalar yapılması önerilebilir.

Toplumun hemşirelik mesleğine yaklaşımında en etkili faktörün medeni durum olması ve erkek hemşirelerde eğitim düzeyinin, örgütlenmenin etkisinin kadın hemşirelerden yüksek, medeni durumun etkisinin düşük olmasından yola çıkarak hemşirelik ve diğer meslek gruplarında çalışan kadınlar üzerinde medeni durumun etkisi ile ilgili çalışmalar yapılması önerilebilir.

Araştırmaya katılan hemşireler mesleklerinin toplumsal statüsünün düşük düzeyde olduğu görüşündedirler bu nedenle hemşirelik eğitimi hemşireye gereken mesleki donanım ve özgüveni verebilecek seviyeye getirilmesi ve sağlık personeli içerisinde ki konumu iyileştirilmesine yönelik sağlık işletmelerinde çok boyutlu çalışmaların yapılması önerilebilir.

Araştırmaya katılan hemşirelerin meslekte görev süresine göre; hemşirelik mesleğine ilişkin yaklaşımlardan örgütlenmeye bakış açılarında anlamlı bir farklılık olduğundan dolayı hastane yönetiminin çalışanlarını hemşirelik mesleğine ve mesleki örgütlenmeye ilişkin teşvik etmesi ve geliştirmesine ilişkin çalışmalar yapılması önerilebilir.

Hemşirelik mesleğine yaklaşım düzeyi ve hemşireliğe ilişkin toplumsal statü düzeyinin birbirinden etkilenme düzeyinin güçlü olması nedeniyle toplumsal bakış açısının içinde ataerkil geleneğin getirdiği olumsuz etkileri azaltıcı sosyo-kültürel tedbirlerin alınması ve buna yönelik araştırmaların yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Ağaç, S. ve Çeğindir, N.Y. (2006). Üniversite Öğrencilerinin Giyim İhtiyaçlarını Karşılama ve Moda Konusundaki Görüş ve Davranışları. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar e-Dergisi*, (1), 1- 13.
- Akkoç, N. Eyüboğlu, B., Tekay, A. ve Aral, J. (2006). Kız Olmak / Oğlan Olmak Çocuklarda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kamer Vakfı Çocuklara Hayat Projesi 3. El Kitabı, http://www.kamer.org.tr/content_images/kitapcik.pdf (10.11.10)
- Aksu, B. (2004). *Lezbiyen ve Geylerin Sorunları: Cinsiyet Toplumsal Bir “Şey” dir,* . Kaos GL Sempozyumu (23-24 Mayıs 2003), Ankara: Kaos GL yayınları.
- Akter, T.(2006). Medya ve İktidar İlişkileri: Dilin Klişeleştirdiği Cinsiyet Kimlikleri. Uluslararası Kadın Araştırmaları Konferansı, 26-28 Nisan Doğu Akdeniz Üniversitesi, s. 1- 10.
- Atabek, E. (1998). *Kışkırtılmış Erkeklik Bastırılmış Kadınlık*. İstanbul: Altın m Kitaplar.
- Atıcı, E. ve Erer, S. (2009). Türk Kadınlarının Tıp Eğitimine Başlama Süreci ve İstanbul Darülfünunu Tıp Fakültesi’nden Mezun Olan İlk Kadın Hekimler. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 35 (2), 107- 111.
- Aytaç S, Sevüktekin M. (2001). *Çağdaş Sanayi Merkezlerinde Kadın İşgücününün Konumu: Bursa Örneği*. Ankara: Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Yorum Matbaacılık.
- Aytaç, S. ve Sevüktekin, M. (2001). *Çağdaş Sanayi Merkezlerinde Kadın İşgücününün Konumu: Bursa Örneği*. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Ankara: Yorum Matbaacılık.
- Başar, K. (2004). *Lezbiyen ve Geylerin Sorunları: Lezbiyen ve Geyleye Yönelik Psikiyatrik Tedavi Girişimleri Etik Sorunlar*. Kaos GL Sempozyumu (23-24 Mayıs 2003), Ankara: Kaos GL Yayınları.
- Bedük, A. (2005). Türkiye’de Çalışan Kadın ve Kadın Girişimciliği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, www.e-sosder.com 3 (12), 106-117.(08.11.10)

- Berber, M. ve Eser, B.Y. (2008). Türkiye’de Kadın İstihdamı: Ülke ve Bölge Düzeyinde Sektörel Analiz. *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 10 (2), 1- 16
- Bhasin, K. (2003). *Toplumsal Cinsiyet “Bize Yüklenen Roller*. (Çev: Kader Ay), İstanbul: Kadav Yayınları.
- Bilir Güler, S. (2005). *Örgüt Kültürü İçinde Cinsiyet Ayrımcılığı ve Kadınların İşyerinde Karşılaştıkları Mesleki Baskılar: Trakya Bölgesi İmalat Sektöründe Kadın Çalışanlar Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bolcan, A. E. (2006). *Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türkiye’de Çalışma Hayatında Kadının Yeri ve Kadın İşsizliği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bottomore T.B. (1998). *Toplum Bilim*. (Çev. Ünsal Oskay), İstanbul: Der Yayınları.
- Brody, L.R., Muderrisoglu, S. ve Eikikovits, O. N.(2002). *Emotions, Defences and Gender. The Psychodynamics of Gender and Gender Role*. (Edited by: Robert F.Bornstein/Joseph M.Masling), American Psychological Association, s.205.
- Buğa, D. (2009). *Yakın İlişkilerde İstikrar: Bağlanma Stilleri ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Bir Karşılaştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Burr, V. (1998). *Gender and Social Psychology*. First Published By Routledge. London: New Fetter Lanes
- Chodorow, N. (1978). *The Reproduction of Mothering*. Berkeley: University of California Pres.
- Cingil, F. A.(2007). Adli Hemşirelik Adli Hemşireliğin Türkiye’deki ve Dünya’daki Gelişimi, <http://www.gata.edu.tr/bashemsirelik/dosya/ADL%C4%B0%20HEM%C5%9E%C4%B0REL%C4%B0%C4%9E%C4%B0N%20T%C3%9CRK%C4%B0YEDEK%C4%B0%20VE%20D%C3%9CNYADAK%C4%B0%20GEL%C4%B0%C5%9E%C4%B0M%C4%B0-ofis%2097-.pdf> (09.11.10)
- Cinsel Kimlik Gelişimi, <http://www.cised.org.tr/icerik/214/cinsel-kimlik-gelisimi> (11.11.10.)
- Connel, R.W. (1998).*Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*. (Çev: Cem Soydemir), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Çakmak, O. (2005). *Tanıtım Fotoğraflarında Cinsiyet Unsurunun Kullanılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- Çelebi, N. (1997). *Turizm Sektöründeki Küçük İşyeri Örgütlerinde Kadın Girişimciler*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Çelik, Ö. (2008). *Ataerkil Sistem Bağlamında Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Benimsenmesi*. Master Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çolak, Ö.F. ve Kılıç, C. (2001) *Yeni Sanayileşen Bölgelerde Kadın İşgücü Arzı: Şanlıurfa Örneği*. Ankara: TİSK Yayını.
- Çubukçu, H. ve Sivaslıgil, P. (2007). 7. Sınıf İngilizce Ders Kitaplarında Cinsiyet Kavramı. *Dil Dergisi*, (137), 7-17.
- Damarlı, Ö. (2006). *Ergenlerde Toplumsal Cinsiyet Rollerini, Bağlanma Stilleri Ve Benlik-Kavramı Arasındaki İlişkiler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir G. (1994). *Değişen Toplumda Değişen Kadın Statüsü. Dünya'da Ve Türkiye'de Güncel Sosyolojik Gelişmeler*. I.Ulusal Sosyoloji Kongresi 3-4-5 Kasım 1993. Ankara: Sosyoloji Derneği.
- Demirbilek, S. (2007). Cinsiyet Ayrımcılığının Sosyolojik Açısından İncelenmesi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 44 (511), 12- 27.
- Demren, Ç. Erkeklik Ataerkillik ve İktidar İlişkileri
http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/erkeklik_ataerklik.pdf (05.11.10)
- Doğan, İ.(1995). *Sosyoloji*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Doğramacı, E. (1997). *Türkiye'de Kadının Dünü ve Bugünü*.Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Dökmen, Z. Y.(2004). *Toplumsal Cinsiyet. Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Ecevit F.Y. (1995). *Kentsel Üretim Sürecinde Kadın Emeginin Konumu ve Değişen Biçimleri.1980'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar*. 3. Baskı. Yay Haz: Şirin Tekeli. İstanbul: İletişim Yay.

- Eken, H. (2006). Toplumsal Cinsiyet Olgusu Temelinde Mesleğe İlişkin Rol İle Aile İçi Rol Etkileşimi: Türk Silahlı Kuvvetlerindeki Kadın Subaylar. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (15), 247-279.
- Elmacıoğlu, T. (1998). *Başarıda Aile Faktörü*. 2. Baskı. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Erdoğan, T. (2008). Toplumsal Sistemin Düzen Sağlayıcı Unsuru Olarak Cinsiyet Rolü Farklılaşması. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (3), 124-130.
- Eser Ş. (1997). *Part-Time Çalışmanın Türkiye'de Kadın İstihdamına Etkisi*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*. (Yayına Hazırlayan: H.Özel, C. Güzel), Ankara: Ayraç Yayınları.
- Gökdoğan, F. (2003). Hemşirelik Eğitiminde "Yaratıcılık". *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (5), 35-40.
- Gönüllü, M. ve İçli, G. (2001). Çalışma Yaşamında Kadınlar: Aile ve İş İlişkileri. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 25 (1), 81-100.
- Gündüz Kalan, Ö. (2010). Reklâmda Çocuğun Toplumsal Cinsiyet Teorisi Bağlamında Konumlandırılışı: 'Kinder' Reklâm Filmleri Üzerine Bir İnceleme. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi*, 1 (38), 75- 89.
- Gürsoy, E. (b.t.). Kızlık Zarı Muayenesi/Bekaret Denetimi, 1-11 http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/kizlik_muiayenesi.pdf (03.11.10)
- http://www.gata.edu.tr/ureme_sagligi/toplumsal_cinsiyet.htm (03.11.10)
- Kaçar, Ö. (2007). *Toplumsal Cinsiyet ve Kadının Konumu: Türkiye'de Yakın Zamanlardaki Değişimi Anlamak*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kay, B. ve Bandura, A. (1999). Social Cognitive Theory of Gender Development and Differentiation. *Psychological Review*, 106, 676-713.
- Kaypakoğlu, S. (2003). *Toplumsal Cinsiyet ve İletişim*. İstanbul: Naos Yayıncılık.
- Kaypakoğlu, S. (2004). *Medyada Cinsiyet Stereotipleri Toplumsal Cinsiyet ve İletişim*. İstanbul: Naos Yayıncılık.
- Kaypakoğlu, S. (2003). *Toplumsal Cinsiyet ve İletişim*, İstanbul: Naos Yayıncılık,.

- Koç, Z. ve Sağlam, Z. (2009). Araştırma Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Hemşirelik Mesleğine İlişkin Görüşleri ve Mesleği Seçme Durumlarının Belirlenmesi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12(3), 1- 11.
- KSSGM (1994b).*Uluslararası Aile Yılı Özel İhtisas Komisyon Raporları*. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü. Ankara: Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayınları.
- KSSGM (1999c). *Gıda İşkolunda Çalışan Kadınların Koşulları ve Geleceği*. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü. Ankara: Cem Web Ofset. Ankara
- Kula Demir, N. (2006). Kültürel Değişimlerin Reklâmlarda Kadın ve Erkek Rol-Modellerine Yansıması. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (1), 285- 304.
- MEGEP. (2009). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Cinsel Gelişim. Ankara: http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/modul_pdf/141EO0009.pdf (02.11.10)
- Mesleki Eğitim ve Yetiştirmede Modeller ve Planlama, <http://80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/model.htm> (02.11.10)
- Mora, N.(2005). Kitle İletişim Araçlarında Yeniden Üretilen Cinsiyetçilik ve Toplumda Yansıması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 2(1), 1-7.
- Noyan, İ. (2006). *Elit Kadın Sporcular ve Kadın Akademisyenler İle Spor Yapmayan Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rol Özelliklerinin Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Ökten, Ş. (2009).Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Toplumsal Cinsiyet Düzeni. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (8), 302- 312.
- Özateş, Ö. S.(2009). Bir Sosyal Hizmet Müdahalesi Olarak Aile İçi Şiddet Mağduru Kadın Sorununda Feminist Etik Yaklaşım. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20 (2), 99-108.
- Özaydın, Z. (2003). *Hasta Refakati Üzerine Düşünceler*. (Derleyen, Ayşegül Demirhan Erdemir ve arkadaşları). Uluslararası Katılımlı 3. Ulusal Tıp Etiği Kongre Kitabı. Bursa: F.Özhan Matbaacılık.
- Sabuncu, N., Babadağ, K., Taşocak, G. ve Atabek, T. (1996). (Editör: Hikmet Seçim). *Hemşirelik Esasları: Ünite 1 – Hemşirelik Tanımları, Temel Kavram ve Kuramlar*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- Sabuncuoğlu, A. (2006). *Televizyon Reklamlarında Toplumsal Cinsiyet*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarieroğlu J. (2007). Çalışma Hayatı ve Kadın. *Çelik-İş Sendikası*, 21, 31-36.
- Sayers, J. (1986). *Sexual Contradiction: Psychology, Psychoanalysis and Feminism*. London: Tavistock.
- Sayman, Y. (1993). Türk Hukukunda Kadın Cinselliği. (Haz. Necla Arat). *Kadın ve Cinsellik*. İstanbul: Say Yayınları.
- Spargo, T. (2000). *Foucault ve Kaçıklık Kuramı*. (Çev: Kaan H. Ökten). İstanbul: Everest Yayınları.
- T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM). (2008). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2013*, Ankara:
- Terzioğlu, F. ve Taşkın, L. (2008). Kadının Toplumsal Cinsiyet Rolünün Liderlik Davranışlarına ve Hemşirelik Mesleğine Yansımaları. *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12(2), 62- 67
- Tosun, Z. (2010). *Cinsiyet Rolü Yöneliminin Ablalık ve Ağabeylik İle İlişkisinin Toplumsal Rol Kuramı Bağlamında Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türk Tabipleri Birliği. (2008). Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet, Kadın ve Sağlık. Rapor, <http://www.ttb.org.tr/en/index.php/tuem-haberler-blog/44-yeni-raporlar/945-qtuerkiyede-toplumsal-cinsiyet-kadn-ve-salkq-rapor>
- Uyguç, N. (2003). Cinsiyet, Bireysel Değerler ve Meslek Seçimi. *D.E.Ü.İ.İ.B.F.Dergisi*, 18 (1), 93–103.
- Üner, S. (2008). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği*. (KSGM)Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Ünsal, Y. (1984). *Bilimsel Reklâm ve Pazarlamadaki Yeri*. 2. Baskı. İstanbul: Tivi Reklâm.
- Yetim, N. ve Azman, A.(2009). Özel Alan/Kamusal Alan Ekseninde Göç Eden Kadın Kimliği: Mersin Örneği, Uluslararası Multidisipliner Kadın Kongresi - 13_-16 Ekim 2009 İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi

- Yılmaz, A., Bozkurt, Y. ve İzci, F. (2008). Kamu Örgütlerinde Çalışan Kadın İş görenlerin Çalışma Yaşamlarında Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Bir Araştırma. *Eskişehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (2), 90-114.
- Yılmaz, R. A. (2007).Reklâmlarda Toplumsal Cinsiyet Kavramı: 1960- 1990 Yılları Arası Milliyet Gazetesi Reklâmlarına Yönelik Bir İçerik Analizi. *Selçuk İletişim*, 4(4), 143-155.
- Yüksel, N. A. (2006). Otomobil Reklâmlarında Yerleşik Toplumsal Cinsiyet Kalıpları: Türkiye’de Yayınlanan Televizyon Reklâmları Üzerine Bir Çalışma. *Selçuk İletişim*, 4(2),115- 124.
- Yüksel, Ş. (1992). *Türkiye’de Kadın Olgusu, Kadın Gerçeğine Yeni Yaklaşımlar*. (Hazırlayan: Necla Arat). Ankara: Say Yayınları.
- Zeyneloğlu, S. (2008). *Ankara’da Hemşirelik Öğrenimi Gören Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

EKLER

Ek-1:Araştırmada kullanılan anket formu

Bu araştırma Beykent Üniversitesi öğretim üyelerinden Yar. Doç. Dr. Haluk TANRIVERDİ danışmanlığında yürütülmektedir. Bu çalışmadan beklenen, hemşirelik mesleğinin toplumsal cinsiyet olgusunu bilimsel yöntemlerle izleyip, analiz edip sonuçlarını incelemektir. Bu çalışmadan elde edilen veriler kesinlikle gizli tutularak, kurum adı belirtilmeksizin çalışmalar yürütülecektir. İşbirliğiniz için şimdiden teşekkür eder, iyi çalışmalar dileriz.

Rabia ZORLU

Yar. Doç. Dr. Haluk TANRIVERDİ

ANKET SORULARI

1)Cinsiyetiniz?

a) kadın b)erkek

2) Yaşınız?

a)20-25 b)26-30 c)31-35 d)36-40 e)40 üzeri

3) Doğum yeriniz?

a)şehir b)ilçe c)köy

4)Yaşamınız boyunca en uzun süre kaldığınız yer?

a)şehir b)ilçe c)köy

5)Yaşamınız boyunca en uzun süre bulunduğunuz yerde ki kalma süreniz?

a)1-5 yıl b)6-10 c)11-15 d)15 üzeri

6)Annenizin doğum yeri?

a)şehir b)ilçe c)köy

7)Babanızın doğum yeri?

a)şehir b)ilçe c)köy

8)Ebeveyninizin şu an yaşamakta olduğu yer?

a)şehir b)ilçe c)köy

9)Ebeveyninizin halen yaşamakta olduğu yerde ki kalma süresi ne kadar?

a)1-5 b)6-10 c)11-15 d)15 üzeri

10)Ebeveyninizin daha önce yaşadığı yer?

a)şehir b)ilçe c)köy

11)Ebeveyninizin daha önce yaşadığı yerde ki kalma süresi ne kadar?

a)1-5 b)6-10 c)11-15 d)15 üzeri

12)Medeni durumunuz?

a)bekar b)evli

(Cevabınız bekarsa 20. soruya geçiniz)

13)Evlenme yaşıınız?

a)18-20 b)21-25 c)26-30 d)30 üzeri

14)Kaç yıllık evlisiniz?

a)1-5 b)6-10 c)11-15 d)15 üzeri

15)Çocuğunuz var mı?

a)evet b)hayır

16)Cevabınız evetse kaç çocuğunuz var?

a)1 b)2 c)3 d) 3 üzeri

17)Eşinizin doğum yeri?

a)şehir b)ilçe c)köy

18) Eşinizin eğitim düzeyi?

a)ilkokul c)lise e)lisans

b)ortaokul d)ön lisans f)lisans üstü

19)Eşinizin gelir düzeyi?

a)orta b)ortanın üstü c)üst

20)Ebeveyninizin gelir düzeyi?

a)orta b)ortanın üstü c)üst

21)Kaç kardeşiniz?

a)1 b)2 c)3 d)4 e)4 üzeri

22)Eğitim düzeyiniz?

a)sağlık okulu

b)sağlık meslek lisesi

c)sağlık hizmetleri meslek yüksek okulu

d)sağlık yüksek okulu

e)sağlık bilimleri fakültesi

f)ön lisans (hemşirelik ya da ebelik dışında bir bölümse belirtiniz

.....)

g)lisans (hemşirelik ya da ebelik dışında bir bölümse belirtiniz

.....)
h)lisans üstü (hemşirelik ya da ebelik dışında bir bölümse belirtiniz
.....)

23) İlk görev yaptığınız yer?

a)şehir b)ilçe c)köy

24)İlk görev yerinizde ki çalışma süreniz?

a)1-3 b)4-6 c)7-10 d)10 üzeri

25)İlk göreve başladığınız sağlık kuruluşu?

a)sağlık evi b)sağlık ocağı c)hastane

26)Kaç yıldır bu meslekte görev yapıyorsunuz?

a)1-5 b)6-10 c)11-15 d)15-20 e)20 üzeri

27)Halen görev yaptığınız hastanede ki çalışma süreniz?

a)1-3 b)4-6 c)7-10 d)10 üzeri

28)Çalışmakta olduğunuz birim?

a)idari bölüm

b)laboratuvar

c)servis

d)yoğun bakım

e)ameliyathane

f)acil

h)diğer

29)Ne kadar zamandır bu birimde görev yapıyorsunuz?

a)1-3 b)4-6 c)7-10 d)10 üzeri

30)Çalıştığınız birimde nöbet tutuyor musunuz?

a)evet b)hayır

(Cevabınız hayırsa 31. soruyu geçiniz)

31)Ayda kaç nöbet tutuyorsunuz?

a)1-3 b)4-6 c)7-10 d)10 üzeri

32) Çalışma saatleri dışında herhangi bir etkinliğe katılıyor musunuz?

a)evet b)hayır

33)Cevabınız evetse aşağıda ki etkinliklerden hangisine katılıyorsunuz?

a)spor

- b) sanat ve kültürel etkinlikler
- c) spor/sanatsal ve kültürel etkinlikler
- d) diğler

34) Gelirinizi öz bakımınız ile ilgili harcamalarınız için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

- a) evet
- b) hayır

35) Harcamalarınızın dağılımını yaptığınızda aşağıdakilerden hangisi en fazla yer tutmaktadır?

- a) barınma
- b) temel ihtiyaç
- c) giyim-kuşam
- d) kültürel ve sanatsal etkinlikler
- e) hobilere

a b c d e

Kesinlikle Kesinlikle
Katılmıyorum katılmıyorum kararsızım katılıyorum katılıyorum

Ataerkil geleneğin etkisi	36. Ataerkil geleneğin etkisi altında ki hemşirelik mesleği hemşirelerinin özlük hakları bilincini olumsuz yönde etkilemektedir.					
	37. Ataerkil geleneğin biçtiği rollerden dolayı (anne, bacı, eş rolü) hemşire mesleğini ikinci planda görmektedir.					
	38. Hemşirelik mesleği, ataerkil geleneğin etkisi altındadır.					
	39. ‘Evin geçimini erkek sağlar ‘gibi geleneksel kabullerden dolayı hemşirelerinin mesleğine yaklaşımı ikinci planda olmaktadır.					
	40. Hemşirenin anne, eş, bacı gibi algısından dolayı iş yerinde yaşadığı problemlere yaklaşımı kısa vadede çözüme yakın olup uzun vadede hemşirelik mesleğine katkıda bulunmaktan uzaktır.					
	41. Hemşireliğin statüsü, kadının statüsünün düşüklüğünün yansımasıdır.					
	42. Toplumun hemşirelik mesleğiyle ilgili iş ortamında ki beklentileri (anne, bacı, eş) hemşireliğin imajını olumsuz yönde etkilemektedir.					
	43. Hemşirenin mesleki bilinçsizliği toplumun kendine biçtiği rolü (anne, bacı, eş) kabul etmesinde etkili olmuştur.					
Eğitim düzeyi etkisi	44. Eğitim seviyesinde ki artış, iş kalitesine olumlu yönde katkıda bulunmaktadır.					

	45. Eğitim seviyesinde ki artış, özlük hakları bilincine olumlu yönde katkıda bulunmaktadır.					
	46. Farklı eğitim düzeyinde ki hemşire ve ebelerin mesleğe yaklaşımları da birbirinden farklıdır					
	47. Sağlık Okulu ve sağlık meslek lisesinden yetişen hemşirelerle, ön lisans ve lisans mezunu hemşirelerin bilgi düzeyleri birbirinden farklıdır.					
	48. Hemşirenin eğitim düzeyinde ki artış, hemşire-doktor ilişkisinin daha profesyonel olmasını sağlamaktadır.					
	49. Hemşirenin cinsel kimliği, idari personelle ilişkisini olumsuz yönde etkilemektedir.					
	50. Hemşirenin cinsel kimliği, yardımcı sağlık personeliyle ilişkisini olumsuz yönde etkilemektedir.					
	51. Hemşirenin doktorla ilişkisi, ideal olandan (profesyonellikten) uzaktır.					
	52. Hemşireliğin bir kadın mesleği olarak algılanması, hemşire -doktor ilişkisini olumsuz yönde etkilemektedir.					
	53. Hemşirelik mesleği, kadın mesleği olarak algılanmaktadır.					
Sosyo-ekonomik düzeyin etkisi	54. Hemşirenin ebeveyninin sosyoekonomik düzeyi, hemşirenin çalışma şartlarının belirlenmesinde etkilidir.					
	55. Hemşirenin ebeveyninin sosyoekonomik düzeyi, hemşirenin özlük hakları					

	bilincinde etkilidir.					
	56. Hemşirenin ebeveyninin sosyoekonomik düzeyi, hemşirenin mesleki özgüveninde etkilidir.					
Örgütlenmenin etkisi	57. Mesleğe erken yaşta başlama (yetişkin olmayan yaşlarda) hemşirenin özlük hakları bilincini olumsuz yönde etkilemektedir.					
	58. Sağlık Okulu ve sağlık meslek lisesi okuyan hemşirelerin, reşit olmayan yaşlarda hastane ortamında yüklendikleri sorumluluklardan dolayı ruhsal gelişimleri olumsuz yönde etkilenmektedir.					
	59. Hemşirelik mesleğini icra edenlerin çoğunun kadın olması mesleki örgütlenmeyi olumsuz yönde etkilemektedir.					
	60. Hemşirelerin eğitim yetersizliği, çalışma şartlarının zorluğu ve mesleki bilinçsizlikleri mesleki örgütlenmeyi olumsuz yönde etkilemektedir.					
Medeni durumun etkisi	61. Hemşirelerin medeni durumları arasında ki fark, hemşirelerin çalışma saatlerinin belirlenmesinde etkilidir.					
	62. Hemşirelerin medeni durumları arasında ki fark, hemşirelerin çalıştığı birimin belirlenmesinde etkilidir.					
	63. Hemşirelerin eşlerinin sosyo ekonomik düzeyi, hemşirelerin çalışma şartlarının belirlenmesinde etkilidir.					

Hemşireliğe ilişkin toplumsal statü	64. Hemşirelerin eğitim düzeyinde ki artış, ekip çalışmasında ki görev dağılımını, olumlu yönde etkilemektedir.					
	65. Hemşirelerinin eğitim düzeyinde ki artış, statüsünün artmasına yol açmaktadır.					
	66. Toplumun (çevrenin) hemşireye bakış açısı hemşirenin anne, bacı, eş gibi şefkatle beslenen rolleri kabullenmesinde etkili olmuştur.					
	67. (çevrenin) hemşireye bakış açısı hemşirenin anne, bacı, eş gibi şefkatle beslenen rolleri kabullenmesinde etkili olmuştur.					
	68. Hemşirenin bilgi düzeyi, mesleki bilinci ve özgüveni arttıkça, toplumun(çevrenin) hemşireye biçtiği rolü reddedip, mesleğe profesyonel yaklaşımı artmaktadır.					

ÖZGEÇMİŞ

11.12.1983 tarihi Trabzon ili Çaykara ilçesi doğumluyum. İlk ve orta öğrenimimi Trabzon da tamamladım.2007 yılında Karadeniz Teknik Üniverstesi Sağlık Yüksek Okulu Hemşirelik bölümünü tamamladım. Aynı yıl Dr. Lütfi Kırdar Kartal Eğitim ve Araştırma Hastanesinde göreve başladım. 2008 yılında Beykent Üniversitesi, İşletme Ana Bilim Dalı, Hastane ve Sağlık Kurumları Yönetimi üzerine yüksek lisans eğitimine başladım. Halen aynı hastanede görev yapmaktayım.

Aday: Rabia ZORLU

T.C
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Sağlık Müdürlüğü

Sayı :SG.B104İSM.4344743/ 2972
Konu :Anket İzni hk

01/12/2009

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Rabia ZORLU' nun "Toplumsal Cinsiyet Olgusunun Çeşitli eğitim Düzeylerindeki Hemşirelik Mesleğini Seçenler Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi" konulu anket çalışmasını yataklı tedavi kurumlarında uygulayabilmesi Müdürlüğümüze uygun görülmüş olup,protokol örneği ektedir.

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Uz. Dr. İbrahim TOPÇU
Müdür a.
Sağlık Müdür Yardımcısı

EK: Protokol Örneği
Gereği:
Yataklı Tedavi Kurumları

Bilgi İçin:
Beykent Üni. Sosyal Bil.Ens.

GELEN KAYIT

PROTOKOL

Taraflar:

Madde 1-

Bu protokol TC Sağlık Bakanlığı İstanbul Sağlık Müdürlüğü ile Beykent Üniversitesi / Hastanesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Fakültesi/Kliniği arasında düzenlenmiştir.

Çalışmanın gerçekleştirileceği kurum/kuruluşlar: Tüm Hastaneler

Çalışmanın adı: Toplumsal Cinsiyet Olgusunun Çeşitli Eğitim Düzeylerinde ki Hemşirelik Mesleğini Seçenler Üzerindeki Etkilerin İncelenmesi

Bu çalışmayı yürütecek kişi/kişiler Rabia ZORLU' dur.

Konusu:

Madde 2-

a) Bu protokol ilimiz sınırları içinde İstanbul İl Sağlık Müdürlüğüne bağlı kurum ve kuruluşlarda verilen hizmetleri, yapılan koruyucu sağlık hizmeti çalışmalarını ya da yapılan kayıtlar sonucu elde edilen istatistik verileri içeren ve kurum personeli ve/veya kuruma başvuran kişilerle yapılacak anket çalışmalarını kurala bağlamak amacı ile düzenlenmiştir.

b)Yapılacak bilimsel çalışma proje aşamasında iken İl Sağlık Müdürlüğü tarafından değerlendirilecektir.

c)Çalışma uygulanırken kapsam dışı hiçbir veri toplanmayacaktır.

d)Veri toplama sırasında Sağlık Bakanlığı Personelinden de yararlanılacaksa ayrıca Sağlık Müdürlüğünden onay alınacaktır.

Sözleşme şartlarında aykırılık:

Protokol süresince yapılacak çalışmalar sırasında, yapılan çalışmayı devam ettiren kişi ya da kişiler aynı olacaktır. Saha çalışmasına katılan ve protokolle tesbit edilen kişide değişiklik yapılması ya da yeni kişinin çalışmaya dahil edilmesi ancak Sağlık Müdürlüğünün onayı olursa olacaktır. Ya da protokol iptal edilecektir.

Protokolün süresi:

a) Bu çalışmanın yürütücüsü kurumlarımızda3 ay.....süre ile çalışmasını yürütecektir.

b) Başlangıç...26.11.2009.../Bitiş...26.12.2009

c) Protokol, çalışmanın taraflarca planlanan ve kabul edilen süresi ile sınırlıdır. Uzatılması ancak yeni bir protokole bağlıdır.

d)Şartlarda oluşabilecek değişikliklere bağlı olarak Sağlık Müdürlüğü protokolü daha önce de sonlandırabilir.

İhtilafların çözümü:

Protokolün uygulanması ile ilgili çıkabilecek sorunlar tarafların yetkili temsilcileri tarafından görüşülerek çözülecektir.

Yürürlük:

a) Çalışma yayın/tez haline getirilmeden önce Sağlık Müdürlüğünün ilgili şubesi tarafından verilerin analizi değerlendirilecektir. Toplum sağlığı açısından sakıncalı verilerin yayınlanması kısıtlanabilecektir.

b) Çalışma Üniversite ya da kurum tarafından kabul edildikten sonra bir nüshası kitapçık halinde İstanbul Sağlık Müdürlüğü Eğitim Şubesine teslim edilecektir.

c)Yürürlük bölümündeki a ve b maddelerinin yerine getirilmediği takdirde kurumumuza ait veriler yayın/proje/tezvs gibi bilimsel bir çalışmada kullanılamayacaktır.

d)Çalışmayı gerçekleştiren kişi ya da kişiler kurumda görevlendirileceklerse ayrıca vilayet oluru da alınacaktır.

e) Her çalışmanın biri Sağlık Müdürlüğü personeli olmak üzere en az iki yürütücüsü olacaktır.

f)Yapılacak çalışmalarda Protokole ek olarak vilayet oluru da alınacaktır.

g)Çalışma esnasında her tür ilaç uygulaması veya girişim için gerek hastanın kendisi ya da yasal vasisinden gerekse etik kuruldan onay alınacaktır.

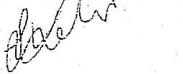
Ek Bilgi:

Taraflar:

...../2009

Adı-Soyadı

Rabia ZORLU

...../2009

Uz. Dr. İbrahim TÖPÇÜ

Sağlık Müdür Yardımcısı

OLUR

...../2009

Vali a.

Doç. Dr. Ali İhsan DOKUCU

Sağlık Müdürü

